

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI
FAKULTA PRÁVNICKÁ

DIPLOMOVÁ PRÁCE
Následky vad právních jednání

Plzeň 2018

Eva Rajtmajerová

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI
FAKULTA PRÁVNICKÁ
Katedra občanského práva

DIPLOMOVÁ PRÁCE
Následky vad právních jednání

Zpracovala: Eva Rajtmajerová

Vedoucí diplomové práce: Doc. JUDr. Jan Pauly, CSc.

Plzeň 2018

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI
Fakulta právnická
Akademický rok: 2017/2018

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE
(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Eva RAJTMAJEROVÁ**
Osobní číslo: **R13M0175P**
Studijní program: **M6805 Právo a právní věda**
Studijní obor: **Právo**
Název tématu: **Následky vad právních jednání**
Zadávající katedra: **Katedra občanského práva**

Z á s a d y p r o v y p r a c o v á n í :

1. Úvod
2. Právní jednání
3. Zdánlivost
4. Neplatnost
5. Relativní neúčinnost
6. Závěr

Rozsah grafických prací:

Rozsah kvalifikační práce:

Forma zpracování diplomové práce: **tištěná**

Seznam odborné literatury:

viz příloha

Vedoucí diplomové práce:

Doc. JUDr. Jan Pauly, CSc.

Fakulta právnická

Datum zadání diplomové práce:

15. února 2017

Termín odevzdání diplomové práce:

31. března 2018

Doc. JUDr. Jan Pauly, CSc.
děkan

Doc. JUDr. Jan Pauly, CSc.
pověřená osoba

V Plzni dne 3. července 2017

„Prohlašuji, že jsem tuto diplomovou práci zpracovala samostatně, a že jsem vyznačila prameny, z nichž jsem pro svou práci čerpala způsobem ve vědecké práci obvyklým“

Plzeň, březen, 2018

Eva Rajtmajerová

Poděkování

Ráda bych na tomto místě poděkovala doc. JUDr. Janu Paulymu, CSc., za cenné rady a vstřícný přístup při zpracování této diplomové práce.

Obsah

ÚVOD.....	1
1 PRÁVNÍ JEDNÁNÍ.....	3
1.1 Právní jednání – pojem, pojmové znaky.....	3
1.1.1 Projev vůle.....	4
1.1.2 Zaměření na vyvolání právních následků.....	4
1.1.3 Aprobace právním řádem.....	5
1.2 Zařazení mezi právní skutečnosti.....	5
1.3 Druhy právních jednání.....	6
1.4 Náležitosti právního jednání.....	7
1.5 Vadná právní jednání.....	10
2 ZDÁNLIIVOST.....	11
2.1 Důvody zdánlivosti právního jednání.....	11
2.1.1 Neexistence vůle.....	11
2.1.2 Absence vážnosti.....	11
2.1.3 Nesrozumitelnost a neurčitost projevu.....	14
2.1.4 Další důvody zdánlivosti právního jednání.....	16
2.2 Zdánlivost jako sankce.....	17
3 NEPLATNOST.....	20
3.1 Absolutní neplatnost.....	21
3.2 Relativní neplatnost.....	22
3.3 Hlavní důvody neplatnosti.....	25
3.3.1 Rozpor se zákonem.....	25
3.3.1.1 Vymezení rozporu se zákonem.....	27
3.3.1.2 Relativní vs. absolutní neplatnost.....	28
3.3.2 Rozpor s dobrými mravy.....	29
3.3.3 Počáteční nemožnost plnění.....	32
3.3.4 Nedodržení formy.....	33
3.3.5 Nedostatek způsobilosti a schopnosti právně jednat.....	36

3.3.6 Nesvobodná vůle.....	39
3.3.7 Omyl	41
3.4 Možnosti dosažení zamýšlených právních následků	44
3.4.1 Částečná neplatnost.....	44
3.4.2 Změna nezákonného určení rozsahu	46
3.4.3 Konverze	47
3.4.4 Konvalidace a ratihabice.....	48
4 RELATIVNÍ NEÚČINNOST.....	50
4.1 Vztah relativní neúčinnosti, neplatnosti a zdánlivosti	50
4.2 Odpůrčí žaloba.....	51
4.2.1 Aktivní věcná legitimace	51
4.2.1.1 Vykonatelná pohledávka.....	52
4.2.1.2 Zkrácení uspokojení pohledávky	53
4.2.2 Pasivní věcná legitimace.....	56
4.3 Odporovatelná právní jednání.....	57
4.3.1 Úmyslné krácení věřitele	57
4.3.2 Mrhání majetkem	60
4.3.3 Bezúplatná právní jednání.....	60
4.4 Lhůty k podání odpůrčí žaloby	61
4.5 Výsledek odpůrčí žaloby	62
4.5.1 Nepoctivý držitel a příjemce bezúplatného plnění.....	64
4.5.2 Uspokojení pohledávky věřitele a nárok odpůrce vůči dlužníku	65
4.5.3 Poznámka u věcí zapsaných ve veřejném seznamu	66
ZÁVĚR.....	67
RESUMÉ	69
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY A PRAMENŮ	71

ÚVOD

Právní jednání je významným právním institutem, který slouží k realizaci autonomie vůle osob. Zpravidla netrpí žádnou vadou a je schopné vyvolat zamýšlené právní následky. Slovo zpravidla bylo voleno záměrně, jelikož se setkáváme i s právními jednáními, která nesplňují určité požadavky na ně kladené, a proto jsou sankcionována zdánlivostí, neplatností či relativní neúčinností. Jak je patrné z názvu diplomové práce, zabývat se budu právě vadami právních jednání a jejich následky. Jelikož se však jedná o poměrně rozsáhlou problematiku, neberu si za cíl ji detailním a vyčerpávajícím způsobem rozebrat. Svou pozornost upřu na ony primární sankce za vady právních jednání, jejichž podstatu a vzájemný vztah se pokusím nastínit. Čtenáře seznámím také s jednotlivými vadami právních jednání, o kterých pojednám vždy v souvislosti s konkrétní sankcí.

Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník (dále jen „NOZ“) do problematiky následků vad právních jednání přinesl mnoho změn, zejména co do pozitivních. Avšak s novou právní úpravou vyvstalo také značné množství otázek, na něž není doposud odpovídáno jednotně. V diplomové práci přistoupím leckdy k nastínění různých možných závěrů, které zhodnotím a pokusím se nalézt ten nejprůběhavější z nich. Zaměřím se na rozebrání platné právní úpravy, avšak poukážu taktéž na právní úpravu předchozí.

Máme-li pojednat o problematice následků vad právních jednání, je nejprve nezbytné se zabývat právním jednáním samotným, kterému je proto věnována první část této práce. Nejprve upozorním na opuštění pojmu právní úkon a jeho nahrazení tradičním pojmem právní jednání. Čtenáře seznámím zejména s pojmovými znaky právního jednání a jeho náležitostmi, jejichž nesplnění je sankcionováno onou zdánlivostí, neplatností či relativní neúčinností. Poukážu také na jednotlivé druhy právních jednání, což nepochybně ulehčí pochopení některých, v práci učiněných, závěrů.

V dalších částech diplomové práce se budu zabývat již následky vad právních jednání. Na prvním místě pojednám o zdánlivosti, sankci za nesplnění elementárních požadavků na právní jednání kladených. Půjde typicky o případy absence pojmového znaku právního jednání, nikoliv však nezbytně. Po rozebrání

důvodů zdánlivosti charakterizují tento nově právem upravený institut, přičemž se budu zabývat taktéž tím, zda lze přistoupit k aplikaci § 576 a § 579 odst. 2 NOZ.

Následovat bude pojednání o neplatnosti právního jednání. Nejprve se budu věnovat rozlišení absolutní a relativní neplatnosti. Vcelku do podrobností rozeberu jednotlivé důvody neplatnosti, přičemž se vždy pokusím odpovědět na otázku, jakým druhem neplatnosti má být vadné právní jednání stiženo. To se stane leckdy složitou záležitostí, přitom s ohledem na rozdílnost absolutní a relativní neplatnosti je nepochybné, že zodpovězení oné otázky má pro nás zásadní význam. V závěru nastíním zákonnou úpravu, která podporuje platnost právního jednání, a tedy dosažení jednajícím zamýšlených právních následků.

S institutem relativní neúčinnosti čtenáře seznámím ve čtvrté části této diplomové práce. Nejprve nastíním účel tohoto institutu a jeho podstatu. Následně rozeberu odpůřčí žalobu, přičemž se v její souvislosti zaměřím na předpoklady aktivní věcné legitimace věřitele a vymezení osobu pasivně věcně legitimovanou. Čtenáři vysvětlím, že nikoliv všechna zkracující právní jednání jsou odporovatelná, nýbrž jen ta z nich, která naplňují některou ze skutkových podstat stanovenou zákonem. Upozorním také na lhůty k podání odpůřčí žaloby, jejich běh a stavění. V závěru se budu věnovat výsledkům úspěšné odpůřčí žaloby.

1 PRÁVNÍ JEDNÁNÍ

1.1 Právní jednání – pojem, pojmové znaky

Zákon č. 141/1950 Sb., občanský zákoník zavedl do našeho právního řádu pojem *právní úkon*, který byl právními předpisy užíván až do konce roku 2013. Počátkem účinnosti NOZ došlo k terminologické změně, když uvedený pojem byl opuštěn a nahrazen tradičním pojmem *právní jednání*. Dle důvodové zprávy k NOZ není v současné době již nutné hledat pojem, který by vyhovoval slovenskému i českému jazyku. Po jazykové stránce je tedy vhodnější používat spojení „právně jednám“ nežli „činím právní úkon.“¹ S ohledem na významné změny, ke kterým v nové právní úpravě došlo, bylo nepochybně vhodné přistoupit také ke změně terminologie, a to z psychologického důvodu. Zavedení nového pojmu nás má upozornit na onu novou úpravu a varovat nás před jednoduchým přebíráním závěrů dřívější judikatury. Ovšem změna terminologie má také svůj věcný důvod. Podle znění § 34 zákona č. 40/1964 Sb. občanský zákoník (dále jen „OZ“), právní úkony vyvolávaly ty právní následky, které s nimi, jako s projevy vůle, spojovaly právní předpisy. Naproti tomu § 545 NOZ vyjadřuje následky právního jednání více široce:² „Právní jednání vyvolává právní následky, které jsou v něm vyjádřeny, jakož i právní následky plynoucí ze zákona, dobrých mravů, zvyklostí a zavedené praxe stran.“³ To však neznamená, že by právní úkony dříve tyto právní následky nevyvolávaly. Jen z důvodu absence jejich výslovného zákonného zakotvení bývaly někdy opomíjeny.⁴

Ačkoliv definici právního jednání v NOZ nenalezneme, můžeme jej vcelku zdařile definovat pomocí výčtu pojmových znaků právního jednání. Pojmovými znaky právního jednání jsou projev vůle jednajícího, zaměření projevu vůle na vyvolání právních následků a aprobace projevu vůle právním řádem. Právní jednání lze tedy definovat jako projev vůle, „který směřuje k vyvolání právních následků, které právní řád s takovým projevem vůle spojuje.“⁵ Jelikož bez

¹ Důvodová zpráva k zákonu č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, [online]. s. 135-136 [cit. 15. 03. 2018].

² ELIÁŠ, K. a kol. *Občanské právo pro každého. Pohledem (nejen) tvůrců nového občanského zákoníku*. 2., doplněné a aktualizované vydání. Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2014, ISBN: 978-80-7478-493-4. s. 63-64.

³ Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník. §545.

⁴ ELIÁŠ, K. a kol. *Občanské právo pro každého. Pohledem (nejen) tvůrců nového občanského zákoníku*. 2., doplněné a aktualizované vydání. Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2014, ISBN: 978-80-7478-493-4. s. 63.

⁵ LAVICKÝ, P. a kol. *Občanský zákoník I. Obecná část (§1-654). Komentář*. 1 vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, ISBN 978-80-7400-529-9. s. 1941.

naplnění pojmových znaků nemůžeme o právním jednání hovořit, považují za vhodné jejich bližší vymezení.

1.1.1 Projev vůle

Projev vůle se skládá ze své vnitřní stránky (vůle) a vnější stránky (projevu).⁶ *Vůle je jevem psychického nitra člověka, a proto sama o sobě není navenek zřejmá. Může mít význam jen tehdy, je-li vyjádřena navenek (objektivizována) prostřednictvím jejího projevu tak, aby byla seznatelná jiným subjektům*“.⁷ Ke vzniku právního jednání tak nestačí, že pouze něco chci, musím to také projevit. Přitom dle § 546 NOZ vůle jednajícího může být projevena konáním či opomenutím, a to výslovně nebo jiným způsobem, který nevzbuzuje pochybnosti o tom, co jednající chtěl projevit. Projevem vůle může být dokonce i mlčení, to však jen, když z něj lze dovodit, že se o projev vůle skutečně jedná.⁸

1.1.2 Zaměření na vyvolání právních následků

Jedná se o požadavek, aby jednající svým projevem vůle chtěl být skutečně vázán a chtěl jím vyvolat určité právní následky.⁹ Jak již bylo řečeno, „*právní jednání vyvolává právní následky, které jsou v něm vyjádřeny, jakož i právní následky plynoucí ze zákona, dobrých mravů, zvyklostí a zavedené praxe stran.*“¹⁰ Pro běžného člověka je proto těžké si jasně a úplně představit, které všechny konkrétní právní následky mohou být jeho projevem vůle vyvolány. To však ani není nutné. Podstatné je, aby jednající chtěl vyvolat ty právní následky, které jsou obsahem jím projevené vůle.¹¹ Musí tedy chtít vyvolat právní následky a být svým právním jednáním vázán. Přitom není nezbytné, aby právní jednání vyvolalo všechny jím sledované právní následky, popř. aby jednající chtěl vyvolat všechny právní následky, které jsou s jeho právním jednáním spojené.¹²

Právním jednáním nejsou proto např. společenské služby, u nichž ono zaměření na vyvolání právních následků absentuje.

---

⁶ ŠVESTKA, J.; DVOŘÁK, J.; FIALA, J. a kol. *Občanský zákoník. Komentář. Svazek I.* Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2014, ISBN 978-80-7478-370-8, s. 1304.

⁷ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 11. 10. 2004, sp. zn. 21 Cdo 1299/2004.

⁸ DVOŘÁK, J., ŠVESTKA, J., ZUKLÍNOVÁ, M. a kol. *Občanské právo hmotné. Svazek I. Díl první. Obecná část. 2.*, aktualizované a doplněné vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s., 2016, ISBN 978-80-7552-187-3, s. 157.

⁹ PAULDURA, L. a kol. *Slovník právních pojmů. Občanský zákoník.* Praha: Wolters Kluwer, a. s., 2014, ISBN 978-80-7478-660-0, s. 187.

¹⁰ Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, §545.

¹¹ LAVICKÝ, P. a kol. *Občanský zákoník I. Obecná část (§1-654). Komentář.* 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, ISBN 978-80-7400-529-9, s. 1942.

¹² PETROV, J., VÝTISK, M., BERAN, V. a kol. *Občanský zákoník. Komentář.* 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2017, ISBN 978-80-7400-653-1, s. 582.

1.1.3 Aprobace právním řádem

Posledním pojmovým znakem je aprobace projevu vůle právním řádem. To znamená, že ke vzniku právního jednání je nutné, aby právní řád s daným projevem vůle vůbec určité právní následky spojoval. Musí tedy existovat právní norma, která ve své hypotéze dané jednání předpokládá a spojuje s ním příslušné právní následky.¹³

1.2 Zařazení mezi právní skutečnosti

Zmínila jsem se o tom, že právní jednání vyvolává určité právní následky dle § 545 NOZ. Je potřeba si uvědomit, že právní jednání není jedinou možnou příčinou právních následků, tedy vzniku, změny či zániku subjektivních práv a povinností. Institutu právního jednání je nadřazen institut právních skutečností. Právní skutečnosti je potřeba chápat jako „*skutečnosti právně významné, tj. takové, které objektivní právo uznává za relevantní příčinu právních následků*“.¹⁴ Právní jednání je tedy druhem právní skutečnosti, a sice právní skutečností nejčastější a nejvýznamnější. Řadíme jej mezi subjektivní právní skutečnosti, tedy takové skutečnosti, které spočívají ve volním lidském chování.¹⁵ Mezi subjektivní právní skutečnosti jsou dále řazeny konstitutivní rozhodnutí státního orgánu a protiprávní jednání. Do této skupiny bývá přiřazováno též vytvoření věci či díla, u něhož je vůle zpravidla přítomna, její existence však není nezbytně nutná¹⁶ (např. pokud pod rukama zdrogovaného malíře vznikne obraz). Skupinu právních skutečností, které na volním lidském chování závislé nejsou (objektivní právní skutečnosti), tvoří právní události a protiprávní stavy. Jedná se o základní třídění právních skutečností, nikoliv však jediné. Právní skutečnosti dále dělíme na ty, které jsou v souladu s objektivním právem (např. právní jednání) a ty, které jsou s objektivním právem v rozporu. Nutné je zmínit také třídění na jednoduché právní skutečnosti (samostatné) a složené právní skutečnosti.

Právní skutečnosti jsou tedy právním důvodem (titulem) vzniku, změny či zániku subjektivních práv a povinností. Samozřejmě, aniž bych ho tímto řadila až

---

¹³ LAVICKÝ, P. a kol. *Občanský zákoník I. Obecná část (§1-654). Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, ISBN 978-80-7400-529-9. s. 1943.

¹⁴ ZUKLÍNOVÁ, M., *Právní jednání podle občanského zákoníku č. 89/2012 Sb.: komentář, srovnání se zahraničím a vybraná platná judikatura*, 2. Vydání, Praha: Linde Praha a.s., 2013, ISBN: 978-80-7201-918-2. s. 12.

¹⁵ LAVICKÝ, P. a kol. *Občanský zákoník I. Obecná část (§1-654). Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, ISBN 978-80-7400-529-9. s. 1940.

¹⁶ DVOŘÁK, J., ŠVESTKA, J., ZUKLÍNOVÁ, M. a kol. *Občanské právo hmotné. Svazek 1. Díl první. Obecná část. 2.*, aktualizované a doplněné vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s., 2016, ISBN 978-80-7552-187-3. s. 155.

na druhé místo, může být právním důvodem zákon samotný. Jen pro soukromé právo není právě typické, že by docházelo ke vzniku, změně či zániku subjektivních práv a povinností přímo ze zákona. Setkat se s tím však můžeme.¹⁷

1.3 Druhy právních jednání

Právní jednání třídíme podle nejrůznějších kritérií. Základním členěním právního jednání z hlediska jejich druhu je dělení dle počtu stran na *jednostranná*, *dvoustranná* či *vícestranná*. Toto dělení spočívá v tom, zda je vyžadován projev vůle jediné strany, nebo dvou či více stran právního jednání. Přitom je nezbytně nutné odlišovat strany právního jednání a účastníky právního jednání. Jedinou stranu totiž může tvořit jeden i více účastníků právního jednání.¹⁸ Jednostranným právním jednáním je např. námitka relativní neplatnosti právního jednání. Typickým dvoustranným či vícestranným právním jednáním je smlouva.

Pro tuto diplomovou práci má značný význam třídění právních jednání na *adresovaná* a *neadresovaná*. Adresovaná jsou taková právní jednání, která ke své perfekci vyžadují dojití, doručení svému adresátovi. Projev vůle se tedy musí dostat do dispoziční sféry adresáta. Naproti tomu neadresovaná právní jednání jsou perfektní již svým učiněním, samotným projevením vůle.¹⁹ Neadresovaným právním jednáním je typicky závěť. Na tomto místě považuji za vhodné upozornit na to, že i neadresované právní jednání může být fakticky někomu adresováno (např. závěť zaslaná dědici dopisem). Dojití adresátovi zde však nemá na perfekci vliv, stále se jedná o neadresované právní jednání.²⁰

Dále jsou rozlišována právní jednání *formální* a *neformální*. Formální je právní jednání, pro které je forma předepsaná zákonem či ujednána stranami. Pokud takto forma stanovena není, může si každý zvolit pro právní jednání formu libovolnou dle § 559 NOZ. V tomto případě tedy hovoříme o právním jednání neformálním.

Právní jednání je možné členit ještě podle dalších hledisek. Pro účely této diplomové práce není důležité je všechny podrobněji rozebrat, je však vhodné je pro úplnost a přehlednost zmínit. Dále se tedy rozlišují právní jednání *kauzální*

¹⁷ KINDL, M.; ROZEHNAL, A. *Nový občanský zákoník. Problémy a úskalí*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2014, ISBN 978-80-7380-516-6. s. 72.

¹⁸ HULVA, T. *Vady právních úkonů v soukromoprávních vztazích a jejich důsledky*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2011, ISBN 978-80-7357-633-2. s. 23.

¹⁹ ZUKLÍNOVÁ, M., *Právní jednání podle občanského zákoníku č. 89/2012 Sb.: komentář, srovnání se zahraničím a vybraná platná judikatura*, 2. Vydání, Praha: Linde Praha a.s., 2013, ISBN: 978-80-7201-918-2. s. 24-25.

²⁰ MELZER, F., TĚGL, P. a kol.: *Občanský zákoník: velký komentář. Svazek III. §419-654*. Praha: Leges, 2014, ISBN: 978-80-7502-003-1. s. 476.

a *abstraktní*, a to podle toho, zda v právním jednání musí být vyjádřena kauza, tedy hospodářský důvod právního jednání, či nikoliv.²¹ Podle okamžiku nastoupení následků ve vztahu k jednajícím rozlišujeme právní jednání *mezi živými (inter vivos)* a právní jednání *pro případ smrti (mortis causa)*.²² Právní jednání se dále rozdělují na *synallagmatická a asynallagmatická*. Synallagmatická jsou taková právní jednání, která zakládají vzájemnou povinnost stran plnit, a to podmíněně. U asynallagmatického právního jednání onu vzájemnou podmíněnost plnění nemáme. Podle poměru majetkového plnění rozlišujeme právní jednání *úplatná, bezplatná a smíšená*.²³ Rozlišována jsou dále *pojmenovaná právní jednání* (nominátní, typická, upravená) a *nepojmenovaná právní jednání* (innominátní, atypická, neupravená). Právní jednání se také člení podle právních odvětví na *obligačněprávní, věcněprávní, rodinněprávní a dědickoprávní*.²⁴ V neposlední řadě dělíme právní jednání na *volní a reálná*.

1.4 Náležitosti právního jednání

Bylo řečeno, že naplnění pojmových znaků je nezbytným předpokladem vzniku právního jednání. Aby bylo toto právní jednání platné, a tedy schopné vyvolat zamýšlené právní následky, musí splnit další požadavky na něj kladené zákonem tzv. *náležitosti právního jednání*.²⁵ Jak uvádí Melzer: „*pojmem náležitostí právního jednání je konstruován širěji než případy, které jsou spojeny s neplatností*.“²⁶ Může tedy nastat situace, kdy právní jednání některou náležitostí nenaplní, a přesto bude právním jednáním platným. Tak tomu je podle § 580 NOZ v případě rozporu se zákonem, aniž by smysl a účel zákona vyžadovaly neplatnost právního jednání. Výjimečně však může mít absence některé z náležitostí

---

²¹ DVOŘÁK, J., ŠVESTKA, J., ZUKLÍNOVÁ, M. a kol. *Občanské právo hmotné. Svazek 1. Díl první. Obecná část. 2.*, aktualizované a doplněné vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s., 2016, ISBN 978-80-7552-187-3. s. 165.

²² HULVA, T. *Vady právních úkonů v soukromoprávních vztazích a jejich důsledky*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2011, ISBN 978-80-7357-633-2. s. 39.

²³ ZUKLÍNOVÁ, M., *Právní jednání podle občanského zákoníku č. 89/2012 Sb.: komentář, srovnání se zahraničím a vybraná platná judikatura, 2.* Vydání, Praha: Linde Praha a.s., 2013, ISBN: 978-80-7201-918-2. s. 25.

²⁴ ŠVESTKA, J.; DVOŘÁK, J.; FIALA, J. a kol. *Občanský zákoník. Komentář. Svazek I.* Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2014, ISBN 978-80-7478-370-8. s. 1309.

²⁵ ZUKLÍNOVÁ, M., *Právní jednání podle občanského zákoníku č. 89/2012 Sb.: komentář, srovnání se zahraničím a vybraná platná judikatura, 2.* Vydání, Praha: Linde Praha a.s., 2013, ISBN: 978-80-7201-918-2. s. 21.

²⁶ MELZER, F., TĚGL, P. a kol.: *Občanský zákoník: velký komentář. Svazek III. §419-654.* Praha: Leges, 2014, ISBN: 978-80-7502-003-1. s. 696.

právního jednání za důsledek nenaplnění pojmových znaků právního jednání, a tedy o právní jednání vůbec nepůjde.²⁷

Na tomto místě nepovažuji za nezbytné vyčerpávajícím způsobem pojednat o náležitostech právního jednání. Jednotlivé náležitosti lze totiž dovodit právě z ustanovení NOZ o zdánlivém právním jednání či právním jednání neplatném. Tyto instituty a vady právních jednání, které je způsobují, však budou níže samostatně rozebrány. Pokud tedy hovořím např. o tom, že neplatné je právní jednání, pokud má být podle něho plněno něco nemožného (§ 580 odst. 2 NOZ), a *contrario* je náležitostí právního jednání to, aby plnění, které je předmětem právního jednání, bylo možné. Pro lepší přehlednost zde však jednotlivé náležitosti přesto uvedu.

Teorie rozlišuje několik skupin náležitostí právního jednání, a to:

- a) náležitosti subjektu,
- b) náležitosti vůle,
- c) náležitosti projevu vůle,
- d) náležitosti předmětu projevu vůle.²⁸

Ad a) Jednající subjekt musí mít právní osobnost, tedy způsobilost mít v mezích právního řádu práva a povinnosti dle § 15 odst. 1 NOZ. Dále je nutné, aby tato osoba byla dostatečně svéprávná, tzn. alespoň k danému právnímu jednání.²⁹ K právnímu jednání je tedy nepochybně způsobilá osoba plně svéprávná. Osoba svéprávná částečně (nezletilý, který nenabyl plné svéprávnosti) či osoba omezená ve svéprávnosti je způsobilá právně jednat pouze v rozsahu své svéprávnosti. Jednající subjekt se navíc nesmí nacházet ve stavu duševní poruchy, pro kterou by nebyl schopen právně jednat (§ 581 NOZ). Tedy nezbytnou náležitostí subjektu je také jeho schopnost právně jednat.³⁰

Ad b) Vůle je definována jako „*psychický (vnitřní) vztah jednající osoby k zamýšlenému následku; vůle je chtění, zájem na dosažení nějakého výsledku,*

---

²⁷ PETROV, J., VÝTISK, M., BERAN, V. a kol. *Občanský zákoník. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2017, ISBN 978-80-7400-653-1. s. 582-583.

²⁸ DVOŘÁK, J., ŠVESTKA, J., ZUKLÍNOVÁ, M. a kol. *Občanské právo hmotné. Svazek 1. Díl první. Obecná část. 2.*, aktualizované a doplněné vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s., 2016, ISBN 978-80-7552-187-3. s. 158.

²⁹ DVOŘÁK, J., ŠVESTKA, J., ZUKLÍNOVÁ, M. a kol. *Občanské právo hmotné. Svazek 1. Díl první. Obecná část. 2.*, aktualizované a doplněné vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s., 2016, ISBN 978-80-7552-187-3. s. 158.

³⁰ ZUKLÍNOVÁ, M., *Právní jednání podle občanského zákoníku č. 89/2012 Sb.: komentář, srovnání se zahraničím a vybraná platná judikatura*, 2. Vydání, Praha: Linde Praha a.s., 2013, ISBN: 978-80-7201-918-2. s. 21.

popř. následku.³¹ Pro samotný vznik právního jednání je důležité, aby vůle jednatelova vůbec existovala. Tak tomu nebude v případech fyzického donucení jednatelovy osoby, či v případech mimovolných projevů vůle. Navíc musí být vůle jednatelova utvářena svobodně. Jednatel by se měl tedy svobodně rozhodovat, zda a za jakých podmínek určité právní jednání učiní. Svobodu vůle vylučuje tzv. bezprávná výhrůžka. Vůle jednatelova by neměla být ovlivněna ani tísni.³² Dále je potřeba, aby vůle byla vážná. Jednatel tedy musí chtít být svým projevem vůle skutečně vázán a chtít jím vyvolat určité právní následky. V neposlední řadě musí být vůle jednatelova prostá omylu.

Ad c) Projev vůle musí být srozumitelný, což znamená, že použité výrazové prostředky jsou srozumitelné natolik, aby se z projevu dalo dovodit, co jím chtěl jednatel vyjádřit.³³ Další náležitostí projevu vůle je jeho určitost. Určité je takové právní jednání, u něhož nejsou pochybnosti o jeho obsahu, právních následcích a předmětu jednání.³⁴ Projev vůle musí mít formu stanovenou zákonem nebo ujednanou stranami. Rozeznáváme tak zákonnou formu a smluvní formu právního jednání. Přitom NOZ vychází ze zásady neformálnosti právního jednání, tudíž stanoví povinnost dodržet určitou formu jen ve výjimečných případech.³⁵ Činí tak například tehdy, když je určitou zvláštní formou potřeba chránit slabší strany či tehdy, když jsou s právním jednáním spojeny závažné právní následky. S ohledem na to pak rozeznáváme různé funkce zákonné formy: varovnou, důkazní, poradní a kontrolní.³⁶

Ad d) Předmětem právního jednání rozumíme „to, čeho se právní jednání týká, popř. to, čeho se týkají práva a povinnosti právním jednáním založené.“³⁷ Předmět právního jednání musí být dovolený, tedy nesmí odporovat zákonu a přičít se dobrým mravům. Mezi náležitosti předmětu právního jednání řadíme

---

³¹ ZUKLÍNOVÁ, M., *Právní jednání podle občanského zákoníku č. 89/2012 Sb.: komentář, srovnání se zahraničím a vybraná platná judikatura*, 2. Vydání, Praha: Linde Praha a.s., 2013, ISBN: 978-80-7201-918-2. s. 21.

³² LAVICKÝ, P. a kol. *Občanský zákoník I. Obecná část (§1-654). Komentář*. 1 vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, ISBN 978-80-7400-529-9. s. 2128.

³³ TICHÝ, L. *Obecná část občanského práva*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, ISBN 978-80-7400-483-4. s. 232.

³⁴ ZUKLÍNOVÁ, M., *Právní jednání podle občanského zákoníku č. 89/2012 Sb.: komentář, srovnání se zahraničím a vybraná platná judikatura*, 2. Vydání, Praha: Linde Praha a.s., 2013, ISBN: 978-80-7201-918-2. s. 23.

³⁵ HANDLAR, J. Právní následky porušení smluvní formy právních úkonů v civilním právu de lege lata a de lege ferenda. *Právní rozhledy*. 2010, 18, s. 643.

³⁶ LAVICKÝ, P. a kol. *Občanský zákoník I. Obecná část (§1-654). Komentář*. 1 vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, ISBN 978-80-7400-529-9. s. 2009-2010.

³⁷ DVOŘÁK, J., ŠVESTKA, J., ZUKLÍNOVÁ, M. a kol. *Občanské právo hmotné. Svazek 1. Díl první. Obecná část. 2., aktualizované a doplněné vydání*. Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s., 2016, ISBN 978-80-7552-187-3. s. 164.

taktéž jeho možnost. Jestliže právní jednání zavazuje k plnění od počátku nemožnému, je absolutně neplatné dle § 588 NOZ. Na platnost právního jednání bude mít tedy vliv jen počáteční nemožnost plnění, následná nemožnost plnění vede, resp. může vést k zániku závazku.³⁸

Některými teoretiky je mezi náležitosti právního jednání řazena také náležitost vzájemného poměru vůle a jejího projevu, kterou je zásadně jejich vzájemná shoda.³⁹ Tímto je uzavřen výčet náležitostí právního jednání, které právní teorie rozlišuje. Bylo naznačeno, že z vad právního jednání lze *a contrario* dovodit náležitosti právního jednání. Proto musíme dojít k závěru, že ve výčtu náležitostí právního jednání nám přece jenom některá náležitost chybí. V § 589 - § 599 NOZ nalezneme úpravu relativní neúčinnosti, jež je následkem vady spočívající v tom, že právní jednání dlužníka zkracuje uspokojení vykonatelné pohledávky věřitele. Z této vady právního jednání lze tedy *a contrario* dovodit další náležitost právního jednání, a to absenci onoho zkracujícího jednání.

1.5 Vadná právní jednání

Jestliže právní jednání splňuje uvedené náležitosti, je bezvadné a schopné vyvolat zamýšlené právní následky. Naopak pokud některá z náležitostí právního jednání absentuje, je právní jednání stíženo vadou, pro kterou může být jednáním zdánlivým, neplatným či relativně neúčinným. Přitom závažnost té, či oné vady má vliv právě na to, který z těchto následků vad právního jednání nastane. O jednotlivých vadách právního jednání a jejich následcích bude pojednáno v následujících kapitolách. Na tomto místě bych chtěla upozornit na vzájemný vztah uvedených sankcí za vady právního jednání. Je totiž vyloučeno, aby u jednoho právního jednání došlo k jejich kumulaci. Jestliže je právní jednání zdánlivé (*non negotium, nicotné*), pochopitelně nemůže být zároveň neplatné či relativně neúčinné. Vyloučeno je rovněž, aby soud rozhodl, že neplatné právní jednání je vůči věřiteli relativně neúčinné.

---

³⁸ DVOŘÁK, J., ŠVESTKA, J., ZUKLÍNOVÁ, M. a kol. *Občanské právo hmotné. Svazek 1. Díl první. Obecná část. 2.*, aktualizované a doplněné vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s., 2016, ISBN 978-80-7552-187-3. s. 164.

³⁹ HULVA, T. *Vady právních úkonů v soukromoprávních vztazích a jejich důsledky*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2011, ISBN 978-80-7357-633-2. s. 72.

2 ZDÁNLIVOST

Zdánlivé právní jednání, jinak nazýváno jako non negotium či nicotné, je novým právním institutem zavedeným v NOZ. Jak už napovídá samotný název, takové jednání budí jen zdání o tom, že je právním jednáním. Nesplňuje totiž elementární požadavky kladené na právní jednání. I za účinnosti OZ byla taková jednání chápána jako nicotná, nicméně pro absenci vlastní úpravy byla posuzována podle ustanovení o neplatnosti. Účelem nové úpravy je tedy odlišně upravit ta právní jednání, která trpí nejzávažnějšími vadami, kvůli nimž nemají vůbec nárok na existenci, od ostatních vadných právních jednání.⁴⁰

2.1 Důvody zdánlivosti právního jednání

2.1.1 Neexistence vůle

Základním předpokladem vzniku právního jednání je existence vůle na straně jednajícího. Ten však nebude splněn v případě mimovolných projevů např. mluvení ze spaní a dále v případě fyzického donucení jednajícího (*vis absoluta*).⁴¹

Fyzické násilí může mít několik forem. Násilník buď přímo nahrazuje jednání druhé osoby svým jednáním např. vedením ruky při podpisu, či k jejímu ovlivnění použije určité návykové látky.⁴² V obou případech dochází k vyloučení vůle jednajícího za současného nahrazení vůlí jiné osoby. Přitom násilníkem nemusí být jen druhá strana právního jednání, může jím být i osoba třetí.⁴³ Fyzické násilí je pak právně relevantní jen za předpokladu, že mezi ním a projevem vůle jednajícího existuje příčinná souvislost.⁴⁴

2.1.2 Absence vážnosti

Jak již bylo uvedeno, jedním z pojmových znaků právního jednání je zaměřenost vůle na vyvolání právních následků čili na vznik, změnu či zánik subjektivních práv a povinností. Jednající však může projevit svou vůli, aniž by právní následky skutečně vyvolat chtěl. V tom případě bude jeho jednání trpět vadou, a to nedostatkem vážné vůle. Ta není sama o sobě důvodem pro uplatnění

---

⁴⁰ ŠVESTKA, J.; DVOŘÁK, J.; FIALA, J. a kol. *Občanský zákoník. Komentář. Svazek I.* Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2014, ISBN 978-80-7478-370-8. s. 1338-1339.

⁴¹ LAVICKÝ, P. a kol. *Občanský zákoník I. Obecná část (§1-654). Komentář.* 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, ISBN 978-80-7400-529-9. s. 1966.

⁴² ŠVESTKA, J.; DVOŘÁK, J.; FIALA, J. a kol. *Občanský zákoník. Komentář. Svazek I.* Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2014, ISBN 978-80-7478-370-8. s. 1342.

⁴³ LAVICKÝ, P. a kol. *Občanský zákoník I. Obecná část (§1-654). Komentář.* 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, ISBN 978-80-7400-529-9. s. 1966.

⁴⁴ HULVA, T. *Vady právních úkonů v soukromoprávních vztazích a jejich důsledky.* Praha: Wolters Kluwer ČR, 2011, ISBN 978-80-7357-633-2. s. 58.

ustanovení o zdánlivém právním jednání. NOZ v § 552 vyžaduje, aby vážná vůle jednajícího nebyla projevena *zjevně*.

Pro posouzení nedostatku vážnosti vůle jsou uplatňovány dva přístupy. *Teorie vůle* je charakteristická upřednostňováním vnitřní vůle před vůlí projevenou. V případě jejich rozporu bude právně relevantní jen skutečná vůle, nikoliv daný projev. Za jejího použití by o právní jednání nešlo, jelikož skutečná vůle jednajícího nebyla zaměřena na způsobení právních následků. Naopak pro *teorii projevu* je rozhodující projev vůle, nikoliv skutečná vůle. Pokud tedy nevážnost vůle není z projevu zjistitelná, nemá skutečná vůle jednajícího na vznik právního jednání vliv.⁴⁵ K teorii projevu se přiklonil i NS, když stanovil: „*Otázka, zda úkon byl učiněn vážně, je otázkou zjištění takových okolností, za kterých byl úkon učiněn, z nichž je zřejmé, že jednající nezamýšlel vyvolání těch účinků, které zákon s úkonem spojuje. Jde tedy o skutkové zjištění, z něhož právní posouzení vychází. K tomu, aby určité skutečnosti byly významné pro zjištění, že jednající nečiní úkon vážně, muselo by se jednat o skutečnosti, které by i tomu, komu je úkon určen (nebo druhé smluvní straně u dvoustranného právního úkonu), byly rozeznatelné jako okolnosti vylučující vážnost vůle, tzn., že nevážnost vůle jednajícího bude zřejmá i této osobě. [...]Nejsou-li zde takové okolnosti, resp. nebyly-li zjištěny, nejde o nedostatek vážnosti vůle, i kdyby jednající podle svého vnitřního rozhodnutí nechtěl úkon učinit, protože k vnitřní výhradě se při posuzování platnosti právního úkonu z hlediska vážnosti vůle nepřihlíží.*“⁴⁶ Nelze se však upínat pouze na klasickou teorii projevu. Při řešení dané problematiky je potřeba se přiklonit k teorii důvěry, která je založena na poměrování principu autonomie vůle a principu ochrany právní jistoty.⁴⁷ Projev vůle je, s ohledem na princip ochrany právní jistoty, rozhodující u adresovaných právních jednání činěných bez srozumění adresáta. V případě neadresovaných právních jednání a adresovaných právních jednání ve srozumění s adresátem je však důležitá skutečná vůle jednajícího, která je adresátovi známa, popř. u neadresovaných právních jednání je zjistitelná z projevu vůle.⁴⁸

---

⁴⁵ LAVICKÝ, P. a kol. *Občanský zákoník I. Obecná část (§1-654). Komentář*. 1 vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, ISBN 978-80-7400-529-9. s. 1971-1973.

⁴⁶ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27. 1. 2011, sp. zn. 23 Cdo 346/2008.

⁴⁷ MELZER, F., TĚGL, P. a kol.: *Občanský zákoník: velký komentář. Svazek III. §419-654*. Praha: Leges, 2014, ISBN: 978-80-7502-003-1. s. 474.

⁴⁸ MELZER, F., TĚGL, P. a kol.: *Občanský zákoník: velký komentář. Svazek III. §419-654*. Praha: Leges, 2014, ISBN: 978-80-7502-003-1. s. 563.

Nevážnost vůle je zřejmá zejména, je-li projev vůle učiněn při hře, žertu, na jevišti či v zjevné nadsázce.⁴⁹ V těchto případech sice jednající nechce vyvolat žádné právní následky, zároveň však svůj projev vůle nečiní s úmyslem, aby byl adresát o jeho skutečné vůli oklamán. Jedná jen s cílem své publikum překvapit, pobavit či šokovat s tím, že nevážnost jeho vůle bude adresáty rozpoznána.⁵⁰

Uvedené jednání je třeba odlišovat od tzv. simulace. „*V případě simulovaného jednání jednající právní jednání pouze předstírá (jedná na oko) a nechce vyvolat následky s ním spojené, přičemž jeho úmyslem není, aby ten, komu je právní jednání určeno, nevážnost vůle nerozeznal.*“⁵¹ Simulací se jednající snaží vůči třetím osobám vzbudit dojem, že činí řádné právní jednání s úmyslem vyvolat určité právní následky, ačkoliv tomu tak ve skutečnosti není. Jeho pravým úmyslem může být buď neučinění vůbec žádného právního jednání (tzv. absolutní simulace) nebo zastření jiného právního jednání (tzv. relativní simulace, disimulace). Uvedené simulace jsou charakteristické pro dvoustranná jednání, můžeme se s nimi však setkat i u jednání jednostranných.⁵²

Stejně jako je tomu v případě žertu, i v případě absolutní simulace nemá jednající vůli učinit žádné právní jednání. Rozdíl mezi nimi však spočívá v tom, že simulující (oproti vtipálkovi) se snaží oklamat třetí osoby o svém pravém úmyslu.⁵³ Jelikož jednající ve skutečnosti nechce vyvolat svým projevem žádné právní následky, právní jednání zde vůbec nevznikne. To však za předpokladu, že adresát nevážnost vůle simulujícího rozpoznal či v případě pravého neadresovaného jednání. V uvedeném totiž bude relevantní právě subjektivní skutková podstata právního jednání (vnitřní vůle), která zde ke vzniku právního jednání nesměřovala.⁵⁴ Stejně budeme posuzovat i případ tzv. relativní simulace. Pro relativní simulaci je charakteristický výskyt dvou projevů vůle. Hovoříme o nich jako o právním jednání simulovaném (zastírajícím)

---

⁴⁹ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 5. 9. 2000, sp. zn. 30 Cdo 2781/99.

⁵⁰ ŠVESTKA, J.; DVOŘÁK, J.; FIALA, J. a kol. *Občanský zákoník. Komentář. Svazek I.* Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2014, ISBN 978-80-7478-370-8. s. 1346.

⁵¹ PETROV, J., VÝTISK, M., BERAN, V. a kol. *Občanský zákoník. Komentář.* 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2017, ISBN 978-80-7400-653-1. s. 589.

⁵² LAVICKÝ, P. a kol. *Občanský zákoník I. Obecná část (§1-654). Komentář.* 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, ISBN 978-80-7400-529-9. s. 1970-1971.

⁵³ LAVICKÝ, P. a kol. *Občanský zákoník I. Obecná část (§1-654). Komentář.* 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, ISBN 978-80-7400-529-9. s. 1970-1971.

⁵⁴ MELZER, F., TĚGL, P. a kol.: *Občanský zákoník: velký komentář. Svazek III. §419-654.* Praha: Leges, 2014, ISBN: 978-80-7502-003-1. s. 564.

a disimulovaném (zastřeném).⁵⁵ Jelikož zastírající právní jednání nevykazuje znak vážné vůle, je pouze jednáním zdánlivým dle § 552 NOZ. Naopak, disimulované právní jednání je právě tím chtěným jednáním, jež uvedený znak vůle naplňuje. Platnost takového jednání se posoudí samostatně.⁵⁶

Jak bylo uvedeno výše, simulující osoba nemá v úmyslu oklamat toho, jemuž je projev vůle určen (adresáta). Jaké však zvolit řešení, pokud i přes její snahu nebude uvedená nevážnost z projevu zjistitelná? Podle mého názoru je v takovém případě potřeba chránit právní jistotu a dobrou víru adresáta, z čehož vychází i výše uvedená teorie důvěry. Pokud tedy nevážnost vůle nebude z projevu jednajícího zjevná, jednání vznikne, a to i přes rozpor mezi skutečnou a projevenou vůlí jednajícího. Stejně by se měl kvalifikovat i případ nevydařeného žertu. Bylo totiž v moci jednajícího *„jednat tak, aby jeho projev byl posuzován podle skutečné vůle, a pokud se od obvyklých standardů odchýlil, nemůže důsledky tohoto odchýlení nést někdo jiný než on.“*⁵⁷

Posledním případem nevážné vůle je tzv. mentální rezervace (vnitřní výhrada). Stejně jako v předcházejících případech, ani zde jednající nechce svým projevem vyvolat právní následky. Rozdíl spočívá v tom, že osoba jednající s vnitřní výhradou záměrně skrývá svou skutečnou vůli (čili její nevážnost) před adresátem právního jednání. Vnitřní výhrada tak nebrání vzniku právního jednání a to ani v případě, kdy adresát skutečnou vůli jednajícího rozpozná.⁵⁸

2.1.3 Nesrozumitelnost a neurčitost projevu

*„Nesrozumitelnost právního úkonu je obecně dána tehdy, jestliže ani jeho výkladem nelze objektivně zjistit, co jím mělo být po slovní (jazykové) či jiné stránce vyjádřeno, v důsledku čehož není jiným subjektům umožněno se s tímto sdělením seznámit a chápat je.“*⁵⁹ Nesrozumitelný je tedy takový projev vůle, z něhož nelze vůbec zjistit, co jím chtěl jednající projevit. Pokud je uvedený projev vůle nesrozumitelný každému, jedná se o tzv. absolutní nesrozumitelnost. Relativně nesrozumitelný projev vůle je pak nesrozumitelný jen pro některé

---

⁵⁵ZUKLÍNOVÁ, M., *Právní jednání podle občanského zákoníku č. 89/2012 Sb.: komentář, srovnání se zahraničím a vybraná platná judikatura*, 2. Vydání, Praha: Linde Praha a.s., 2013, ISBN: 978-80-7201-918-2. s. 56.

⁵⁶MELZER, F., TĚGL, P. a kol.: *Občanský zákoník: velký komentář. Svazek III. §419-654*. Praha: Leges, 2014, ISBN: 978-80-7502-003-1. s. 580-581.

⁵⁷SPÁČIL, J. Vážná vůle jako základní náležitost právního úkonu v právní vědě a v judikatuře. *Právní rozhledy*. 2004, 22, s. 814.

⁵⁸MELZER, F., TĚGL, P. a kol.: *Občanský zákoník: velký komentář. Svazek III. §419-654*. Praha: Leges, 2014, ISBN: 978-80-7502-003-1. s. 564-565.

⁵⁹Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 11. 3. 2008, sp. zn. 21 Cdo 1760/2007.

osoby.⁶⁰ Následkem vady projevu, spočívající v její absolutní nesrozumitelnosti, je vždy zdánlivost právního jednání. Zdánlivost nastupuje také v případě relativní nesrozumitelnosti u adresovaného právního jednání, nikoliv však u neadresovaného právního jednání.⁶¹

U adresovaných právních jednání se k posuzování srozumitelnosti projevu vůle používá subjektivní hledisko, čili srozumitelnost se zkoumá ve vztahu k adresátovi, straně právního jednání. Strany právního jednání mezi sebou totiž mohou užívat specifické znaky či dialekty, kterým třetí osoby nemusí rozumět. Pro naplnění náležitosti srozumitelnosti právního jednání je však potřeba, aby dané výrazy pochopily strany právního jednání a myslely jimi totéž.⁶² Stejně tak užití cizího jazyka jednajícím není na vadu právnímu jednání za předpokladu, že takový cizí jazyk je pro adresáta srozumitelný.⁶³ V případě neadresovaných právních jednání jejich zdánlivost způsobuje jen absolutní nesrozumitelnost projevu vůle.⁶⁴

*„Je [...] pojmově vyloučeno, aby smluvní ujednání bylo současně neurčité i nesrozumitelné.“*⁶⁵ Neurčitý je tedy projev vůle, jež je sice po své jazykové stránce srozumitelný, jeho věcný obsah je však neurčitý, přičemž tato neurčitost nelze odstranit ani za pomoci výkladu.⁶⁶ Přitom platí, že projev vůle není neurčitý, pokud z něho lze určit, jaká konkrétní práva a povinnosti mají stranám právního jednání vzniknout a pokud předmět právního jednání je z něho nezaměnitelně zjištělný.⁶⁷ Uvedené se shoduje i s rozhodnutím ÚS, který stanovil, že pouhé nepřesné či neúplné označení předmětu právního jednání nemusí způsobovat jeho zaměnitelnost. Ta by zde byla až v případě, kdy by předmět nešlo rozlišit od jiného ani podle dalších identifikujících znaků nebo za pomoci výkladu celého právního jednání. Objasnit je případně třeba i skutkové okolnosti, za kterých bylo právní jednání učiněno.⁶⁸ Stejně by mělo být použito i v případě posuzování

---

⁶⁰ MELZER, F., TÉGL, P. a kol.: *Občanský zákoník: velký komentář. Svazek III. §419-654*. Praha: Leges, 2014, ISBN: 978-80-7502-003-1. s. 567.

⁶¹ PETROV, J., VÝTISK, M., BERAN, V. a kol. *Občanský zákoník. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2017, ISBN 978-80-7400-653-1. s. 590.

⁶² ŠVESTKA, J.; DVOŘÁK, J.; FIALA, J. a kol. *Občanský zákoník. Komentář. Svazek I*. Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2014, ISBN 978-80-7478-370-8. s. 1349-1350.

⁶³ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 11. 3. 2008, sp. zn. 21 Cdo 1760/2007.

⁶⁴ MELZER, F., TÉGL, P. a kol.: *Občanský zákoník: velký komentář. Svazek III. §419-654*. Praha: Leges, 2014, ISBN: 978-80-7502-003-1. s. 567.

⁶⁵ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27. 7. 2011, sp. zn. 33 Cdo 2237/2009.

⁶⁶ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 23. 1. 2013, sp. zn. 23 Cdo 1570/2012.

⁶⁷ LAVICKÝ, P. a kol. *Občanský zákoník I. Obecná část (§1-654). Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, ISBN 978-80-7400-529-9. s. 1978-1979.

⁶⁸ Nález Ústavního soudu ze dne 13. 10. 2004, sp. zn. III. ÚS 447/03.

neurčitosti stran právního jednání. Pokud je v projevu vůle například nepřesné označení obchodní firmy právnické osoby, nebude to důvodem neurčitosti právního jednání, je-li z ostatních identifikačních znaků a z obsahu právního jednání zjištělné, kdo jsou strany smlouvy.⁶⁹

Existující (skutečná) ani vážná vůle tedy není pro vznik právního jednání dostačující. Další požadavky jsou kladeny na projev vůle, který musí být dostatečně srozumitelný a určitý. Pokud by tomu tak nebylo a obsah právního jednání by nešel zjistit ani výkladem, jednalo by se jen o zdánlivé právní jednání dle § 553 odst. 1 NOZ. Závěr o tom, že je určitý projev vůle neurčitý nebo nesrozumitelný tak předpokládá nejdříve provedený výklad, s výsledným konstatováním nemožnosti uvedený projev vůle vyjasnit.

V literatuře se můžeme setkat s názorem, že nesrozumitelnost i neurčitost mají být posuzovány vždy jen objektivně.⁷⁰ Uvedené je potřeba odmítnout. Jak už bylo uvedeno výše, i relativní nesrozumitelnost je právně významná v případech adresovaných právních jednání. Z hlediska určitosti je „rozhodující subjektivní měřítko, tj. práva a povinnosti by měly být zřejmé samotným stranám. Jen v případech, v nichž má právní jednání význam i pro třetí osoby a dotýká se jejich práv a povinností, je zapotřebí, aby právní jednání bylo dostatečně určité i pro ně.“⁷¹

2.1.4 Další důvody zdánlivosti právního jednání

Zákon učinil zdánlivými i taková právní jednání, která sice netrpí vadami výše uvedenými, na závadu je však jejich povaha, účel či cíl. Zdánlivé je tedy i takové právní jednání, ke kterému se podle zákona „nepřihlíží“, ač splňuje všechny ostatní požadavky na právní jednání kladené. Ustanovení obsahující spojení „nepřihlíží se“ jsou přitom vždy kogentní, strany se od nich nemohou odchýlit.⁷² Účelem sankcionování zdánlivostí některých právních jednání je zejména ochrana osoby a právního styku před nakládáním s přirozenými

---

⁶⁹ FIALA, J., KINDL, M., a kol. *Občanský zákoník. Komentář. I. díl.* 1. vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, a. s., 2009, ISBN 978-80-7357-395-9. s. 201.

⁷⁰ ZUKLÍNOVÁ, M., *Právní jednání podle občanského zákoníku č. 89/2012 Sb.: komentář, srovnání se zahraničím a vybraná platná judikatura*, 2. Vydání, Praha: Linde Praha a.s., 2013, ISBN: 978-80-7201-918-2. s. 58-59.

⁷¹ ŠVESTKA, J.; DVOŘÁK, J.; FIALA, J. a kol. *Občanský zákoník. Komentář. Svazek I.* Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2014, ISBN 978-80-7478-370-8. s. 1349.

⁷² DVOŘÁK, J., ŠVESTKA, J., ZUKLÍNOVÁ, M. a kol. *Občanské právo hmotné. Svazek 1. Díl první. Obecná část. 2.*, aktualizované a doplněné vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s., 2016, ISBN 978-80-7552-187-3. s. 187.

osobnostními právy, ochrana slabší strany a zjednodušení právního styku za pomoci ignorování zbytečných překážek.⁷³

Do dané kapitoly bych zařadila i zdánlivost právního jednání z důvodu jeho *imperfekce*. Projev vůle musí splňovat všechny požadavky, které jsou zapotřebí k tomu, aby právní jednání mohlo vzniknout a vyvolat právní následky. Adresovaná právní jednání ke své perfekci vyžadují dojití svému adresátovi. Pokud tedy projev vůle nebyl doručen, nedostal se do dispoziční sféry adresáta, nebylo ono právní jednání dovršeno, a proto je jen zdánlivé. Obdobně není právní jednání hotové v situaci, kdy si strany neujednají podstatné náležitosti smlouvy.⁷⁴

2.2 Zdánlivost jako sankce

Zákon sankcionuje zdánlivostí ta právní jednání, která trpí nejzávažnějšími vadami, jež brání jejich existenci. Dříve, za účinnosti OZ, byla právní jednání trpící vadami spočívající v jejich nesrozumitelnosti, neurčitosti, nevážnosti vůle, či její neexistenci spojována s absolutní neplatností právních jednání. Za současného právního stavu však vedle neplatnosti rozlišujeme ještě zdánlivost právního jednání.⁷⁵

Při srovnávání absolutní neplatnosti a zdánlivosti musíme nutně dojít k závěru, že se jedná o poměrně podobné sankce za vady. Obě nastávají přímo ze zákona, mají účinky už od samotného počátku a působí vůči všem. Zákon se však u zdánlivých právních jednání snaží stanovit přísnější režim následků, než tak činí u jednání neplatných.⁷⁶ Důvodová zpráva k NOZ uvádí: „*Jde-li např. o zdánlivé dílčí ujednání ve smlouvě, hledí se na smlouvu jako by byla od počátku bez takového ujednání a není možné dovozovat týž právní následek, jaký § 576 spojuje s neplatností části právního jednání, jímž může být in eventum i neplatnost celého projevu vůle. Jiný rozdíl mezi zdánlivými a neplatnými právními jednáními se pojí s právem na náhradu škody (srov. § 579 odst. 2).*“⁷⁷

---

⁷³ ŠVESTKA, J.; DVOŘÁK, J.; FIALA, J. a kol. *Občanský zákoník. Komentář. Svazek I.* Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2014, ISBN 978-80-7478-370-8. s. 1355.

⁷⁴ ZUKLÍNOVÁ, M., *Právní jednání podle občanského zákoníku č. 89/2012 Sb.: komentář, srovnání se zahraničím a vybraná platná judikatura*, 2. Vydání, Praha: Linde Praha a.s., 2013, ISBN: 978-80-7201-918-2. s. 52.

⁷⁵ Důvodová zpráva k zákonu č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, [online]. s. 137 [cit. 15. 03. 2018].

⁷⁶ ŠVESTKA, J.; DVOŘÁK, J.; FIALA, J. a kol. *Občanský zákoník. Komentář. Svazek I.* Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2014, ISBN 978-80-7478-370-8. s. 1339.

⁷⁷ Důvodová zpráva k zákonu č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, [online]. s. 137 [cit. 15. 03. 2018].

Právní teorie se však s těmito závěry často neztotožňuje. Podle Handlara je potřeba i u zdánlivého právního jednání aplikovat pravidla o částečné neplatnosti. Pokud bude část právního jednání pouze zdánlivá, je potřeba posoudit, zda ji lze oddělit od zbytku a zároveň přihlídnout k tomu, jestli by účastníci učinili právní jednání i bez nicotné části.⁷⁸ Dle Melzera však aplikace pravidel o částečné neplatnosti není tak jednoznačná. Nejdříve je třeba posoudit, zda je v konkrétním případě účelem zdánlivosti ochrana dotčené smluvní strany. Pokud tomu tak je, nemohou být použita pravidla o částečné neplatnosti, jelikož je potřeba zachovat oddělitelnou část právního jednání v existenci bez ohledu na to, zda by jednající bez nicotné části své právní jednání učinil. Naopak v případě, kdy účelem zdánlivosti nebude ochrana smluvní strany, se dostává do popředí princip autonomie vůle, a tím pádem je aplikace pravidel o částečné neplatnosti právního jednání vhodná. V pochybnostech, zda je v konkrétním případě účelem zdánlivosti ochrana dotčené strany, či nikoliv, by se však § 576 NOZ neměl použít.⁷⁹

Stejně tak můžeme v literatuře najít pochybnosti o tom, zda užívat, či neužívat v případě zdánlivého právního jednání § 579 odst. 2 NOZ, jež zakládá povinnost k náhradě škody tomu, kdo způsobil neplatnost právního jednání. Pokud bychom připustili, že aplikace tohoto ustanovení je vyloučena, upřeli bychom tím „*osobám dotčeným zdánlivým jednáním právo domáhat se náhrady škody za podmínek pro ně podstatně výhodnějších, nežli tomu je podle obecných ustanovení deliktního práva*“.⁸⁰ S ohledem na princip, že nikdo nesmí těžit z nepoctivého jednání (§ 6 odst. 2 NOZ) a princip, že nikomu nelze odeprít to, co mu po právu náleží (§ 3 odst. 2 písm. f) NOZ), si však myslím, že je na místě poskytnout osobě dotčené zdánlivým jednáním obdobnou ochranu, jakou požívají osoby dotčené neplatným právním jednáním.⁸¹ Podobně je potřeba aplikovat ustanovení § 589 odst. 2 NOZ. Jestliže zákon ukládá povinnost nahradit újmu

---

⁷⁸ LAVICKÝ, P. a kol. *Občanský zákoník I. Obecná část (§1-654). Komentář*. 1 vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, ISBN 978-80-7400-529-9. s. 1985.

⁷⁹ MELZER, F., TÉGLI, P. a kol.: *Občanský zákoník: velký komentář. Svazek III. §419-654*. Praha: Leges, 2014, ISBN: 978-80-7502-003-1. s. 573.

⁸⁰ ŠVESTKA, J.; DVOŘÁK, J.; FIALA, J. a kol. *Občanský zákoník. Komentář. Svazek I*. Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2014, ISBN 978-80-7478-370-8. s. 1343.

⁸¹ ŠVESTKA, J.; DVOŘÁK, J.; FIALA, J. a kol. *Občanský zákoník. Komentář. Svazek I*. Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2014, ISBN 978-80-7478-370-8. s. 1343.

tomu, kdo jiného přivedl k právnímu jednání hrozbou nebo lstí, jistě by měla být ona povinnost uložena také osobě, která vůči jinému násilí přímo použila.⁸²

Jak již bylo uvedeno, zdánlivost nastává automaticky ze zákona, přičemž soud k ní přihlíží z úřední povinnosti. K jejímu vyvolání však žádný projev vůle či rozhodnutí soudu není potřebné. Pokud by soud zdánlivost právního jednání posuzoval, důkazní břemeno by nesla strana odporující jeho nicotnosti. Právní jednání zde však neexistovalo už od samotného učinění vadného projevu vůle, a proto rozhodnutí soudu o zdánlivosti je vždy jen deklaratorní.⁸³

Neexistující právní jednání není schopné vyvolat žádný ze zamýšlených právních následků a na jeho základě poskytnuté plnění je bezdůvodným obohacením.⁸⁴ Zvláštní situace může nastat tehdy, když bude zdánlivé právní jednání konvalidováno. NOZ totiž v § 553 odst. 2 v souvislosti s neurčitostí nebo nesrozumitelností projevu vůle stanovil: „*byl-li projev vůle mezi stranami dodatečně vyjasněn, nepřihlíží se k jeho vadě a hledí se, jako by tu bylo právní jednání od počátku.*“⁸⁵ Ono dodatečné vyjasnění projevu vůle je právním jednáním, kterým se vymezuje a upřesňuje obsah (zdánlivého) právního jednání. To pak bude považováno už od počátku za bezvadné, přičemž právní následky jím budou vyvolávány už od jeho samotného učinění.⁸⁶ Dodatečné vyjasnění musí být učiněno s vůlí původní právní jednání konvalidovat. To znamená, že jednající i adresát musí být alespoň srozuměni s tím, že ono právní jednání bude mít účinky *ex tunc*. Jestliže však ona vůle konvalidovat původní právní jednání nebude dána, upřesňující jednání bude novým právním jednáním, které bude působit s účinky *ex nunc*.⁸⁷

---

⁸² LAVICKÝ, P. a kol. *Občanský zákoník I. Obecná část (§1-654). Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, ISBN 978-80-7400-529-9. s. 1986.

⁸³ ŠVESTKA, J.; DVOŘÁK, J.; FIALA, J. a kol. *Občanský zákoník. Komentář. Svazek I*. Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2014, ISBN 978-80-7478-370-8. s. 1356.

⁸⁴ LAVICKÝ, P. a kol. *Občanský zákoník I. Obecná část (§1-654). Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, ISBN 978-80-7400-529-9. s. 1984.

⁸⁵ Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník. §553 odst. 2.

⁸⁶ PETROV, J., VÝTISK, M., BERAN, V. a kol. *Občanský zákoník. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2017, ISBN 978-80-7400-653-1. s. 591.

⁸⁷ MELZER, F., TĚGL, P. a kol.: *Občanský zákoník: velký komentář. Svazek III. §419-654*. Praha: Leges, 2014, ISBN: 978-80-7502-003-1. s. 572-573.

3 NEPLATNOST

„Na právní jednání je třeba spíše hledět jako na platné než jako na neplatné.“⁸⁸ Uvedené interpretační pravidlo je postaveno na předpokladu tzv. racionálního aktéra, u kterého se předpokládá, že chtěl učinit právní jednání spíše platně, nežli neplatně.⁸⁹ Přitom nejde jen o ochranu autonomie vůle, ale preference platnosti právního jednání má i svůj ekonomický efekt. Pro strany totiž samotné uzavírání smluv může být leckdy velmi nákladné. Jejich prohlášení za neplatné by pro ně znamenalo další finanční náklady při sjednávání smluv nových.⁹⁰

Ač by se s ohledem na důvodovou zprávu k NOZ mohlo zdát, že se jedná o zcela nové pravidlo, není tomu tak. Dřívější občanský zákoník a leckdy i obecné soudy se sice s uvedeným neztotožňovaly, Ústavní soud však i dříve zdůrazňoval potřebu preferovat výklad nezakládající neplatnost právního jednání.⁹¹ Příkladem může být nález ÚS: „základním principem výkladu smluv je priorita výkladu, který nezakládá neplatnost smlouvy, před takovým výkladem, který neplatnost smlouvy zakládá, jsou-li možné oba výklady. Je tak vyjádřen a podporován princip autonomie smluvních stran, povaha soukromého práva a s ním spojená společenská a hospodářská funkce smlouvy. Neplatnost smlouvy má být tedy výjimkou, nikoliv zásadou.“⁹²

Neplatnost by měla být v současnosti pouze výjimečnou sankcí. Zákon proto již s některými vadami neplatnost právního jednání vůbec nespojuje např. potřeba kvalifikovaného rozporu se zákonem dle § 580 NOZ k neplatnosti právního jednání. Dále je stranám právního jednání ve větší míře ponechána možnost zhojit vady právního jednání. V neposlední řadě se pak dostává absolutní neplatnost do pozadí za neplatnost relativní.⁹³

---

⁸⁸ Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, §574 odst. 2.

⁸⁹ MELZER, F., TÉGL, P. a kol.: *Občanský zákoník: velký komentář. Svazek III. §419-654*. Praha: Leges, 2014, ISBN: 978-80-7502-003-1. s. 697.

⁹⁰ ELIÁŠ, K. a kol. *Občanské právo pro každého. Pohledem (nejen) tvůrců nového občanského zákoníku*. 2., doplněné a aktualizované vydání. Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2014, ISBN: 978-80-7478-493-4. s. 71.

⁹¹ HULMÁK, M. Právní jednání a jeho vady. *Rekodifikační novinky*. 2012, 8, s. 2. In: *Beck-online* [online právní informační systém]. Vydavatel: Havel, Holásek & Partners [cit. 16. 10. 2017].

⁹² Nález Ústavního soudu ze dne 14. 04. 2005, sp. zn. I. ÚS 625/03.

⁹³ HULMÁK, M. Právní jednání a jeho vady. *Rekodifikační novinky*. 2012, 8, s. 2. In: *Beck-online* [online právní informační systém]. Vydavatel: Havel, Holásek & Partners [cit. 16. 10. 2017].

3.1 Absolutní neplatnost

Absolutní neplatnost byla dříve považována za základní následek vadných právních jednání. Nastávala v případě vad, které spočívaly v neexistenci vůle, její nevážnosti, nesrozumitelnosti či neurčitosti projevu, tak i v případě ostatních vad právního jednání, pokud nebyly sankcionovány relativní neplatností dle § 40a OZ. Přitom výčet vad v tomto ustanovení byl považován za taxativní. Zásadní změnu oproti tehdejší úpravě přinesl NOZ, který určité vady již sankcionuje zdánlivostí, jiné vady relativní neplatností, popř. nedostatek náležitosti neplatnost právního jednání vůbec nezpůsobuje.⁹⁴

Rozlišujícím kritériem mezi absolutní a relativní neplatností je podle současné zákonné úpravy to, zda je účelem neplatnosti ochrana určité osoby (relativní neplatnost) nebo směřuje k ochraně zájmů všech, popř. širšího okruhu osob (absolutní neplatnost).⁹⁵ Přitom absolutní neplatnost je pojímána jako přísnější sankce, která postihuje nejzávažnější vady právního jednání, pokud tedy nejsou důvodem zdánlivosti. Oproti zdánlivosti se pak jedná o existující právní jednání. Z důvodu vad však není schopno, a to už od samotného učinění vadného projevu vůle, vyvolat žádný ze zamýšlených právních následků. Může mít však za následek např. povinnost vydat bezdůvodné obohacení nebo nahradit škodu. Absolutní neplatnost tak nastává přímo ze zákona, přitom autonomie vůle zde nehraje žádnou roli. K jejímu vzniku totiž není potřebné rozhodnutí soudu ani žádný projev vůle. Rozhoduje-li soud o absolutní neplatnosti, činí tak bez návrhu tzv. z úřední povinnosti a bez ohledu na to, zda se určitá strana neplatnosti dovolala či zda je prohlášení neplatnosti proti vůli stran.⁹⁶ Soud však přihlíží k absolutní neplatnosti jen tehdy, pokud se korektním způsobem dozví o důvodech neplatnosti, a to z tvrzení účastníků nebo jinak vyjdou v řízení najevo. Pokud tomu tak není, po takové okolnosti z vlastní iniciativy nepátrá.⁹⁷

Je potřeba dodat, že absolutní neplatnosti se může teoreticky dovolat kdokoliv, avšak úspěšně ji uplatnit před soudem bude moci jen ten, kdo bude neplatným právním jednáním dotčen na svých právech a povinnostech. Jelikož je účelem absolutní neplatnosti ochrana veřejného zájmu, může se jí dovolávat

⁹⁴ LAVICKÝ, P. a kol. *Občanský zákoník I. Obecná část (§1-654). Komentář*. 1 vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, ISBN 978-80-7400-529-9. s. 2134.

⁹⁵ DVOŘÁK, J., ŠVESTKA, J., ZUKLÍNOVÁ, M. a kol. *Občanské právo hmotné. Svazek 1. Díl první. Obecná část. 2.*, aktualizované a doplněné vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s., 2016, ISBN 978-80-7552-187-3. s. 189-190.

⁹⁶ ŠVESTKA, J.; DVOŘÁK, J.; FIALA, J. a kol. *Občanský zákoník. Komentář. Svazek 1*. Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2014, ISBN 978-80-7478-370-8. s. 1442, 1485, 1486.

⁹⁷ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. 10. 2008, sp. zn. 21 Cdo 4841/2007.

i osoba, jež neplatnost způsobila.⁹⁸ Dovolání se je zde nutné chápat jako poukázání na důsledky absolutní neplatnosti, přičemž poukázat na ně lze bez časového omezení.⁹⁹ Soud však přihlíží k absolutní neplatnosti právního jednání i bez takového dovolání se.

3.2 Relativní neplatnost

Relativní neplatnost má poměrně krátkou historii. Občanský zákoník z roku 1950 ji vůbec neupravoval, jen odborná literatura a judikatura hovořila o relativní neplatnosti v souvislosti s úkony poškozujícími jednu stranu. Stejně tak ani OZ v původním znění relativní neplatnost neznal a například s omylem spojoval možnost odstoupení od smlouvy. Až novelou č. 131/1982 Sb. byla relativní neplatnost, jako obecný institut, do občanského zákoníku zavedena.¹⁰⁰ Přitom výčet případů relativní neplatnosti v § 40a OZ byl považován za taxativní. Významnou změnu oproti tomu přinesl NOZ. Ten již neobsahuje taxativní výčet případů relativní neplatnosti, naopak vyjmenovává v § 588 případy absolutní neplatnosti s tím, že by ostatní neplatná právní jednání měla být považována jen za relativně neplatná. Zákonodárce tím upřednostnil relativní neplatnost před neplatností absolutní, což je jednoznačně vhodný přístup, jež více odpovídá povaze soukromého práva, nežli tomu bylo dříve. Dnes je tak ve většině případů neplatnosti ponecháno na dotčené osobě, zda se neplatnosti právního jednání dovolá, či nikoliv.¹⁰¹

Relativní neplatnost se od absolutní neplatnosti liší tím, že jejím účelem je ochrana zájmů určité osoby. Z tohoto důvodu je tak potřeba ponechat na jejím vlastním uvážení, zda je pro ni výhodnější být vadným právním jednáním nadále vázána, či zda raději uplatní námitku neplatnosti. Do doby, než je uplatněna námitka, je právní jednání dočasně platné, pokud není uplatněna ani v promlčecí lhůtě, jedná se o trvale platné právní jednání. Dočasně platné právní jednání přitom vyvolává zamýšlené právní následky, přičemž namítnutím jeho neplatnosti dochází k odstranění těchto následků s účinky *ex tunc*. Situaci zde kvalifikujeme

---

⁹⁸ ZUKLÍNOVÁ, M., *PRÁVNÍ ÚKONY, §34 - §51 občanského zákoníku, Podrobný komentář k jednotlivým ustanovením včetně vybrané judikatury a komentáře k právní úpravě této problematiky v tzv. novém občanském zákoníku (zákon č. 89/2012 Sb.)*, Praha: Linde Praha, a. s., 2012, ISBN 978-80-86131-89-4. s. 29-30.

⁹⁹ LAVICKÝ, P. a kol. *Občanský zákoník I. Obecná část (§1-654). Komentář*. 1 vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, ISBN 978-80-7400-529-9. s. 2135.

¹⁰⁰ SPÁČIL, J. Některé sporné otázky relativní neplatnosti v novém občanském zákoníku. *Právní rozhledy*. 2014, 5, s. 172.

¹⁰¹ LAVICKÝ, P.; POLIŠENSKÁ, P. *Judikatura k rekonstrukci. Právní jednání*. Praha: Wolters Kluwer, a. s., 2015, ISBN 978-80-7478-821-5. s. 16-17.

tak, že už od samotného vzniku neplatného právního jednání k zamýšleným právním následkům vůbec nedošlo.¹⁰² Vada, která je důvodem relativní neplatnosti právního jednání, však způsobovat určité právní následky zpravidla bude. Příkladem může být povinnost vydat bezdůvodné obohacení, ať už z důvodu, že bylo poskytnuto plnění před uplatněním námitky neplatnosti nebo až po jejím uplatnění. V prvním případě by se jednalo o plnění z právního důvodu, jenž odpadl, ve druhém případě o plnění bez právního důvodu. Dalším následkem může být povinnost nahradit škodu dle § 579 odst. 2 NOZ či nahradit újmu dle § 587 odst. 2 NOZ.¹⁰³

Jak bylo uvedeno, právní jednání se stává trvale platným v případě, že oprávněná osoba nevyužije svého práva namítnout neplatnost právního jednání v promlčecí lhůtě. Přitom obecná promlčecí lhůta začíná běžet „*ode dne, kdy právo mohlo být uplatněno poprvé.*“¹⁰⁴ Rozhodnými okolnostmi pro začátek běhu promlčecí lhůty u námitky relativní neplatnosti je to, kdy se osoba dozvěděla o existenci právního jednání a o vadě, jež zakládá relativní neplatnost takového právního jednání.¹⁰⁵

Otázkou může být, proč zákonodárce místo pojmu *dovolání se* používá pojem *namítnutí neplatnosti*? To totiž vede k pochybnostem, zda můžeme uplatnit relativní neplatnost i mimosoudně, či nikoliv. Zákonodárce se sice snažil rozšířit případy relativní neplatnosti, nechtěl ale podstatně změnit její pojetí oproti dřívější úpravě. Ani ze zákona a důvodové zprávy nevyplývá jeho opačný záměr v souvislosti s námitkou relativní neplatnosti. Proto je nutno vycházet z toho, že se jedná o pouhou změnu terminologie, přičemž stejně jako dříve jde o hmotněprávní jednání. Může být tedy učiněno nejen výhradně před soudem, ale i mimosoudně.¹⁰⁶ Zákon tak zůstal u úpravy přímé relativní neplatnosti. Námitka neplatnosti je přitom jednostranné adresované právní jednání, na něž jsou kladeny určité požadavky. Musí zejména splnit pojmové znaky právního jednání, stanovené náležitosti a dojít svému adresátovi.¹⁰⁷ Dle rozhodnutí NS „*účinky tzv.*

---

¹⁰² ŠVESTKA, J.; DVORÁK, J.; FIALA, J. a kol. *Občanský zákoník. Komentář. Svazek I.* Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2014, ISBN 978-80-7478-370-8. s. 1476, 1479.

¹⁰³ LAVICKÝ, P. a kol. *Občanský zákoník I. Obecná část (§1-654). Komentář.* 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, ISBN 978-80-7400-529-9. s. 2122.

¹⁰⁴ Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník. §619 odst. 1.

¹⁰⁵ LAVICKÝ, P. a kol. *Občanský zákoník I. Obecná část (§1-654). Komentář.* 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, ISBN 978-80-7400-529-9. s. 2124-2125.

¹⁰⁶ SPÁČIL, J. Některé sporné otázky relativní neplatnosti v novém občanském zákoníku. *Právní rozhledy.* 2014, 5, s. 174-175.

¹⁰⁷ LAVICKÝ, P. a kol. *Občanský zákoník I. Obecná část (§1-654). Komentář.* 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, ISBN 978-80-7400-529-9. s. 2123.

*relativní neplatnosti nastávají jen tehdy, jestliže její uplatnění došlo druhému účastníku (ostatním účastníkům) právního úkonu, popřípadě - namítá-li neplatnost právního úkonu osoba, která nebyla jeho účastníkem - všem účastníkům právního úkonu, a to okamžikem, v němž projev vůle došel poslednímu z nich“.*¹⁰⁸ Danou námitku lze vůči adresátovi učinit i bezformálně. Z hlediska obsahu však z ní musí být zřejmé, že oprávněná osoba nechce být vadným právním jednáním vázána a to s ohledem na konkrétní namítané vady.¹⁰⁹

Oprávněnou osobu k podání námítky vymezuje zákon pozitivně a negativně. Dle pozitivního vymezení může námitku vznést ten, na jehož ochranu zájmů byla neplatnost právního jednání stanovena. Přitom v některých ustanoveních zákon přímo oprávněnou osobu výslovně stanovil, jako např. v §587 odst. 1, kdy se neplatnosti může dovolat ten, jemuž bylo vyhrožováno.¹¹⁰ Pokud však konkrétní oprávněný není v ustanovení určen, bude moci námitku podat zpravidla účastník právního jednání, popř. výjimečně i třetí osoba za předpokladu, že byli vadou způsobující relativní neplatnost postiženi. Dle negativního vymezení osoby oprávněné k námitce neplatnosti, pak nemůže neplatnost právního jednání namítat ten, kdo ji sám způsobil.¹¹¹ Jedná se o osobu, která způsobila vadu, jež činí právní jednání relativně neplatným. Vychází se zde ze zásady, že nikdo nesmí mít prospěch ze své nepoctivosti, přičemž takovou osobu není potřeba chránit před následky právního jednání.¹¹²

Vyjdou-li tak v soudním řízení najevo okolnosti zakládající relativní neplatnost právního jednání, soud k nim nemůže přihlídnout, jestliže oprávněná osoba nevznesla námitku neplatnosti právního jednání. Jinak tomu však bude v situaci, kdy oprávněná osoba námitku neplatnosti již vznesla mimosoudně, přičemž tato skutečnost vyšla v řízení před soudem najevo. V takovém případě musí soud i bez návrhu přihlídnout k neplatnosti právního jednání, a to i tehdy, pokud by si to oprávněný nepřál.¹¹³

---

¹⁰⁸ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 8. 9. 2015, sp. zn. 22 Cdo 1671/2015.

¹⁰⁹ MELZER, F., TĚGL, P. a kol.: *Občanský zákoník: velký komentář. Svazek III. §419-654*. Praha: Leges, 2014, ISBN: 978-80-7502-003-1. s. 776-777.

¹¹⁰ ŠVESTKA, J.; DVORÁK, J.; FIALA, J. a kol. *Občanský zákoník. Komentář. Svazek I*. Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2014, ISBN 978-80-7478-370-8. s. 1477.

¹¹¹ LAVICKÝ, P. a kol. *Občanský zákoník I. Obecná část (§1-654). Komentář*. 1 vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, ISBN 978-80-7400-529-9. s. 2124.

¹¹² LAVICKÝ, P. a kol. *Občanský zákoník I. Obecná část (§1-654). Komentář*. 1 vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, ISBN 978-80-7400-529-9. s. 2072.

¹¹³ SPÁČIL, J. Některé sporné otázky relativní neplatnosti v novém občanském zákoníku. *Právní rozhledy*. 2014, 5, s. 176.

3.3 Hlavní důvody neplatnosti

3.3.1 Rozpor se zákonem

Nová úprava zavedená zákonodárcem do NOZ, jež se týká neplatnosti právního jednání pro rozpor se zákonem, je jednou z nejvýznamnějších změn v rámci následků vad právního jednání. OZ dříve stanovil sankci neplatnosti pro všechna právní jednání (právní úkony), která svým účelem nebo obsahem odporovala zákonu. Tato zákonná úprava se nevyhnula kritice ze strany odborné literatury a judikatury, jelikož stanovením sankce absolutní neplatnosti zásadně za jakékoliv porušení zákona, docházelo ke značnému omezení autonomie vůle a lidské svobody.¹¹⁴ Bezouška už za účinnosti OZ zastával názor, že právní normu je nejprve potřeba podrobit výkladu pro zjištění účelu a smyslu jejího zákazu. S ohledem na ochranu autonomie vůle je poté sankce absolutní neplatnosti oprávněná zejména tam, kde je právním jednáním narušen vedle zákona i veřejný pořádek.¹¹⁵

Zákonodárce tak učinil pozitivní posun vpřed, když již nestanovil sankci neplatnosti pro všechna právní jednání odporující zákonu. Dle § 580 odst. 1 NOZ jsou právní jednání odporující zákonu neplatná jen tehdy, pokud to smysl a účel zákona vyžaduje. Nejdříve si je potřeba říci, co všechno zde pojem *zákon* zahrnuje. Uvedené ustanovení se vztahuje na všechny zákony, které jsou součástí právního řádu bez ohledu na to, zda patří do oblasti práva soukromého nebo veřejného. Dále sem patří i normy nižší právní síly vydávané na základě zákonného zmocnění např. vyhláška ministerstva. O rozpor se zákonem půjde i v případě právního jednání odporujícího vykonatelnému konstitutivnímu soudnímu rozhodnutí, jež bylo vydáno na základě zákonného zmocnění.¹¹⁶

Pro stanovení rozporu právního jednání se zákonem je důležité rozlišování mezi kogentním a dispozitivním právem. Kogentní právo vylučuje úplně nebo zčásti autonomní normotvorbu. V prvním případě se jedná o absolutně kogentní právo, které vylučuje jakékoliv odchýlení se od zákonného pravidla. Ve druhém případě mluvíme o relativně kogentním právu, od něhož se lze odchýlit, nikoliv však způsobem narušujícím zákonný standard. Opakem je dispozitivní právo,

---

¹¹⁴ JANOUŠEK, M. K pochybnosti o povaze neplatnosti pro rozpor se zákonem a o následcích, které působí trestný čin v občanském právu. *Právní rozhledy*. 2016, 6, s. 214.

¹¹⁵ FIALA, J., KINDL, M., a kol. *Občanský zákoník. Komentář. I. díl*. 1. vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, a. s., 2009, ISBN 978-80-7357-395-9. s. 211-212.

¹¹⁶ LAVICKÝ, P. a kol. *Občanský zákoník I. Obecná část (§1-654). Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, ISBN 978-80-7400-529-9. s. 2079-2080.

kteří sice stejně jako kogentní právo je právem donucujícím, jeho použití však může být smluvně vyloučeno.¹¹⁷ Proto může rozpor se zákonem nastat pouze v případě kogentních norem, nikoliv norem dispozitivních. Významný rozpor s normou dispozitivní však může být signalizací rozporu právního jednání s dobrými mravy.¹¹⁸

NOZ stanovil, že rozpor se zákonem je důvodem neplatnosti jen tehdy, pokud to jeho smysl a účel vyžaduje. Musíme tedy nejdříve zjistit, zda je zákonem zakázáno určité právní jednání a následně to, zda s porušením takového zákazu je spojena sankce neplatnosti právního jednání. K posouzení je používán test proporcionality, přičemž jeho typické dva kroky jsou tzv. zkoumání vhodnosti a potřebnosti. Nutno je tedy zjišťovat, zda sankcí neplatnosti bude naplněn účel zakazující právní normy (požadavek vhodnosti) a zda nelze účelu zakazující normy dosáhnout mírnějším prostředkem, nežli neplatností (požadavek potřebnosti).¹¹⁹

Otázkou je, jak posuzovat právní jednání, jež odporují právní normě, která sankci za takový rozpor sama stanoví. Dle Janouška má § 580 odst. 1 NOZ jen podpůrnou povahu. Jestliže právní norma sama stanoví následky svého porušení, jedná se o *lex specialis*, jež má před obecnou úpravou přednost.¹²⁰ Stejně tak podle Handlara je třeba takový výslovně stanovený následek rozporu právního jednání se zákonem respektovat. Až tehdy, když není v normě stanoven, přichází na řadu generální klauzule v § 580 odst. 1 NOZ.¹²¹ S takovým názorem však nesouhlasím. Poukázat přitom lze na rozhodnutí Nejvyššího soudu. Ten zjišťoval, zda nedodržení zákonné formy k udělení plné moci je s ohledem na § 582 NOZ automaticky sankcionováno neplatností. I zde je však nutno posuzovat smysl a účel zákona. Tudíž i přesto, že je výslovně stanovena sankce neplatnosti za nedodržení zákonné formy, je potřeba použít § 580 odst. 1 NOZ.¹²² Osobně si myslím, že tento závěr by měl být užíván i v ostatních případech, kdy neplatnost

---

¹¹⁷ ELIÁŠ, K. K pojetí dispozitivního práva v občanském zákoníku. *Bulletin advokacie*. 2015, 9, s. 14.

¹¹⁸ LAVICKÝ, P. a kol. *Občanský zákoník I. Obecná část (§1-654). Komentář*. 1 vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, ISBN 978-80-7400-529-9. s. 2079.

¹¹⁹ MELZER, F., TÉGLI, P. a kol.: *Občanský zákoník: velký komentář. Svazek III. §419-654*. Praha: Leges, 2014, ISBN: 978-80-7502-003-1. s. 723-725.

¹²⁰ JANOUSEK, M. K pochybnosti o povaze neplatnosti pro rozpor se zákonem a o následcích, které působí trestný čin v občanském právu. *Právní rozhledy*. 2016, 6, s. 216.

¹²¹ LAVICKÝ, P. a kol. *Občanský zákoník I. Obecná část (§1-654). Komentář*. 1 vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, ISBN 978-80-7400-529-9. s. 2081.

¹²² Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 11. 2014, sp. zn. 29 Cdo 3919/2014.

bude zákonem stanovena. Vždy tak bude muset být zjišťováno, zda smysl a účel zákona v konkrétním případě opravdu sankci neplatnosti vyžaduje, či nikoliv.

3.3.1.1 Vymezení rozporu se zákonem

„Právní jednání musí obsahem a účelem odpovídat dobrým mravům i zákonu.“¹²³ Přitom obsahem právního jednání rozumíme jím stanovená, změněná nebo zrušená práva a povinnosti. Účelem právního jednání se rozumí cíl, jenž má být právním jednáním dosažen.¹²⁴ Účel je právně významný tehdy, pokud ho sledují všichni účastníci právního jednání popř. jen jeden z nich s tím, že ostatní o něm z okolností právního jednání musí vědět nebo jej předpokládat.¹²⁵ Pokud tedy obsah nebo účel právního jednání neodpovídá zákonu, dostává se s ním do rozporu a tím pádem bude potřeba posuzovat platnost takového jednání.

Z hlediska časového je pro posuzování rozporu právního jednání se zákonem důležité, aby zde byl rozpor dán již v okamžiku, kdy k právnímu jednání došlo. Pozdější zrušení zakazujícího zákona nebo pozdější přijetí zakazujícího zákona (pokud nepůsobí retroaktivně) nemá na samotnou neplatnost právního jednání vliv. Tudíž pokud právní jednání v době vzniku odporovalo zákonu, ani zrušením daného zákazu nebude zhojena jeho vada.¹²⁶

Z dikce uvedeného ustanovení však lze pochybovat o tom, zda i tzv. obcházení zákona se v současné době dostává do rozporu se zákonem. Obcházení zákona spočívá dle Ústavního soudu „ve vyloučení závazného pravidla záměrným použitím prostředku, který sám o sobě není zákonem zakázaný, v důsledku čehož se uvedený stav stane z hlediska pozitivního práva nenapadnutelným. Jednání in fraudem legis představuje postup, kdy se někdo chová podle práva, ale tak, aby záměrně dosáhl výsledku právní normou nepředvídaného a nežádoucího.“¹²⁷ Ještě v návrhu občanského zákoníku bylo obcházení zákona zakotveno. Zákonodárce se však rozhodl výslovnou úpravu vynechat, jelikož by byla patrně nadbytečná. Dle Dvořáka je totiž obcházení zákona kryto tím, že právní jednání je v rozporu se zákonem, pokud mu neodpovídá jeho účel.¹²⁸ Což je právě charakteristické pro případy obcházení zákona.

¹²³ Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, §547.

¹²⁴ MELZER, F., TÉGLI, P. a kol.: *Občanský zákoník: velký komentář. Svazek III. §419-654*. Praha: Leges, 2014, ISBN: 978-80-7502-003-1. s. 523.

¹²⁵ FIALA, J., KINDL, M., a kol. *Občanský zákoník. Komentář. I. díl*. 1. vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, a. s., 2009, ISBN 978-80-7357-395-9. s. 211.

¹²⁶ DVOŘÁK, B. Rozpor právního jednání se zákonem. *Bulletin advokacie*. 2011, 3, s. 33.

¹²⁷ Nález Ústavního soudu ze dne 1. 4. 2003, sp. zn. II.ÚS 119/01.

¹²⁸ DVOŘÁK, B. Rozpor právního jednání se zákonem. *Bulletin advokacie*. 2011, 3, s. 35.

3.3.1.2 Relativní vs. absolutní neplatnost

Jak již bylo uvedeno, OZ sankcionoval každý rozpor se zákonem absolutní neplatností právního jednání. V současné době tak již tomu není. Za prvé, ne každý rozpor se zákonem způsobuje neplatnost právního jednání. Za druhé, způsobuje-li rozpor se zákonem neplatnost právního jednání, může to být neplatnost relativní a absolutní. Přitom i u absolutní neplatnosti, ačkoliv to ze znění zákona výslovně nevyplývá, je potřeba podle § 580 odst. 1 NOZ posuzovat smysl a účel zákona.¹²⁹

Dle § 588 NOZ absolutní neplatnost nastoupí jen tehdy, pokud vedle rozporu se zákonem bude dán zároveň zjevný rozpor s veřejným pořádkem. Samotný obsah pojmu veřejný pořádek je velmi mlhavý, proto jeho definování není vůbec jednoduchou záležitostí.¹³⁰ Literatura se o to často pokouší, přičemž celkem zdařilým výsledkem je podle mého názoru definice, podle níž je veřejný pořádek „*souhrn právem chráněných veřejných i soukromých zájmů, které jsou dle obecně přijímaných hledisek vnímány jako natolik společensky významné, že potřeba jejich zachování převyšuje jinak garantovanou autonomii jednotlivců při realizaci soukromoprávních poměrů*“.¹³¹ Dle Melzera jde o pravidla, na jejichž dodržování je potřeba bezvýhradně trvat. Přitom se jedná o ta pravidla „*kteřá mají svůj základ v právním řádu jako takovém. Naproti tomu dobré mravy vyplývají z panujících etických představ příslušné společnosti*“.¹³² Jelikož právní pravidla mívají někdy původ právě v pravidlech etických, mohou se tyto dvě kategorie překrývat.¹³³

Naopak v případě, kdy zákon vyžaduje sankcionování svého porušení neplatností, není však zjevně narušen veřejný pořádek, se bude jednat jen o relativně neplatné právní jednání. Výkladu pojmu *zjevný* se budu věnovat podrobněji v následující kapitole, odkazují proto níže.

---

¹²⁹ ŠVESTKA, J.; DVORÁK, J.; FIALA, J. a kol. *Občanský zákoník. Komentář. Svazek I.* Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2014, ISBN 978-80-7478-370-8. s. 1447.

¹³⁰ LAVICKÝ, P. a kol. *Občanský zákoník I. Obecná část (§1-654). Komentář.* 1 vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, ISBN 978-80-7400-529-9. s. 24.

¹³¹ PAULDURA, L. a kol. *Slovník právních pojmů. Občanský zákoník.* Praha: Wolters Kluwer, a. s., 2014, ISBN 978-80-7478-660-0. s. 184.

¹³² MELZER, F. Dispozitivní a kogentní normy v novém občanském zákoníku. *Právní rozhledy.* 2013, 7, s. 258.

¹³³ MELZER, F. Dispozitivní a kogentní normy v novém občanském zákoníku. *Právní rozhledy.* 2013, 7, s. 258.

3.3.2 Rozpor s dobrými mravy

Ačkoliv NOZ v § 580 odst. 1 jako první důvod neplatnosti uvádí rozpor s dobrými mravy, rozhodla jsem se ho zařadit až pod zákaz rozporu se zákonem. Nejdříve je totiž potřeba posuzovat, zda právní jednání svým účelem a obsahem odpovídá zákonu. Až v případě pozitivní odpovědi, tedy pokud neodporuje zákonu, budeme zkoumat jeho soulad s dobrými mravy. I právní jednání zákonné totiž může být nemravné.¹³⁴

Podle Salače jsou dobré mravy „*mimoprávní hodnoty společně určité společnosti na určitém stupni jejího vývoje – chápané jako nezpochybnitelné minimum slušnosti všech spravedlivě uvažujících jedinců.*“¹³⁵ Ústavního soud vymezuje dobré mravy jako souhrn „*etických, obecně zachovávaných a uznávaných zásad, jejichž dodržování je mnohdy zajišťováno i právními normami tak, aby každé jednání bylo v souladu s obecnými morálními zásadami demokratické společnosti.*“¹³⁶ V samotném NOZ však žádnou definici dobrých mravů nenalezneme, ač na ně zákon v různých ustanoveních odkazuje. Zákonodárce svůj krok odůvodnil v důvodové zprávě tak, že kategorie dobrých mravů je „*v soukromém právu ustálena, v doktríně dostatečně zpracována a právní praxi nepůsobí větší potíže.*“¹³⁷ I kdyby tomu tak ve skutečnosti však nebylo, definování pojmu dobrých mravů v samotném předpise by pravděpodobně vedlo zejména k nežádoucím výsledkům. Dobré mravy jsou totiž dynamické, měnící se společně s tím, jak se vyvíjí společnost. Zákonodárce by tak byl nucen předpis často novelizovat a norma by nebyla schopna včasně reflektovat vývoj společnosti a proměnu jejích hodnot v čase.¹³⁸

Dle § 580 odst. 1 NOZ je tedy neplatné právní jednání, které se přičí dobrým mravům. Přitom stejně jako tomu bylo v případě rozporu se zákonem, právní jednání musí dle § 547 NOZ dobrým mravům odpovídat svým obsahem i účelem. Je nutné připomenout, že dobré mravy jsou dynamickým pojmem, jehož obsah se mění společně s vývojem společnosti. Proto je potřeba posuzovat platnost právního jednání vždy k okamžiku a podle okolností, které zde byly

¹³⁴ FIALA, J., KINDL, M., a kol. *Občanský zákoník. Komentář. I. díl.* 1. vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, a. s., 2009, ISBN 978-80-7357-395-9. s. 214.

¹³⁵ SALAČ, J. *Rozpor s dobrými mravy a jeho následky v civilním právu: obsahové meze platnosti právních úkonů (smluv) z hlediska rozporu se zákonem, dobrými mravy a veřejným pořádkem.* 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2000, ISBN 80-7179-349-3. s. 173.

¹³⁶ Nález Ústavního soudu ze dne 26. 2. 1998, sp. zn. II. ÚS 249/97.

¹³⁷ Důvodová zpráva k zákonu č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, [online]. s. 32 [cit. 15. 03. 2018].

¹³⁸ MATES, J., MATESOVÁ KOPECKÁ Š. Pár poznámek k úpravě institutu dobrých mravů v NOZ. *Bulletin advokacie.* 2011, 7-8, s. 28.

v době provedení právního jednání.¹³⁹ Pozdější změna obsahu dobrých mravů nemůže být s ohledem na zásadu ochrany důvěry a právní jistoty dávana k tíži stran.¹⁴⁰

Za účinnosti OZ způsoboval rozpor s dobrými mravy absolutní neplatnost právního jednání. Otázkou je, jaké právní následky bude vyvolávat nemravné právní jednání podle současné zákonné úpravy. Podle Kindla způsobuje prostý rozpor s dobrými mravy relativní neplatnost právního jednání. Naproti tomu kvalifikovaný rozpor, tedy zjevný rozpor s dobrými mravy, je sankcionován neplatností absolutní.¹⁴¹ Stejný názor zastává i Zuklínová. Podle ní je právní jednání absolutně neplatné, pokud je jeho rozpor s dobrými mravy jednoznačný natolik, že každá průměrně rozumná osoba jej snadno a bez pochybností rozpozná. Neplatné relativně je pak takové právní jednání, u něhož rozpor s dobrými mravy není takto zjevný.¹⁴² Proti daným závěrům se staví Melzer a Piechowiczová. Podle nich nelze jazykovým výkladem zákonných ustanovení dojít k výsledku, že by rozpor s dobrými mravy mohl způsobovat relativní neplatnost právního jednání. Pojem zjevný je zde totiž nutné vykládat jako zřejmý, jednoznačný a nikoliv jej považovat za určitý vyšší stupeň intenzity porušení dobrých mravů. Takový přístup by odporoval zásadě právní jistoty, jelikož by už tak neurčitý pojem byl členěn dalším neurčitým kritériem. Navíc by došlo k popření dobrých mravů jako pravidla, na jehož dodržování je nutno bezvýhradně trvat. V určitých případech by bylo totiž na vůli oprávněného, zda se jich dovolá. Jen zjevný, očividný, jednoznačný rozpor s dobrými mravy tak zákon sankcionuje neplatností, přičemž vždy se jedná o neplatnost absolutní.¹⁴³

Nejdříve je potřeba vyložit si pojem „zjevně“ se příčí dobrým mravům. Dle Tichého je zjevný rozpor s dobrými mravy takový rozpor, jež je zřejmý osobě průměrně rozumné (§ 4 odst. 1 NOZ). Zákon tak v § 588 NOZ sankcionuje absolutní neplatností rozpor s dobrými mravy, jehož míra konfliktu je vyšší než

---

¹³⁹ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 23. 8. 2007, sp. zn. 28 Cdo 2660/2007.

¹⁴⁰ ŠVESTKA, J.; DVOŘÁK, J.; FIALA, J. a kol. *Občanský zákoník. Komentář. Svazek I.* Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2014, ISBN 978-80-7478-370-8. s. 1450.

¹⁴¹ KINDL, M.; ROZEHNAL, A. *Nový občanský zákoník. Problémy a úskalí.* Plzeň: Aleš Čeněk, 2014, ISBN 978-80-7380-516-6. s. 104.

¹⁴² ZUKLÍNOVÁ, M., *Právní jednání podle občanského zákoníku č. 89/2012 Sb.: komentář, srovnání se zahraničím a vybraná platná judikatura*, 2. Vydání, Praha: Linde Praha a.s., 2013, ISBN: 978-80-7201-918-2. s. 157.

¹⁴³ MELZER, F., TĚGL, P. a kol.: *Občanský zákoník: velký komentář. Svazek III. §419-654.* Praha: Leges, 2014, ISBN: 978-80-7502-003-1. s. 720-721.

průměrná.¹⁴⁴ Daný názor však kritizuje Pulkrábek. Podle něho je zjevný takový rozpor, který je *bezprostředně jasný, jistý*, nikoliv jen pravděpodobný. Přitom rozpor s dobrými mravy má být jasný objektivnímu posuzovateli – soudu, nikoliv průměrně rozumné osobě. Zároveň podle něho nelze zaměňovat pojem zjevný s intenzitou (mírou) rozporu s dobrými mravy.¹⁴⁵ „*Zjevnost je totiž kvalita poznání, nikoliv kvalita předmětu poznání.*“¹⁴⁶ S takovým názorem se však zcela neztotožňuji. Mohl by vést k závěru, že intenzivnější, avšak nikoliv zjevný rozpor s dobrými mravy, by nebyl sankcionován absolutní neplatností. I když je nutné si přiznat, že k takovým situacím by těžko docházelo, když můžeme hledat určitou přímou úměru mezi zjevností rozporu s dobrými mravy a jeho intenzitou.¹⁴⁷

Osobně se přikláním k použití sankce relativní i absolutní neplatnosti právního jednání. Podle mého názoru je totiž potřeba si uvědomit účel každé z nich. Účelem absolutní neplatnosti je ochrana společnosti jako celku či širšího okruhu osob. Na rozdíl tomu účelem relativní neplatnosti je ochrana zájmů určité osoby. V zájmu společnosti je nepochybně sankcionování těch právních jednání, která odporují dobrým mravům v určité „vyšší“ intenzitě. Zároveň však nemohou právní jednání nedosahující pomyslné hranice zjevnosti rozporu zůstat v platnosti. V případě mírnějšího (nikoliv zjevného) rozporu s dobrými mravy, by tak bylo vhodné sankcionovat právní jednání relativní neplatností.

Přiznávám však, že úmyslem zákonodárce bylo pravděpodobně jít jinou cestou, což dle Lavického vyplývá i z důvodové zprávy.¹⁴⁸ Podle zákonodárce by tak měla být veškerá zjevně, jistě, jasně nemravná právní jednání sankcionována neplatností absolutní. Přitom pokud zde nebude dána zjevnost rozporu, bude se jednat v souladu s § 574 NOZ o platné právní jednání. Podle Melzera a Piechowiczové je totiž zjevnost „*imanentní rozporu s dobrými mravy vůbec; není-li dána, není dán ani rozpor s dobrými mravy.*“¹⁴⁹

---

¹⁴⁴ ŠVESTKA, J.; DVORÁK, J.; FIALA, J. a kol. *Občanský zákoník. Komentář. Svazek I.* Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2014, ISBN 978-80-7478-370-8. s. 1487.

¹⁴⁵ PULKRÁBEK, Z. „Zjevný“ v občanském zákoníku. *Právní rozhledy.* 2015, 1, s. 2-3.

¹⁴⁶ PULKRÁBEK, Z. „Zjevný“ v občanském zákoníku. *Právní rozhledy.* 2015, 1, s. 3.

¹⁴⁷ MELZER, F., TĚGL, P. a kol.: *Občanský zákoník: velký komentář. Svazek III. §419-654.* Praha: Leges, 2014, ISBN: 978-80-7502-003-1. s. 721.

¹⁴⁸ LAVICKÝ, P. a kol. *Občanský zákoník I. Obecná část (§1-654). Komentář.* 1 vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, ISBN 978-80-7400-529-9. s. 2087.

¹⁴⁹ MELZER, F., TĚGL, P. a kol.: *Občanský zákoník: velký komentář. Svazek III. §419-654.* Praha: Leges, 2014, ISBN: 978-80-7502-003-1. s. 721.

3.3.3 Počáteční nemožnost plnění

Dalším důvodem neplatnosti právního jednání je tzv. počáteční nemožnost plnění. Tento institut má svůj původ již v římském právu, kde se vztahoval na objektivně nemožná plnění.¹⁵⁰ Ani pro české právo se nejedná o nový institut, jelikož jej zakotvil již zákon č. 946/1811 Sb. zák. soud., obecný občanský zákoník. Ten upravoval počáteční nemožnost v §878 a náhodnou následnou nemožnost plnění v § 1447.¹⁵¹ Nemožnost plnění následně neopomenul ani zákon č. 141/1950 Sb. občanský zákoník. Pro nás je důležitý zejména OZ, který upravoval počáteční nemožnost plnění v § 37 odst. 2 „*Právní úkon, jehož předmětem je plnění nemožné, je neplatný.*“¹⁵² Jelikož pojetí počáteční nemožnosti právního jednání se účinností NOZ nijak významně nezměnilo, můžeme poznatky dosažené naukou a judikaturou za jeho účinnosti použít bez větších potíží i dnes.¹⁵³

Důležité je rozlišování mezi počáteční a následnou nemožností plnění. Důvodem absolutní neplatnosti právního jednání je totiž pouze počáteční nemožnost plnění, následná nemožnost plnění naproti tomu způsobuje zánik závazku. V druhém případě tak právní jednání platně vznikne, dlužník však bude zbaven povinnosti plnit svůj dluh.¹⁵⁴ Neplatné je tedy pouze takové právní jednání, u něhož byla nemožnost plnění dána již k okamžiku jeho vzniku.¹⁵⁵ Přitom podle Kubeše řadíme pod počáteční nemožnost také případy, kdy „*plnění v době uzavření smlouvy se objevuje jako možné, avšak podle naší zkušenosti a normálního průběhu věci bude v době splatnosti nemožné.*“¹⁵⁶ Naopak v případě, kdy bylo plnění v době uzavření smlouvy nemožné, před splatností se však stalo možným, nebude takové právní jednání pro počáteční nemožnost neplatné.¹⁵⁷

Počáteční nemožnost bývá zpravidla objektivní. To znamená, že plnění nemůže být poskytnuto dlužníkem a ani žádnou jinou osobou. Jedná se například

¹⁵⁰ ŠVESTKA, J.; DVORÁK, J.; FIALA, J. a kol. *Občanský zákoník. Komentář. Svazek I.* Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2014, ISBN 978-80-7478-370-8. s. 1451.

¹⁵¹ KUBEŠ, V. *Nemožnost plnění a právní norma.* Praha - Brno: Orbis, 1938, s. 7-8.

¹⁵² Zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník. §37 odst. 2.

¹⁵³ ŠVESTKA, J.; DVORÁK, J.; FIALA, J. a kol. *Občanský zákoník. Komentář. Svazek I.* Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2014, ISBN 978-80-7478-370-8. s. 1452.

¹⁵⁴ LAVICKÝ, P. a kol. *Občanský zákoník I. Obecná část (§1-654). Komentář.* 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, ISBN 978-80-7400-529-9. s. 2088.

¹⁵⁵ PETROV, J., VÝTISK, M., BERAN, V. a kol. *Občanský zákoník. Komentář.* 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2017, ISBN 978-80-7400-653-1. s. 618.

¹⁵⁶ KUBEŠ, V. *Nemožnost plnění a právní norma.* Praha - Brno: Orbis, 1938, s. 118.

¹⁵⁷ MELZER, F., TĚGL, P. a kol.: *Občanský zákoník: velký komentář. Svazek III. §419-654.* Praha: Leges, 2014, ISBN: 978-80-7502-003-1. s. 738.

o povinnost přinést modré z nebe. Naopak v případě, kdy sice dlužník není schopen plnit svůj závazek, jiná osoba by však poskytnout plnění mohla, jedná se o nemožnost subjektivní. Ta je právně relevantní zejména u tzv. osobních výkonů, kdy je plnění vázáno výhradně na osobu dlužníka.¹⁵⁸

Nemožnost plnění dále můžeme dělit na právní a faktickou podle toho, zda důvod nemožnosti tkví v přírodním zákoně nebo právním pravidle.¹⁵⁹ Přitom obě dvě způsobují absolutní neplatnost právního jednání. Faktická nemožnost spočívá právě v rozporu s přírodním zákonem, jenž je potřeba posuzovat vždy s ohledem na stav vědy a techniky. Právní nemožnost oproti tomu spočívá v tom, že plnění nelze uskutečnit z důvodu existence právní překážky.¹⁶⁰ Stejně uvádí i Zuklínová, podle níž u právní nemožnosti „jde o existenci nějaké v právu spočívající překážky uskutečnění dotyčného plnění (např. právní povaha věci vylučuje, aby byla služebnost cesty zřízena k motorovému vozidlu).“¹⁶¹ Odlišujícím znakem mezi právním jednáním neplatným pro rozpor se zákonem a právně nemožným je tedy to, že v případě právní nemožnosti nedochází k rozporu přímo se zákonným zákazem.

3.3.4 Nedodržení formy

„Každý má právo zvolit si pro právní jednání libovolnou formu, není-li ve volbě formy omezen ujednáním nebo zákonem.“¹⁶² Rozeznáváme tak zákonnou formu a smluvní formu právního jednání. Přitom porušení každé z nich vyvolává jiné právní následky.¹⁶³ OZ sankcionoval nedodržení smluvní i zákonné formy absolutní neplatností právního jednání. Novelizací provedenou zákonem č. 181/1982 Sb. pak bylo zařazeno porušení smluvní formy mezi důvody způsobující relativní neplatnost právního jednání.¹⁶⁴

Dnes může mít porušení zákonné formy za následek relativní a absolutní neplatnost právního jednání. V některých případech dokonce budeme i přes její

---

¹⁵⁸ MELZER, F., TÉGLI, P. a kol.: *Občanský zákoník: velký komentář. Svazek III. §419-654*. Praha: Leges, 2014, ISBN: 978-80-7502-003-1. s. 730-731.

¹⁵⁹ KUBEŠ, V. *Nemožnost plnění a právní norma*. Praha - Brno: Orbis, 1938, s. 84.

¹⁶⁰ MELZER, F., TÉGLI, P. a kol.: *Občanský zákoník: velký komentář. Svazek III. §419-654*. Praha: Leges, 2014, ISBN: 978-80-7502-003-1. s. 732, 735.

¹⁶¹ ZUKLÍNOVÁ, M., *Právní jednání podle občanského zákoníku č. 89/2012 Sb.: komentář, srovnání se zahraničím a vybraná platná judikatura*, 2. Vydání, Praha: Linde Praha a.s., 2013, ISBN: 978-80-7201-918-2. s. 131.

¹⁶² Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník. §559.

¹⁶³ HANDLAR, J. Právní následky porušení smluvní formy právních úkonů v civilním právu de lege lata a de lege ferenda. *Právní rozhledy*. 2010, 18, s. 643.

¹⁶⁴ LAVICKÝ, P. a kol. *Občanský zákoník I. Obecná část (§1-654). Komentář*. 1 vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, ISBN 978-80-7400-529-9. s. 2097.

nedodržení hovořit o platném právním jednání. Právní následek bude totiž odvislý od toho, za jakým účelem zákon stanovil formu právního jednání. V literatuře se můžeme setkat s názorem, že porušení zákonem stanovené formy bez dalšího způsobuje neplatnost právního jednání, jelikož zákonodárce v § 582 NOZ výslovně neplatnost zdůraznil.¹⁶⁵ S tím však nesouhlasím a odkazuji na již výše zmíněné rozhodnutí NS, které stanovilo: „*není-li právní jednání učiněno ve formě stanovené zákonem, je (z tohoto důvodu) neplatné pouze tehdy, vyžaduje-li to smysl a účel zákona.*“¹⁶⁶ Neplatnost právního jednání proto nenastává v případě, kdy není dodržena zákonná forma právního jednání, smysl a účel zákona však sankci neplatnosti nevyžaduje. Podle Melzera je tomu tak v případě, kdy je účelem stanovené zákonné formy pouze obstarání důkazu pro případný budoucí spor za předpokladu, že strany jsou schopny důkaz poskytnout jiným způsobem. Přiznává však, že se NOZ snaží formy s tzv. důkazní funkcí eliminovat, proto na ně v zákoně téměř nenarazíme.¹⁶⁷

Pokud to smysl a účel zákona vyžaduje, bude právní jednání porušující zákonnou formu sankcionováno neplatností. Přitom o absolutní neplatnost jde v případech, kdy nedodržení formy vede k zjevnému narušení veřejného pořádku. Naopak relativní neplatnost nastává tehdy, když je porušena forma stanovená zákonem na ochranu zájmů určité osoby. Bude se jednat zejména o nedodržení formy s tzv. varovnou funkcí.¹⁶⁸ Jejím účelem je upozornění jednajícího na závažnost činěného právního jednání. Zákonodárce zde vychází z toho, že písemná forma nutí jednajícího k lepšímu zvážení jeho kroků, nežli by tomu bylo při zbrklém ústním jednání.¹⁶⁹

Obdobně je v případě smluvní formy potřeba zkoumat smysl a účel ujednání o formě. Pokud bude zvláštní forma stranami sjednána jen z důvodu zabezpečení důkazu (důkazní funkce), nebude to důvodem neplatnosti právního jednání.¹⁷⁰ Ke stejnému závěru dochází i Handlar. Podle něho je platné právní

---

¹⁶⁵ ELIÁŠ, K. a kol. *Občanské právo pro každého. Pohledem (nejen) tvůrců nového občanského zákoníku*. 2., doplněné a aktualizované vydání. Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2014, ISBN: 978-80-7478-493-4. s. 75.

¹⁶⁶ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 11. 2014, sp. zn. 29 Cdo 3919/2014.

¹⁶⁷ MELZER, F. Neplatnost právního jednání v návaznosti na nedodržení formy. *Právní rádce*. 2013, 7, s. 32.

¹⁶⁸ LAVICKÝ, P. a kol. *Občanský zákoník I. Obecná část (§1-654). Komentář*. 1 vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, ISBN 978-80-7400-529-9. s. 2098.

¹⁶⁹ MELZER, F. Neplatnost právního jednání v návaznosti na nedodržení formy. *Právní rádce*. 2013, 7, s. 32.

¹⁷⁰ MELZER, F., TĚGL, P. a kol.: *Občanský zákoník: velký komentář. Svazek III. §419-654*. Praha: Leges, 2014, ISBN: 978-80-7502-003-1. s. 747.

jednání, které nebylo učiněno ve smluvní formě, jež byla účastníky sjednána jako deklaratorní. Její dodržení totiž není nezbytnou náležitostí platnosti právního jednání, stanovena je obvykle právě z důvodu dokazatelnosti právního jednání.¹⁷¹ Rozpor se smluvní formou tak nemusí být automaticky sankcionován neplatností právního jednání.

Jinak tomu bude v případě, kdy smysl a účel ujednání o formě bude vyžadovat neplatnost právního jednání. Podle Handlara se v těchto případech jedná o konstitutivní formu právního jednání. Jejím stanovením strany vyjadřují vůli být vázány právním jednáním provedeným jen v ujednané formě, nikoliv ve formě jiné. S ohledem na to pak za adekvátní právní následek považuje absolutní neplatnost právního jednání. Argumentuje přitom tím, že projevené vůli stran nejvíce odpovídá následek, který nastává přímo ze zákona a jenž způsobuje, že právní jednání nevyvolává právní následky.¹⁷²

Podle mého názoru zde však absolutní neplatnost právního jednání nemá své místo, a to s ohledem na její účel. Absolutní neplatnost směřuje k ochraně zájmů všech či širšího okruhu osob, přitom v případě porušení smluvní formy by měl být chráněn zájem právě jen stran daného právního jednání.¹⁷³ Proto by zde měla nastoupit relativní neplatnost právního jednání.

Pro relativní neplatnost dále svědčí samotné znění zákona: „*Není-li dodržena forma právního jednání ujednaná stranami, lze neplatnost namítnout, jen nebylo-li již plněno.*“¹⁷⁴ Právě námitka neplatnosti je charakteristická pro relativní neplatnost právního jednání. Soud tak nemůže prohlásit z úřední povinnosti právní jednání za neplatné pro porušení stranami ujednané formy, nýbrž musí vyčkávat, zda oprávněná osoba neplatnost právního jednání namítne.

V neposlední řadě je třeba upozornit na výčet důvodů absolutní neplatnosti stanovený v § 588 NOZ. V případě porušení smluvní formy právního jednání však nelze ve valné většině případů hovořit o tom, že by jím byl způsoben zjevný

---

¹⁷¹ HANDLAR, J. Právní následky porušení smluvní formy právních úkonů v civilním právu de lege lata a de lege ferenda. *Právní rozhledy*. 2010, 18, s. 643.

¹⁷² HANDLAR, J. Právní následky porušení smluvní formy právních úkonů v civilním právu de lege lata a de lege ferenda. *Právní rozhledy*. 2010, 18, s. 643, 645.

¹⁷³ DVOŘÁK, J., ŠVESTKA, J., ZUKLÍNOVÁ, M. a kol. *Občanské právo hmotné. Svazek 1. Díl první. Obecná část. 2.*, aktualizované a doplněné vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s., 2016, ISBN 978-80-7552-187-3. s. 193.

¹⁷⁴ Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník. §582 odst. 1 věta první.

rozpor s veřejným pořádkem nebo s dobrými mravy.¹⁷⁵ I tento argument tak hovoří ve prospěch relativní neplatnosti právního jednání.

3.3.5 Nedostatek způsobilosti a schopnosti právně jednat

Osoba ne plně svéprávná může samostatně právně jednat v rozsahu, ve kterém nebyla ve svéprávnosti omezena nebo v rozsahu, ve kterém již svéprávnost nabyla (nezletilý).

U nezletilého hovoříme o tzv. částečné svéprávnosti, jejíž rozsah se zvyšuje s tím, jak postupně rozumově a volně vyspívá. Přitom je dle § 31 NOZ způsobilý (s vyvratitelnou domněnkou) činit právní jednání co do povahy přiměřená rozumově a volní vyspělosti nezletilých stejného věku. Výjimkou je možnost, aby k právním jednáním, k nimž by nebyl způsobilý, dostal souhlas od svého zákonného zástupce. Daný souhlas však může být udělen jen v souladu se zvyklostmi soukromého života, což bude vzhledem k neurčitosti pojmu nutno v konkrétním případě vždy posoudit.¹⁷⁶ Je potřeba upozornit na to, že zákon v různých ustanoveních upravuje jiné hranice způsobilosti k určitým právním jednáním. Například od 15 let věku dle §1526 může nezletilý samostatně učinit pořízení pro případ smrti ve formě veřejné listiny.¹⁷⁷

Pokud učiní nezletilý právní jednání, k němuž není způsobilý a bez souhlasu svého zákonného zástupce, je jeho právní jednání neplatné. Právní teoretici se přitom neshodují na tom, jakou neplatností je takové právní jednání stiženo. Podle Kindla je adekvátním právním následkem relativní neplatnost, protože zákon zde chrání zájmy jen určité osoby dle § 586 NOZ.¹⁷⁸ Osobně si však myslím, že by naopak měla nastoupit absolutní neplatnost právního jednání, jelikož jsou naplněny její předpoklady dle § 588 NOZ. Právní jednání nezletilého se zde totiž dostává jak do rozporu se zákonem (jeho smyslem a účelem), tak do rozporu s veřejným pořádkem. Argumentovat lze například tak, že „by odporovalo podstatě demokratického právního státu (a tím veřejnému pořádku) nechat takové osoby „na holičkách“ v situaci, kdy se jejich zástupci nemusejí ani

¹⁷⁵ ŠVESTKA, J.; DVORÁK, J.; FIALA, J. a kol. *Občanský zákoník. Komentář. Svazek V.* Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2014, ISBN 978-80-7478-638-9. s. 85.

¹⁷⁶ ŠVESTKA, J.; DVORÁK, J.; FIALA, J. a kol. *Občanský zákoník. Komentář. Svazek I.* Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2014, ISBN 978-80-7478-370-8. s. 165-166.

¹⁷⁷ LAVICKÝ, P. a kol. *Občanský zákoník I. Obecná část (§1-654). Komentář.* 1 vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, ISBN 978-80-7400-529-9. s. 2093.

¹⁷⁸ KINDL, M.; ROZEHNAL, A. *Nový občanský zákoník. Problémy a úskalí.* Plzeň: Aleš Čeněk, 2014, ISBN 978-80-7380-516-6. s. 105.

*dozvědět, že k určitému právnímu jednání došlo, je třeba jim poskytnout ochranu z úřední moci.*¹⁷⁹

Takto by podle mého názoru měla být posuzována právní jednání, jež by byla nezletilému na újmu. Jak však vyřešit situaci, kdy nezletilý jednal mimo rámec své svéprávnosti a bez souhlasu zákonného zástupce, bylo to však k jeho prospěchu? Podle Zuklínové je potřeba vždy zohlednit konkrétní skutkovou situaci, podle toho pak posoudíme, zda je právní jednání nezletilého absolutně neplatné či relativně neplatné.¹⁸⁰ Je tak podle jejího názoru i jednání v jeho prospěch neplatné, ač relativně? Řešení otázky totiž dává zákon jen u osob omezených ve svéprávnosti v § 65 odst. 1 NOZ, nikoliv u nezletilých. Znění § 581 NOZ tak vede k závěru, že každé právní jednání nezletilého, ke kterému nebyl způsobilý a neměl k němu souhlas svého zákonného zástupce, bude neplatné, ač v některých případech pouze relativně. Osobně si však myslím, že i u nezletilého by nemělo docházet k prohlášení neplatnosti právního jednání, jež mu je na prospěch. Ke stejnému závěru dochází i Dobrovolná.¹⁸¹ Vždyť ponechání právního jednání v platnosti nejen vyhovuje zájmům nezletilého, ale také více dbá ochrany právní jistoty osob. Lze však připustit i závěr o relativní neplatnosti takového právního jednání, za účelem poskytnutí vyšší ochrany právě nezletilému.

Ustanovení § 581 NOZ dopadá také na případy jednání osob, jimž byla svéprávnost omezena rozhodnutím soudu z důvodu jejich duševní poruchy. Přitom soud musí osobě vždy ponechat minimálně právo jednat samostatně v běžných záležitostech každodenního života dle § 64 NOZ. Takové výrazné omezení až na minimum svéprávnosti je možné však jenom v nejzazších případech. Zároveň by soud měl dát přednost negativnímu vymezení rozsahu omezení svéprávnosti (vyjmenování právních jednání, k nimž osoba není způsobilá) před vymezením pozitivním (vyjmenování právních jednání, k nimž osoba způsobilá je).¹⁸²

---

¹⁷⁹ ELIÁŠ, K. a kol. *Občanské právo pro každého. Pohledem (nejen) tvůrců nového občanského zákoníku*. 2., doplněné a aktualizované vydání. Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2014, ISBN: 978-80-7478-493-4. s. 74.

¹⁸⁰ ZUKLÍNOVÁ, M., *Právní jednání podle občanského zákoníku č. 89/2012 Sb.: komentář, srovnání se zahraničím a vybraná platná judikatura*, 2. Vydání, Praha: Linde Praha a.s., 2013, ISBN: 978-80-7201-918-2. s. 133-136.

¹⁸¹ LAVICKÝ, P. a kol. *Občanský zákoník I. Obecná část (§1-654). Komentář*. 1 vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, ISBN 978-80-7400-529-9. s. 2094.

¹⁸² HROMADA, M., ŠÍMA A. Praktické otázky omezování svéprávnosti. *Soudní rozhledy*. 2015, 4, s. 122. In: *Beck-online* [online právní informační systém]. Vydavatel: C. H. Beck [cit. 6. 11. 2017].

Dle § 62 NOZ v rozhodnutí soud jmenuje osobě opatrovníka, který jedná v záležitostech, k nimž není opatrovanec způsobilý. Pokud osoba omezená ve svéprávnosti jedná mimo rámec své způsobilosti, je takové právní jednání (až na výjimky) neplatné. Předně tak nelze prohlásit za neplatné právní jednání, jež osobě nepůsobí újmu dle § 65 odst. 1 NOZ. Právní jednání opatrovance může být také podle § 65 odst. 2 dodatečně schváleno.

V případě, že nejsou naplněny stanovené výjimky, jedná se o právní jednání neplatné. Přitom můžeme opět najít dva rozdílné názory na to, jaká neplatnost zde má nastoupit. Podle Zuklínové je možným právním následkem jen neplatnost relativní.¹⁸³ Ke stejnému závěru dochází Dvořák, který nepovažuje závěr o absolutní neplatnosti za přesvědčivý.¹⁸⁴ Osobně se však přikláním k názoru, že i zde by mělo být právní jednání spíše absolutně neplatné. Zejména lze argumentovat tím, že je těmto osobám potřeba poskytnout stejnou ochranu z moci úřední, jako je tomu u osob nezletilých. Pokud právně jednají, dochází opět k naplnění ustanovení § 588 NOZ, jelikož jejich jednání se dostává do rozporu nejen se zákonem, ale též s veřejným pořádkem.

V neposlední řadě je neplatné „*právní jednání osoby jednající v duševní poruše, která ji činí neschopnou právně jednat.*“¹⁸⁵ Daný důvod neplatnosti se může týkat osob zletilých, nezletilých či omezených ve svéprávnosti, pokud jednaly v rámci své způsobilosti, avšak v důsledku duševní poruchy nebyly schopny právní jednání učinit. Přitom je důležité, aby duševní poruchou byly nadměru omezeny rozumové a volní schopnosti jednajícího, a to v době učinění daného právního jednání. Proto nelze § 581 NOZ užít na právní jednání učiněná v tzv. světlém okamžiku. Tedy okamžiku, kdy se zdravotní stav osoby natolik zlepšil, že jí její rozumové a volní schopnosti dovolí platně právně jednat. Pokud však osoba není z důvodu duševní poruchy schopna právně jednat a přesto tak učiní, bude její právní jednání neplatné, a to absolutně.¹⁸⁶ Opačný názor zastává Zuklínová s tím, že je tady „*zřejmé, že zákonodárce chtěl chránit jen zájem stran,*

---

¹⁸³ ZUKLÍNOVÁ, M., *Právní jednání podle občanského zákoníku č. 89/2012 Sb.: komentář, srovnání se zahraničím a vybraná platná judikatura*, 2. Vydání, Praha: Linde Praha a.s., 2013, ISBN: 978-80-7201-918-2. s. 136.

¹⁸⁴ MELZER, F., TÉGL, P. a kol.: *Občanský zákoník: velký komentář. Svazek I. §1-117*. Praha: Leges, 2013, ISBN: 978-80-87576-73-1. s. 456.

¹⁸⁵ Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník. §581 věta druhá.

¹⁸⁶ MELZER, F., TÉGL, P. a kol.: *Občanský zákoník: velký komentář. Svazek III. §419-654*. Praha: Leges, 2014, ISBN: 978-80-7502-003-1. s. 742-743.

z nichž každá se může neplatnosti dovolat.“¹⁸⁷ Osobně se však přikláním k absolutní neplatnosti právního jednání. Vždyť zde, stejně jako tomu je u osoby nezletilé a osoby omezené ve svéprávnosti, osoba jednala, aniž by k tomu měla dostatečné rozumové a volní schopnosti. Nevidím důvod, proč k dané vadě právního jednání přistupovat odlišným způsobem. Nelze se však spokojit s absolutní neplatností v případech, kdy není právní jednání osobě na újmu. Na tomto místě odkazuji výše k výkladu o právním jednání částečně svéprávného nezletilého.

3.3.6 Nesvobodná vůle

Zákon dále chrání osoby, jež sice projevovaly vlastní vůli, ta však byla nepřiměřeně ovlivněna tzv. bezprávnou výhrůžkou (*vis compulsiva*). Jedná se o hrozbu tělesného nebo duševního násilí, jež musí být takové intenzity a druhu, aby byla způsobilá vyvolat u jednajícího důvodnou obavu.¹⁸⁸ Zároveň musí jít o výhrůžku protiprávní (bezprávnou), tedy musí jí být vynucováno něco, co hrozící není oprávněn provést nebo oprávněn sice provést je, ale nemůže tím hrozit k dosažení určitého právního jednání. Přitom může směřovat jak vůči jednajícímu, tak i osobám jemu blízkým.¹⁸⁹ Okruh adresátů hrozby však může být ještě mnohem širší. Vůle jednajícího totiž může být nepřiměřeně ovlivněna i tehdy, když je újmou vyhrožováno osobě třetí, s níž je jednající v právním, hospodářském nebo etickém vztahu. Pro přiznání ochrany jednajícímu podle § 587 NOZ je v neposlední řadě důležité, aby své právní jednání učinil v příčinné souvislosti s onou bezprávnou výhrůžkou.¹⁹⁰

Následkem nepřiměřeného ovlivnění vůle jednajícího bezprávnou výhrůžkou je dle § 587 odst. 1 NOZ relativní neplatnost právního jednání. Dle důvodové zprávy k NOZ zákonodárce vycházel z toho, že ačkoliv osoba byla k právnímu jednání přinucena, přece jen ho možná mohla chtít. Proto je tak ponecháno na osobě, jež byla k právnímu jednání donucena hrozbou tělesného

---

¹⁸⁷ DVOŘÁK, J., ŠVESTKA, J., ZUKLÍNOVÁ, M. a kol. *Občanské právo hmotné. Svazek I. Díl první. Obecná část. 2.*, aktualizované a doplněné vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s., 2016, ISBN 978-80-7552-187-3. s. 193.

¹⁸⁸ LAVICKÝ, P. a kol. *Občanský zákoník I. Obecná část (§1-654). Komentář.* 1 vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, ISBN 978-80-7400-529-9. s. 2129.

¹⁸⁹ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 31. 8. 2005, sp. zn. 29 Odo 1198/2003.

¹⁹⁰ MELZER, F., TĚGL, P. a kol.: *Občanský zákoník: velký komentář. Svazek III. §419-654.* Praha: Leges, 2014, ISBN: 978-80-7502-003-1. s. 781.

nebo duševního násilí, aby posoudila, zda je právní jednání k jejímu prospěchu a případně neplatnost právního jednání sama namítla.¹⁹¹

Otázkou je, zda zákonodárce chtěl danou ochranu poskytnout jednajícímu i v případech, kdy bezprávná výhrůžka pochází od třetí osoby, přičemž druhý účastník právního jednání o ní neví. Osobně se ztotožňuji s názorem Handlara, podle něhož je zde namísto chránit dobrou víru druhého účastníka právního jednání, nikoliv nepřiměřeně široce poskytovat ochranu adresátu hrozby. Proto v případě, kdy druhá strana o bezprávné výhrůžce nevěděla, mělo by právní jednání zůstat v platnosti a následky hrozby by měly být řešeny mezi jejím adresátem a hrozícím.¹⁹² Stejným směrem šla i judikatura za účinnosti OZ, zde je však nutno upozornit na to, že OZ sankcionoval uvedený případ nesvobodné vůle absolutní neplatností právního jednání. Podle NS tak byl právní úkon absolutně neplatný jen tehdy, když druhý účastník o bezprávné výhrůžce pocházející od třetí strany nejen věděl, zároveň ji i využil.¹⁹³ S tím však nesouhlasil Vrcha: „*právní úkon projevený v důsledku právně relevantní bezprávné výhrůžky je ve smyslu § 37 odst. 1 obč. zák. absolutně neplatný, nezávisle na tom, zda druhý účastník o této právně významné okolnosti, resp. o tomto psychickém nátlaku věděl a využil jej, či nikoli.*“¹⁹⁴ Dnes, za účinnosti NOZ, je příznivcem takového přístupu například Melzer, podle něhož zde převládá ochrana principu autonomie vůle jednajícího před ochranou dobré víry druhého účastníka právního jednání.¹⁹⁵ Vyřešení dané otázky tak bude záviset zejména na tom, zda judikatura setrvá na svých dosavadních požadavcích, či vědomost druhé strany o bezprávné výhrůžce již nebude nadále vyžadována.

Neplatnost právního jednání může nastoupit i tehdy, když je vůle jednajícího nesvobodná v důsledku jeho nepříznivého zdravotního, ekonomického či sociálního stavu, který jej nutí k učinění určitého právního jednání. Hovoříme zde o tzv. tísní, jež je právně relevantní tehdy, pokud jsou zároveň splněny předpoklady lichvy podle § 1796 NOZ.¹⁹⁶

---

¹⁹¹ Důvodová zpráva k zákonu č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, [online]. s. 142 [cit. 15. 03. 2018].

¹⁹² LAVICKÝ, P. a kol. *Občanský zákoník I. Obecná část (§1-654). Komentář.* 1 vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, ISBN 978-80-7400-529-9. s. 2129.

¹⁹³ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 8. 12. 2010, sp. zn. 31 Cdo 3620/2010.

¹⁹⁴ VRCHA, P. *NOZ: K neplatnosti právního jednání v důsledku přinucení.* [online], [cit. 7. 11. 2017].

¹⁹⁵ MELZER, F., TÉGL, P. a kol.: *Občanský zákoník: velký komentář. Svazek III. §419-654.* Praha: Leges, 2014, ISBN: 978-80-7502-003-1. s. 782.

¹⁹⁶ LAVICKÝ, P. a kol. *Občanský zákoník I. Obecná část (§1-654). Komentář.* 1 vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, ISBN 978-80-7400-529-9. s. 2128.

3.3.7 Omyl

Neplatnost právního jednání může nastat také v případě, kdy vůle jednatelce učinit určité právní jednání je tvořena pod vlivem nesprávné představy o skutečnosti (omyl při tvorbě vůle) nebo v případě, kdy jednatelce svou skutečnou vůli projeví s objektivně jiným významem (omyl při projevu vůle).¹⁹⁷ V obou situacích se tak jedná o vadu vůle, jež spočívá v nevědomě nesprávné či nedostatečné představě jednatelce subjektu o právních následcích jeho projevu vůle.¹⁹⁸

Jak již bylo naznačeno, předpokladem omylu je nevědomost jednatelce subjektu o rozporu mezi představou a skutečností týkající se právních následků jeho projevu vůle. Nezbytnou podmínkou dále je, že v případě omylu při projevu vůle zůstane skutečná vůle adresátovi právního jednání skryta. Jinak totiž není dán rozdíl mezi představovanými a skutečnými právními následky, jelikož právně relevantní je jen skutečná vůle jednatelce, nikoliv její projev.¹⁹⁹ V případě adresovaných právních jednání činěných ve srozumění s adresátem či neadresovaných právních jednání, z nichž je vůle jednatelce zjistitelná, by tak nemělo k omylu z důvodu projevení objektivně jiné vůle docházet.

Přitom k neplatnosti právního jednání nevede každý rozpor mezi představou jednatelce a objektivní skutečností, jelikož by to značně narušovalo právní jistotu osob. Zároveň by jistě sankcionování každého omylu neplatností odporovalo zásadě preference platného právního jednání před neplatným. Zákon tak právní relevanci přikládá omylu jen za splnění určitých předpokladů.

Předně se musí jednat o omyl o rozhodující okolnosti dle § 583 NOZ (nazýván omylem podstatným). Jen výjimečně může neplatnost způsobit i omyl o vedlejší okolnosti, jež nebyla stranami prohlášena za rozhodující (nazýván omylem nepodstatným), a to za předpokladu, že byl dle § 584 odst. 2 vyvolán lstí. Omylem podstatným je omyl zpravidla týkající se totožnosti předmětu, právního důvodu, podstatných vlastností předmětu a totožnosti osoby. Je však nutno posuzovat, zda se jedná o omyl v těchto okolnostech pro právní jednání skutečně rozhodující. Tedy zda by jednatelce právní jednání provedl, kdyby včas odhalil rozpor mezi jeho představou a skutečností. Ustanovení § 583 NOZ bude

---

¹⁹⁷ MELZER, F., TĚGL, P. a kol.: *Občanský zákoník: velký komentář. Svazek III. §419-654*. Praha: Leges, 2014, ISBN: 978-80-7502-003-1. s. 756-757.

¹⁹⁸ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27. 4. 2011, sp. zn. 30 Cdo 1467/2010.

¹⁹⁹ MELZER, F., TĚGL, P. a kol.: *Občanský zákoník: velký komentář. Svazek III. §419-654*. Praha: Leges, 2014, ISBN: 978-80-7502-003-1. s. 755.

stejně aplikováno i tehdy, kdy strany určitou, objektivně viděno nikoliv podstatnou, okolnost prohlásí pro uskutečnění právního jednání za rozhodující. Přitom může jít v podstatě o jakoukoliv drobnost.²⁰⁰ A contrario omyl nepodstatný se dle § 584 odst. 1 NOZ týká okolností vedlejších, které stranami za rozhodující prohlášeny nebyly. Uvedené ustanovení tak bude aplikováno na omyly o okolnostech, jež nemají pro uskutečnění právního jednání rozhodující význam. Subjekt by zde právně jednal, i kdyby omyl absentoval. V těchto případech tak nedochází (až na výjimku) k neplatnosti právního jednání, ale mýlící se strana má dle § 584 odst. 1 NOZ právo na přiměřenou náhradu.

Pro nastoupení právních následků předvídaných v § 583 NOZ (neplatnost) a § 584 odst. 1 NOZ (právo na přiměřenou náhradu) je podmínkou, že druhá strana měla na omylu jednajícího účast. Zákon především předpokládá, že druhá strana jednajícího v omyl sama uvedla. Daná podmínka je však splněna i tehdy, když omyl vyvolala třetí osoba, druhá strana na činu měla podíl, o omylu věděla a neupozornila na něj, či o omylu sice nevěděla, ale s ohledem na okolnosti vědět musela.²⁰¹ Otázkou je, jak posuzovat případy, kdy jednající subjekt má mylnou představu o skutečnosti, ačkoliv ta nebyla vyvolána druhou stranou ani třetí osobou. Výkladem je potřeba dojít k závěru, s ohledem na zásadu poctivosti, že i v těchto situacích je rozhodné, zda o omylu druhá strana věděla či vědět musela.²⁰² Pokud odpovíme kladně, i zde by měla být podmínka účasti na omylu druhou stranou naplněna.

V poslední řadě musí být omyl jednajícího subjektu omluvitelný. „Omluvitelným je přitom jen takový omyl, k němuž došlo přesto, že jednající (mýlící se) osoba postupovala s obvyklou mírou opatrnosti (že vyvinula obvyklou péči), kterou lze se zřetelem k okolnostem konkrétního případu po každém požadovat k tomu, aby se takovému omylu vyhnul.“²⁰³ Jednající osoba se tak nemůže dovolat neplatnosti popř. mít vůči původci omylu právo na přiměřenou náhradu, když nepostupovala tak, „aby získala dostatečné množství informací

---

²⁰⁰ ZUKLÍNOVÁ, M., *Právní jednání podle občanského zákoníku č. 89/2012 Sb.: komentář, srovnání se zahraničím a vybraná platná judikatura*, 2. Vydání, Praha: Linde Praha a.s., 2013, ISBN: 978-80-7201-918-2. s. 142.

²⁰¹ MELZER, F., TÉGL, P. a kol.: *Občanský zákoník: velký komentář. Svazek III. §419-654*. Praha: Leges, 2014, ISBN: 978-80-7502-003-1. s. 766-767.

²⁰² LAVICKÝ, P. a kol. *Občanský zákoník I. Obecná část (§1-654). Komentář*. 1 vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, ISBN 978-80-7400-529-9. s. 2107.

²⁰³ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. 7. 2009, sp. zn. 29 Cdo 1830/2007.

*o skutečnostech, které jsou pro její právní jednání rozhodující. Zanedbá-li osoba tuto obvyklou pozornost, jedná-li lehkomyšlně, potom toto jde k její tíži“.*²⁰⁴

Podmínka omluvitelnosti se neuplatní v případě, kdy osoba jednala v omylu vyvolaném lstí dle § 584 odst. 2 NOZ.²⁰⁵ Lest je úmyslným jednáním, jehož cílem je oklamat adresáta o určité, pro právní jednání relevantní skutečnosti. Může spočívat například v záměrném klamání, bránění přístupu k informacím nebo vědomém neposkytnutí informace, kterou byla osoba povinna sdělit. Lstivě jednajícím zákon ukládá povinnost nahradit újmu, která z jeho jednání vznikla dle § 587 odst. 2 NOZ.²⁰⁶ Vedle toho se právní jednání v důsledku lstivého jednání stává neplatným bez ohledu na to, zda se jednající mylil o rozhodující nebo vedlejší okolnosti. V těchto případech nepoctivého jednání se dokonce stává právně relevantní i omyl v pohnutce.²⁰⁷

V případech, kdy bylo v souvislosti s omylem hovořeno o neplatnosti právního jednání, vždy byla míněna neplatnost relativní. Stejně k sankcionování omylu přistupoval i OZ od účinnosti novely provedené zákonem č. 509/1991 Sb. (předtím byla možnost od smlouvy odstoupit).²⁰⁸ V literatuře se však můžeme setkat s názorem, že se současná právní úprava od té předchozí odklání, když jednání v omylu postihuje absolutní neplatností.²⁰⁹ S takovým závěrem nelze souhlasit. Neplatnost je zde stanovena na ochranu zájmů určité osoby dle § 586 NOZ, a proto přichází v úvahu jen relativní neplatnost právního jednání. Pochybnosti mohou nastat v případě omylu vyvolaného lstí, neboť lstivé jednání se zpravidla dostává do rozporu s dobrými mravy. Jelikož však zákon i případy bezprávné výhrůžky sankcionuje relativní neplatností, není důvodu zde postupovat jiným způsobem.²¹⁰

---

²⁰⁴ BEZOUŠKA, P. a kol. *Soudní judikatura ve světle nového občanského zákoníku. Komentovaný rejstřík judikatury a její použití po rekodifikaci*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2016, ISBN: 978-80-7552-090-6. s. 96.

²⁰⁵ LAVICKÝ, P. a kol. *Občanský zákoník I. Obecná část (§1-654). Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, ISBN 978-80-7400-529-9. s. 2115.

²⁰⁶ TICHÝ, L. *Obecná část občanského práva*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, ISBN 978-80-7400-483-4. s. 288.

²⁰⁷ MELZER, F., TĚGL, P. a kol.: *Občanský zákoník: velký komentář. Svazek III. §419-654*. Praha: Leges, 2014, ISBN: 978-80-7502-003-1. s. 764.

²⁰⁸ HULVA, T. *Vady právních úkonů v soukromoprávních vztazích a jejich důsledky*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2011, ISBN 978-80-7357-633-2. s. 64-65.

²⁰⁹ ŠVESTKA, J.; DVOŘÁK, J.; FIALA, J. a kol. *Občanský zákoník. Komentář. Svazek I*. Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2014, ISBN 978-80-7478-370-8. s. 1468.

²¹⁰ MELZER, F., TĚGL, P. a kol.: *Občanský zákoník: velký komentář. Svazek III. §419-654*. Praha: Leges, 2014, ISBN: 978-80-7502-003-1. s. 769.

3.4 Možnosti dosažení zamýšlených právních následků

Stávající zákonná úprava dává přednost platnému právnímu jednání před jednáním neplatným. Proto v NOZ nalezneme hned několik ustanovení, která umožňují zachování právního jednání, pokud se jedná o jeho platnost, čímž napomáhají dosažení zamýšlených právních následků.

3.4.1 Částečná neplatnost

Vada právního jednání může mít za následek neplatnost celého právního jednání, nebo může způsobit jen částečnou neplatnost právního jednání, tedy neplatnost jen jeho oddělitelné vadné části. Zachovat zbytek právního jednání v platnosti lze však jen za předpokladu, že by k němu došlo i bez oné vadné části, pokud by strany rozpoznaly její neplatnost včas.²¹¹

Primárně je potřeba zkoumat, zda bezvadná část ob stojí sama jako platné právní jednání. Zásadně tomu tak není, když je neplatností stížena některá podstatná náležitost právního jednání. Naopak oddělitelné jsou tzv. pravidelné a nahodilé náležitosti právního jednání, bez nichž může právní jednání platně vzniknout (např. ujednání o době plnění, doložky času).²¹²

Zároveň musí dojít k naplnění subjektivního předpokladu částečné neplatnosti. Je nutností zjišťovat význam vadné části pro jednajícího s ohledem na to, zda by vůbec právní jednání uskutečnil, pokud by neplatnost této vadné části včas rozpoznal. Rozhodující bude zpravidla posouzení, zda účelu právního jednání může jednající dosáhnout i při zachování platnosti pouze bezvadné části.²¹³ Tomu tak nebude například v situaci, kdy za účelem provozování hostinských a ubytovacích služeb uzavřou strany smlouvu o nájmu nebytových prostor penzionu a o nájmu jeho vnitřního vybavení, jestliže se následně smlouva, v části týkající se nájmu nebytových prostor penzionu, ukáže být v důsledku vady neplatnou. Pronájemem jen movitého zařízení nemůže být účelu právního jednání dosaženo.²¹⁴ Dotčený jednající by smlouvu zřejmě neuzavřel, kdyby vadu rozpoznal včas, tudíž jako následek zde přichází v úvahu úplná neplatnost

²¹¹ Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, §576.

²¹² LAVICKÝ, P. a kol. *Občanský zákoník I. Obecná část (§1-654). Komentář*. 1 vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, ISBN 978-80-7400-529-9. s. 2061-2062.

²¹³ LAVICKÝ, P. a kol. *Občanský zákoník I. Obecná část (§1-654). Komentář*. 1 vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, ISBN 978-80-7400-529-9. s. 2062.

²¹⁴ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 16. 4. 2003, sp. zn. 26 Cdo 299/2002.

právního jednání. Pokud však subjekt jedná, ač si je neplatností části právního jednání vědom, subjektivní předpoklad částečné neplatnosti bude vždy naplněn.²¹⁵

Dle Tichého staví NOZ skutečnou vůli do pozadí, když při zjišťování postoje stran vychází z vůle hypotetické. Podle jeho názoru je tak potřeba objektivního hodnocení toho, zda by strany, při rozumném zvážení všech relevantních okolností, uskutečnily právní jednání tak, jak může být zachováno bez oné neplatné části. Vychází z vůle předpokládané, nikoliv vůle skutečné, jež je z jeho pohledu bezvýznamná.²¹⁶ S ohledem na princip autonomie vůle si však myslím, že je potřeba zásadně vycházet ze zjistitelné skutečné vůle. Až v případě, kdy ji zjistit nelze, přichází na řadu vůle hypotetická.²¹⁷ Znění § 576 NOZ proto nelze vykládat tak, že k naplnění subjektivního předpokladu dojde jen na základě vůle hypotetické. Pravděpodobnost, že by strany právně jednaly, je jen minimem pro užití uvedeného ustanovení, jejich skutečný postoj (vůle) má mít však zásadně přednost.

Za účelem zmírnění rizika úplné neplatnosti je mnohdy do smlouvy zahrnuta tzv. salvátorská klauzule. Pro případ, že by se určité ustanovení právního jednání stalo neplatným, stanoví salvátorská klauzule oddělitelnost této vadné části od zbytku, který zůstává nadále zachován. Zpravidla by měla obsahovat výčet ustanovení, která jsou od ostatního obsahu oddělitelná a popis způsobu, jakým má dojít k napravení situace.²¹⁸ Méně obvyklé, avšak možné, jsou také dohody o tom, že neplatnost části právního jednání vede k neplatnosti i ostatních ustanovení.²¹⁹

Obdobu úpravy částečné neplatnosti právního jednání můžeme nalézt v § 583 odst. 1 NOZ: „Zahrnuje-li projev vůle současně více právních jednání, nepůsobí nedostatek formy vyžadované pro některé z nich sám o sobě neplatnost ostatních.“²²⁰ Zde však chybí požadavek naplnění subjektivního předpokladu - k právnímu jednání by došlo i tehdy, pokud by jednající rozpoznal neplatnost

---

²¹⁵ PETROV, J., VÝTISK, M., BERAN, V. a kol. *Občanský zákoník. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2017, ISBN 978-80-7400-653-1. s. 613.

²¹⁶ ŠVESTKA, J.; DVORÁK, J.; FIALA, J. a kol. *Občanský zákoník. Komentář. Svazek I*. Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2014, ISBN 978-80-7478-370-8. s. 1429-1430.

²¹⁷ MELZER, F., TĚGL, P. a kol.: *Občanský zákoník: velký komentář. Svazek III. §419-654*. Praha: Leges, 2014, ISBN: 978-80-7502-003-1. s. 706.

²¹⁸ ACHOUR, G., LEHKÝ, J. Salvátorská klauzule pomůže při zpochybnění platnosti smluv. *www.realit.cz*. 2009, 6, s. 64-65 [online], [cit. 7. 02. 2018].

²¹⁹ KINDL, M.; ROZEHNAL, A. *Nový občanský zákoník. Problémy a úskalí*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2014, ISBN 978-80-7380-516-6. s. 101.

²²⁰ Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník. §583 odst. 1 věta druhá.

včas. K aplikaci uvedeného ustanovení je však nutné, aby právní jednání, z nichž jedno je pro nedostatek formy neplatné, na sobě nebyla závislá.²²¹

3.4.2 Změna nezákonného určení rozsahu

Zvláštní případ částečné neplatnosti je upraven v § 577 NOZ. Podle tohoto ustanovení je možné napravit nezákonné určení rozsahu množstevního, časového, územního či jiného. Oproti obecné úpravě částečné neplatnosti není rozhodné, zda je vadou stížena oddělitelná část či nikoliv. Dokonce se změna může týkat i podstatných náležitostí právního jednání (např. výše ceny). Uvedené ustanovení lze uplatnit však jen za předpokladu, že náprava zakázané kvantity není řešena speciální úpravou, jako tomu je např. u snížení nepřiměřeně vysoké smluvní pokuty dle § 2051 NOZ.²²²

Změnit obsah právního jednání postupem podle § 577 NOZ lze za situace, kdy určení množstevního, časového, územního nebo jiného rozsahu odporuje zákonu a zároveň smysl a účel zákona z tohoto důvodu vyžaduje neplatnost právního jednání, ať absolutní či relativní. Soud však nemůže rozhodovat o změně obsahu právního jednání z úřední povinnosti, nýbrž musí vyčkat návrhu některé ze stran. S ohledem na ochrannou funkci relativní neplatnosti lze dovodit, že právo navrhnout změnu obsahu takto vadou stíženého právního jednání by měla mít jen osoba, v jejíž prospěch je neplatnost stanovena. Samotným obsahem návrhu již soud vázán není a může rozhodnout i jiným způsobem za předpokladu, že změni rozsah tak, aby odpovídal spravedlivému uspořádání práv a povinností stran.²²³ Ustanovení však nelze vykládat způsobem, že by soud mohl upravit jen práva a povinnosti, jež mají podklad v nezákonném určení rozsahu. Zpravidla je zapotřebí provést úpravu i jiných práv a povinností, jež mají k zakázané kvantitě úzkou vazbu. Pokud tak například dojde ke snížení rozsahu plnění, bude potřeba snížit i výši úplaty za toto plnění.²²⁴ V určitých případech může naopak soud od změny rozsahu úplně upustit s následkem, že takové právní jednání bude úplně či částečně neplatné. Tento postup je příležitý v případech, kdy zákonné

---

²²¹ ZUKLÍNOVÁ, M., *Právní jednání podle občanského zákoníku č. 89/2012 Sb.: komentář, srovnání se zahraničím a vybraná platná judikatura*, 2. Vydání, Praha: Linde Praha a.s., 2013, ISBN: 978-80-7201-918-2. s. 139.

²²² MELZER, F., TĚGL, P. a kol.: *Občanský zákoník: velký komentář. Svazek III. §419-654*. Praha: Leges, 2014, ISBN: 978-80-7502-003-1. s. 708.

²²³ LAVICKÝ, P. a kol. *Občanský zákoník I. Obecná část (§1-654). Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, ISBN 978-80-7400-529-9. s. 2067-2069.

²²⁴ PETROV, J., VÝTISK, M., BERAN, V. a kol. *Občanský zákoník. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2017, ISBN 978-80-7400-653-1. s. 614.

kvantitativní omezení směřuje k ochraně slabší strany, přičemž moderace nezákonného rozsahu soudem by s takovou ochranou nebyla slučitelná.²²⁵

K nápravě právního jednání postupem dle § 577 NOZ nelze přistoupit v situaci, kdy soud, s ohledem na skutečnou popř. hypotetickou vůli stran, dojde k závěru, že by strana právní jednání neučinila, pokud by neplatnost rozpoznala včas. Je tedy potřebné posuzovat, zda by strana přistoupila k právnímu jednání, pokud „by z něj byla zavázána v pozměněném rozsahu, tedy v rozsahu, který nově stanoví soud svým rozhodnutím.“²²⁶

3.4.3 Konverze

„Má-li neplatné právní jednání náležitosti jiného právního jednání, které je platné, platí toto jiné právní jednání, pokud je z okolností zřejmé, že vyjadřuje vůli jednajících osoby.“²²⁷ Jednající činí své právní jednání s úmyslem vyvolat určité právní následky, dosáhnout zamýšleného hospodářského cíle. Přitom zájem na jejich dosažení určitým použitým prostředkem je zpravidla až druhotný. Pokud tak je jeho právní jednání pro vadu neplatné, avšak zároveň splňuje náležitosti jiného právního jednání, lze jej tímto platným právním jednáním nahradit.²²⁸

Je však potřeba, aby bylo z okolností zřejmé, že jiné právní jednání odpovídá vůli jednajících osoby. Konverze neplatného právního jednání může nastat pouze tehdy, pokud lze předpokládat, že by jednající subjekt učinil takové jiné právní jednání, pokud by si byl vědom neplatnosti jím provedeného právního jednání. Tak tomu bude zpravidla v případě, kdy prostřednictvím jiného právního jednání dosáhne přibližně stejných právních následků, jaké byly sledovány zvoleným (vadným) právním prostředkem. Zároveň je nutno zkoumat, zda nejsou s jiným právním jednáním spojeny právní následky, které se negativně projeví ve sféře jednajících, přitom tyto právní následky nebyly spojeny s právním jednáním neplatným (např. jednajícímu vznikne povinnost plnění).²²⁹

Uvedeným způsobem může dojít k nahrazení absolutně i relativně neplatného právního jednání. V případě relativně neplatného však nepřichází

---

²²⁵ MELZER, F., TÉGLI, P. a kol.: *Občanský zákoník: velký komentář. Svazek III. §419-654*. Praha: Leges, 2014, ISBN: 978-80-7502-003-1. s. 709.

²²⁶ LAVICKÝ, P. a kol. *Občanský zákoník I. Obecná část (§1-654). Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, ISBN 978-80-7400-529-9. s. 2068.

²²⁷ Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník. § 575.

²²⁸ ELIÁŠ, K. a kol. *Občanské právo pro každého. Pohledem (nejen) tvůrců nového občanského zákoníku*. 2., doplněné a aktualizované vydání. Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2014, ISBN: 978-80-7478-493-4. s. 72.

²²⁹ PETROV, J., VÝTISK, M., BERAN, V. a kol. *Občanský zákoník. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2017, ISBN 978-80-7400-653-1. s. 612.

konverze v úvahu, dokud není neplatnost účinně namítnuta. Stejně tak nelze citované ustanovení užít, pokud se vada týká jen části, nikoliv celého právního jednání²³⁰ a zároveň je neplatná část oddělitelná od ostatního obsahu dle § 576 NOZ. Pokud však ona vada působí úplnou neplatnost právního jednání, může být ke konverzi právního jednání přistoupeno.

Při splnění zákonem stanovených předpokladů dochází ke konverzi ze zákona.²³¹ Typicky může konverze nastoupit v případě vadně sepsané směnky, jež však bude mít veškeré právní náležitosti uznání dluhu.

3.4.4 Konvalidace a ratihabice

Od konverze je nutné odlišovat konvalidaci (odpadnutí důvodu neplatnosti) a ratihabici (dodatečné schválení právního jednání). V jejich případě je zachováno původní právní jednání, naproti tomu v případě konverze je zachován pouze jeho obsah.²³² Pro účely této diplomové práce považuji za nezbytné upozornit na dvě ustanovení týkající se těchto institutů, a to § 582 NOZ a § 65 odst. 2 NOZ.

Dle § 582 odst. 1 NOZ mohou strany dodatečně zhojit nedostatek zákonem stanovené nebo stranami smluvené formy právního jednání, a to doplněním požadované formy. V situaci, kdy je nedodržení formy sankcionováno relativní neplatností, vyvolává právní jednání od počátku všechny zamýšlené právní následky. Zhojením vadné formy se stane právním jednáním bezvadným a definitivně platným. Dle Handlara může být z důvodu nedostatku formy konvalidováno i absolutně neplatné právní jednání, avšak s účinky ex nunc.²³³ Dodatečné zhojení absolutně neplatného právního jednání připouští také Tichý, za pomoci analogie s § 553 odst. 2 NOZ dochází k závěru, že zhojená vada má mít za následek platnost právního jednání od počátku.²³⁴ Naopak dle Zuklínové je

---

²³⁰ FIALA, J., KINDL, M., a kol. *Občanský zákoník. Komentář. I. díl.* 1. vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, a. s., 2009, ISBN 978-80-7357-395-9. s. 243.

²³¹ LAVICKÝ, P. a kol. *Občanský zákoník I. Obecná část (§1-654). Komentář.* 1 vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, ISBN 978-80-7400-529-9. s. 2059.

²³² ŠVESTKA, J.; DVOŘÁK, J.; FIALA, J. a kol. *Občanský zákoník. Komentář. Svazek I.* Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2014, ISBN 978-80-7478-370-8. s. 1426.

²³³ LAVICKÝ, P. a kol. *Občanský zákoník I. Obecná část (§1-654). Komentář.* 1 vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, ISBN 978-80-7400-529-9. s. 2100.

²³⁴ ŠVESTKA, J.; DVOŘÁK, J.; FIALA, J. a kol. *Občanský zákoník. Komentář. Svazek I.* Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2014, ISBN 978-80-7478-370-8. s. 1463.

z důvodu ochrany třetích osob potřeba, aby strany spolu znovu právně jednaly, tentokrát již v náležité formě.²³⁵

Osobně mi přijde nejpříležitější poslední z uvedených názorů. I pokud však připustíme to, že by mohlo dojít ke konvalidaci v případě absolutně neplatného jednání, může dojít k fikci bezvadnosti právního jednání od samého počátku jen mezi stranami smlouvy. Je totiž potřeba chránit dobrou víru třetích osob, zpětné účinky tak nemohou nastat vůči nim.²³⁶

Druhý způsob zhojení nedostatku formy upravuje NOZ v § 582 odst. 2. Podle tohoto ustanovení nelze namítnout neplatnost právního jednání z důvodu nedodržení smluvní formy či formy vyžadované zákonem v části čtvrté, jestliže již bylo plněno. Jelikož zákon hovoří o námitce neplatnosti, může ke zhojení splněním docházet jen v situaci, kdy má porušení formy za následek relativní neplatnost právního jednání. Navíc je nutné, aby s jinou formou právního jednání souhlasily obě smluvní strany. Předpokladem zhojení formální vady tudíž je, že strana poskytující plnění tak učiní dobrovolně a zároveň takové plnění druhá strana přijme.²³⁷

Zákon v § 65 odst. 2 umožňuje také dodatečné schválení jednání, které učinila osoba omezená ve svéprávnosti, aniž by k tomu byla způsobilá. Její jednání může dodatečně schválit opatrovník, případně sama osoba omezená ve svéprávnosti poté, co nabude zpět svéprávnost v rozsahu potřebném k danému jednání. Pokud se tak stane, bude se dle zákona opatrovancovo jednání považovat za platné. Bude tedy platnost onoho právního jednání fingována.

---

²³⁵ ZUKLÍNOVÁ, M., *Právní jednání podle občanského zákoníku č. 89/2012 Sb.: komentář, srovnání se zahraničím a vybraná platná judikatura*, 2. Vydání, Praha: Linde Praha a.s., 2013, ISBN: 978-80-7201-918-2. s. 139.

²³⁶ HULMÁK, M., HAVEL, HOLÁSEK & PARTNERS. *Právní jednání podle nového občanského zákoníku a jeho vady*. [online], [cit. 8. 02. 2018].

²³⁷ PETROV, J., VÝTISK, M., BERAN, V. a kol. *Občanský zákoník. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2017, ISBN 978-80-7400-653-1. s. 620-621.

4 RELATIVNÍ NEÚČINNOST

Relativní neúčinnost je právní institut, jenž slouží k ochraně věřitele před jednáním dlužníka, kterým dlužník zkracuje uspokojení jeho vykonatelné pohledávky. Tento institut pomáhá věřiteli vyhnout se negativním následkům dlužníkovy jednání tím, že mu zakládá právo se domáhat rozhodnutí soudu o neúčinnosti takového jednání vůči jeho osobě,²³⁸ a to i v případě, kdy je právo třetí osoby již vykonatelné, nebo bylo již uspokojeno.²³⁹

Uvedené právo se uplatňuje u soudu tzv. odpůrčí žalobou. Soud na jejím základě může vyslovit neúčinnost právního jednání, avšak jen vůči dovolávajícímu se věřiteli. Právní jednání tak i po právní moci tohoto rozhodnutí zůstává v platnosti a je schopné vyvolávat ve vztahu k třetím osobám zamýšlené právní následky. Právní jednání tedy nebude mít právní účinky jen vůči dovolávajícímu se věřiteli, proto také ona „relativní“ neúčinnost. Na tomto místě považuji za vhodné upozornit na terminologickou změnu, ke které došlo s účinností NOZ. Pojem „relativní neúčinnost“ nahradil dříve užívaný pojem „odporovatelnost“. Důvodová zpráva k NOZ onu změnu odůvodnila tak, že odporovatelnost je institutem práva procesního, naproti tomu neúčinnost je institutem práva hmotného. Nedošlo však k pouhé změně pojmosloví, nýbrž i k prohloubení a propracování úpravy ochrany věřitele.²⁴⁰ Je tak potřeba si dávat pozor na tyto změny při aplikaci judikatury týkající se odporovatelnosti dle § 42a OZ. Jelikož však samotná podstata daného institutu byla zachována, značná část oné judikatury bude pravděpodobně použitelná.

4.1 Vztah relativní neúčinnosti, neplatnosti a zdánlivosti

Stejně jako zdánlivost a neplatnost je relativní neúčinnost řazena mezi následky vad právního jednání. Relativní neúčinností je sankcionováno právní jednání, které nespĺňuje (onu do výčtu přidanou) náležitost právního jednání, tedy pokud jednání dlužníka zkracuje uspokojení pohledávky věřitele. Bylo řečeno, že relativní neúčinnost působí jen vůči dovolávajícímu se věřiteli, naproti tomu zdánlivost i neplatnost působí vůči všem. Z logiky věci tak docházím k závěru, že právní jednání, které nemá žádné právní účinky (jelikož neexistuje či je neplatné),

²³⁸ ZUKLÍNOVÁ, M., *Právní jednání podle občanského zákoníku č. 89/2012 Sb.: komentář, srovnání se zahraničím a vybraná platná judikatura*, 2. Vydání, Praha: Linde Praha a.s., 2013, ISBN: 978-80-7201-918-2. s. 162-163.

²³⁹ Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, §589 odst. 1 věta druhá.

²⁴⁰ Důvodová zpráva k zákonu č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, [online]. s. 142-143 [cit. 15. 03. 2018].

nemůže být sankcionováno relativní neúčinností. Již za účinnosti OZ, tenkrát ve vztahu k odporovatelnosti, judikoval NS, že nelze vyslovit odporovatelnost neplatného právního jednání, tedy jednání, jehož právní následky vůbec nenastávají. Neplatnost má mít před odporovatelností přednost.²⁴¹ K obdobnému závěru tenduje i důvodová zpráva k NOZ, když institut relativní neúčinnosti právních jednání pojímá ve vztahu k neplatnosti jako doplňkový.²⁴² Jestliže tedy věřitel podá odpůřčí žalobu vůči právnímu jednání neplatnému, měla by být zamítnuta.²⁴³ Podle mého názoru by měl nastoupit stejný postup i v případě právního jednání zdánlivého.

Možný je však i opačný pohled, jehož zastáncem je Pulkrábek. Podle něho nejsou relativní neúčinnost a neplatnost (popř. zdánlivost) v konfliktu. Pokud vada právního jednání odůvodňuje závěr o neplatnosti i relativní neúčinnosti, věřitel má mít možnost výběru mezi dovoláním se neplatnosti (popř. zdánlivosti) a odporem.²⁴⁴

4.2 Odpůřčí žaloba

Věřitel uplatňuje své právo domáhat se relativní neúčinnosti právního jednání dlužníka u soudu tzv. odpůřčí žalobou. Pokud bude ve sporu úspěšný, domůže se vydání rozhodnutí soudu o tom, že dlužníkovo právní jednání je vůči jeho osobě neúčinné. Na základě tohoto vyhovujícího rozhodnutí a exekučního titulu, kterým byla věřiteli přiznána pohledávka vůči dlužníkovi, je možné vést exekuci na to, co neúčinným právním jednáním ušlo z dlužníkova majetku, popř. na peněžitou náhradu dle § 595 odst. 1 věty druhé NOZ.²⁴⁵

4.2.1 Aktivní věcná legitimace

Existence pohledávky je základní podmínkou k tomu, aby se věřitel mohl domáhat relativní neúčinnosti právního jednání dlužníka, tedy podmínkou aktivní věcné legitimace. Odpůřčí právo je akcesoriem pohledávky, je tudíž závislé na její

---

²⁴¹ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 11. 10. 2008, sp. zn. 30 Cdo 2432/2007.

²⁴² Důvodová zpráva k zákonu č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, [online]. s. 143 [cit. 15. 03. 2018].

²⁴³ ŘEHÁČEK, O., VRBA M. Relativní neúčinnost právních jednání dle nového občanského zákoníku. *Právní rozhledy*. 2013, 21, s. 756.

²⁴⁴ MELZER, F., TĚGL, P. a kol.: *Občanský zákoník: velký komentář. Svazek III. §419-654*. Praha: Leges, 2014, ISBN: 978-80-7502-003-1. s. 796-797.

²⁴⁵ KINDL, M.; ROZEHNAL, A. *Nový občanský zákoník. Problémy a úskalí*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2014, ISBN 978-80-7380-516-6. s. 106.

existenci. Zaniká společně se zánikem pohledávky, při jejím postoupení či přechodu přechází na nového věřitele.²⁴⁶

Věřitel musí mít za dlužníkem pohledávku již v době, kdy bylo učiněno odporovatelné právní jednání. Není přitom „rozhodné, zda jde o pohledávku splatnou či nesplatnou, popřípadě budoucí; významné je, že vznikl závazkový právní vztah, z něhož vznikla pohledávka nebo z něhož má pohledávka v budoucnu vzniknout.“²⁴⁷ Jen existující závazkový právní vztah totiž váže dlužníka loajalitou vůči věřiteli, který může očekávat uspokojení své pohledávky z dlužníkovy majetku.²⁴⁸

4.2.1.1 Vykonatelná pohledávka

Dalším předpokladem aktivní věcné legitimace je vykonatelnost věřiteli pohledávky. Na tomto místě je potřeba upozornit na to, že OZ používal termín „vymahatelná pohledávka“. Tou se obecně rozumí pohledávka, která ještě není postavena najisto, stala se již splatnou. Právní teorie i právní praxe namísto pojmu „vymahatelnost“ však četla „vykonatelnost“.²⁴⁹ Podle NS se vymahatelnou pohledávkou ve smyslu ustanovení § 42a odst. 1 OZ rozuměla „pohledávka, která byla věřiteli přiznána vykonatelným rozhodnutím nebo jiným titulem, podle kterého lze nařídit výkon rozhodnutí (exekuci).“²⁵⁰ Po obsahové stránce pojmů tak nedochází ke změně. Aktivně věcně legitimován je věřitel, který má pohledávku podloženou exekučním titulem, na jehož základě je možné právo nuceně vykonat. Jde například o rozhodnutí soudu, která se stávají vykonatelnými po uplynutí lhůty stanovené k dobrovolnému plnění.²⁵¹

Otázkou je, zda lze podat odpůří žalobu ještě před tím, než se stane pohledávka vykonatelnou. Dle judikatury k § 42a OZ stačilo k věcné legitimaci věřitele, aby jeho pohledávka za dlužníkem byla vymahatelná v době rozhodnutí soudu.²⁵² Pokud v době rozhodování soudu neměl věřitel ještě vymahatelnou

---

²⁴⁶ MELZER, F., TÉGLI, P. a kol.: *Občanský zákoník: velký komentář. Svazek III. §419-654*. Praha: Leges, 2014, ISBN: 978-80-7502-003-1. s. 807-808.

²⁴⁷ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 22. 1. 2002, sp. zn. 21 Cdo 549/2001.

²⁴⁸ MELZER, F., TÉGLI, P. a kol.: *Občanský zákoník: velký komentář. Svazek III. §419-654*. Praha: Leges, 2014, ISBN: 978-80-7502-003-1. s. 809.

²⁴⁹ ZUKLÍNOVÁ, M., *Právní jednání podle občanského zákoníku č. 89/2012 Sb.: komentář, srovnání se zahraničím a vybraná platná judikatura*, 2. Vydání, Praha: Linde Praha a.s., 2013, ISBN: 978-80-7201-918-2. s. 167-168.

²⁵⁰ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 22. 6. 2001, sp. zn. 21 Cdo 2285/2000.

²⁵¹ ZUKLÍNOVÁ, M., *Právní jednání podle občanského zákoníku č. 89/2012 Sb.: komentář, srovnání se zahraničím a vybraná platná judikatura*, 2. Vydání, Praha: Linde Praha a.s., 2013, ISBN: 978-80-7201-918-2. s. 167.

²⁵² Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 22. 1. 2002, sp. zn. 21 Cdo 549/2001.

pohledávku, avšak jejího přiznání se domáhal v jiném řízení, byl dán důvod k přerušení řízení o odpůrcí žalobě.²⁵³ V odborné literatuře se můžeme setkat s přejímáním těchto závěrů i ve vztahu k úpravě relativní neúčinnosti a aktivní věcné legitimace.²⁵⁴ Osobně se však přikláním k názoru Lebedy, podle kterého by měla být pohledávka vykonatelnou již v době podání odpůrcí žaloby.²⁵⁵ Docházím k tomu nejen s ohledem na znění § 589 odst. 1 NOZ, nýbrž také s ohledem na to, že si věřitel dle § 593 NOZ, jehož pohledávka není ještě vykonatelnou, může vyhradit právo dovolat se neúčinnosti právního jednání. Pokud tuto výhradu věřitel uplatní, staví se mu lhůta k podání odpůrcí žaloby až do doby, kdy se jeho pohledávka stane vykonatelnou.

4.2.1.2 Zkrácení uspokojení pohledávky

Odpůrcí právo má subsidiární povahu, což znamená, že se věřitel může domáhat uspokojení své pohledávky na odpůrci až v případě, kdy v důsledku právního jednání dlužníka nelze dosáhnout jejího uspokojení z dlužníkovy majetku.²⁵⁶ NOZ uvedený požadavek reflektuje v § 589, když jako podmínku práva domáhat se neúčinnosti dlužníkovy právního jednání stanovil, aby došlo ke zkrácení uspokojení věřitelovi vykonatelné pohledávky. Dle judikatury NS: *„Dlužníkovy právní úkony zkracují pohledávku věřitele zejména tehdy, jestliže vedou ke zmenšení majetku dlužníka a jestliže v důsledku nich nastalé zmenšení majetku má současně za následek, že věřitel nemůže dosáhnout uspokojení své pohledávky z majetku dlužníka, ačkoliv - nebýt těchto úkonů - by se z majetku dlužníka alespoň zčásti uspokojil.“*²⁵⁷

Zkrácení může být důsledkem různého jednání, a to aktivního (konání), ale taktéž omisivního (opomenutí konat). Napadnout lze např. zcizení věci, prominutí dluhu, uznání dluhu, nezabránění vydržení apod. Přitom musí jít vždy o právní jednání dlužníka (§ 589 NOZ). Podle NS však nelze tuto podmínku chápat tak, že zkracujícího jednání se může dopustit jen tzv. dlužník hlavní, a proto jen jeho jednání lze odporovat. Relativní neúčinnosti se můžeme úspěšně dovolat také vůči jednání učiněné ručitelem či další osobou (tzv. náhradním dlužníkem), jestliže ta

²⁵³ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 22. 6. 2001, sp. zn. 21 Cdo 2285/2000.

²⁵⁴ MELZER, F., TĚGL, P. a kol.: *Občanský zákoník: velký komentář. Svazek III. §419-654.* Praha: Leges, 2014, ISBN: 978-80-7502-003-1. s. 814. Dále ŘEHÁČEK, O., VRBA M. Relativní neúčinnost právních jednání dle nového občanského zákoníku. *Právní rozhledy.* 2013, 21, s. 749.

²⁵⁵ LAVICKÝ, P. a kol. *Občanský zákoník I. Obecná část (§1-654). Komentář.* 1 vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, ISBN 978-80-7400-529-9. s. 2140.

²⁵⁶ MELZER, F., TĚGL, P. a kol.: *Občanský zákoník: velký komentář. Svazek III. §419-654.* Praha: Leges, 2014, ISBN: 978-80-7502-003-1. s. 808.

²⁵⁷ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 22. 1. 2002, sp. zn. 21 Cdo 549/2001.

je z důvodu akcesorické a subsidiární povinnosti zavázána věřitelovu pohledávku uspokojit.²⁵⁸

Mezi zkracující jednání nepatří bezpochyby převod bezcenných věcí, zbavování se předmětů, do nichž je potřeba jen investovat či změna osobního stavu jako např. uzavření manželství.²⁵⁹ Polemizovat lze o tom, zda ke zkrácení může dojít v důsledku ekvivalentních právních jednání.

Ekvivalentní právní jednání nejsou z pojmu zkrácení vyloučena dle Pulkrábka. Na tomto místě je potřeba upozornit na to, že jeho pohled na význam pojmu *zkrácení* je odlišný od toho, ke kterému dospěl Nejvyšší soud. Zkrácením rozumí nejen úplné či částečné zmaření exekučního uspokojení, ale také jeho ztížení či oddálení, což může nastat např. v důsledku toho, že se majetek dlužníka věřiteli stane hůře přístupným.²⁶⁰ A to je právě případ možný u ekvivalentních právních jednání. Příkladem uvádí prodej nemovité věci. Uspokojení věřitele bude nepochybně ztíženo, pokud dlužník prodá svou nemovitou věc a utržené peníze někomu daruje, uloží je v zahraniční bance, utratí jen tak pro zábavu. Pro věřitele je vcelku lehké zjistit, zda dlužník nemovitou věc vlastní, naproti tomu zjišťování, jak dlužník naložil s kupní cenou je zpravidla komplikované.²⁶¹

Ačkoliv tyto závěry týkající se ekvivalentního jednání prosazuje už delší dobu, zastávány jsou taktéž dodnes v Rakousku i Německu,²⁶² Nejvyšší soud jim oponuje ve svých rozhodnutích. Podle názoru NS, pokud dlužník obdrží za převedenou věc, právo nebo jinou majetkovou hodnotu ekvivalentní protiplnění, nejedná se o zkracující právní jednání ani tehdy, když dlužník cenu (náhradu) za ně použije k jinému účelu, než k uspokojení pohledávky věřitele.²⁶³ Kriticky se k závěrům Pulkrábka postavil Vrcha: „Nelze nepostřehnout, že uvedená právní konstrukce [...] je založena na presumpci „následného zašantročení nebo utracení peněz“, tedy si „vypomáhá“ s tím, co v budoucnu v poměrech dlužníka nastat může, ale také nemusí. Z hlediska rozhodování soudu o odpůřčí žalobě je ovšem podstatný stav v době, kdy odporovatelný právní úkon byl učiněn, nikoliv úvahy o možném stavu, který by in eventum v poměrech dlužníka nastat mohl

²⁵⁸ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 26. 10. 1999, sp. zn. 31 Cdo 870/99.

²⁵⁹ ŠVESTKA, J.; DVOŘÁK, J.; FIALA, J. a kol. *Občanský zákoník. Komentář. Svazek I.* Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2014, ISBN 978-80-7478-370-8. s. 1493-1494.

²⁶⁰ MELZER, F., TĚGL, P. a kol.: *Občanský zákoník: velký komentář. Svazek III. §419-654.* Praha: Leges, 2014, ISBN: 978-80-7502-003-1. s. 819.

²⁶¹ PULKRÁBEK, Z. Odporovatelnost tzv. ekvivalentních právních úkonů. *Právní rozhledy.* 2009, 21, s. 754.

²⁶² PULKRÁBEK, Z. Vyhličky odpůřčího práva (tzv. relativní neúčinnosti) podle nového občanského zákoníku. *Právní rozhledy.* 2013, 11, s. 384.

²⁶³ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 24. 11. 2015, sp. zn. 21 Cdo 4806/2014.

a v takovém případě by mohl zkrátit uspokojení vymahatelné pohledávky věřitele.²⁶⁴

Nejednotné názory se vyskytují taktéž v souvislosti s tím, zda se lze domáhat relativní neúčinnosti právního jednání dlužníka, kterým došlo ke zřízení zástavního práva či věcného břemene k jeho věci. Část odborných publikací se přiklání, navzdory ustálené judikatuře NS k tomu, že i tato jednání věřitele zkracují, jelikož věřiteli se z exekučního prodeje zatížené věci dostane méně.²⁶⁵ Nejvyšší soud však odporovatelnost těchto jednání vylučuje. K částečnému posunu došlo rozsudkem ze dne 27. 8. 2013, sp. zn. 21 Cdo 2041/2012, v němž soud zaujal zvláštní postoj ve vztahu k zástavnímu právu. Podle NS nedochází sice ke zkrácení věřitele v situaci, kdy zástavní právo plní (zatím) jen zajišťovací funkci. Jinak je tomu však v případě, kdy zástavní věřitel právo na uspokojení své pohledávky ze zástavy skutečně uplatní. Toto rozhodnutí je ovšem mírně problematické v tom, že přiznává věřiteli právo odporovat právnímu jednání zástavního věřitele, kterým došlo k uplatnění práva na uspokojení pohledávky ze zástavy. To však odporuje znění ustanovení § 589 odst. 1 NOZ (dříve § 42a OZ), podle něhož se věřitel může domáhat, aby soud určil, že je vůči němu neúčinné právní jednání *dlužníka*. Přikláním se proto k názoru Pulkrábka, podle něhož je potřeba smysl přijatého řešení vidět v určení okamžiku, ke kterému ke zkrácení věřitele došlo.²⁶⁶

Tyto závěry dřívější judikatury budou pravděpodobně použitelné i za účinnosti NOZ. K tomu se stavím trochu kriticky. Judikatura Nejvyššího soudu se upíná na pojem *zmenšení majetku dlužníka* a na doslovný výklad „z toho, co z dlužníkovy majetku ušlo“ (§ 595 odst. 1 NOZ, dříve § 42a odst. 4 OZ), což pak vede k závěru, že nelze odporovat zatížení dlužníkovy věci věcným právem²⁶⁷ (ač částečný posun u zástavního práva viz výše). Uspokojení pohledávky však tím může být zkráceno, když se věřiteli v exekuci dostane z prodeje zatížené věci méně. Co se týče odporovatelnosti ekvivalentních právních jednání, v zásadě se ztotožňují se závěry judikatury Nejvyššího soudu.

---

²⁶⁴ VRCHA, P. *Odporovatelnost právního úkonu podle občanského zákoníku v judikatuře Nejvyššího soudu České republiky*. [online], [cit. 10. 2. 2018].

²⁶⁵ PULKRÁBEK, Z. *Vyhledky odpůrčího práva (tzv. relativní neúčinnosti) podle nového občanského zákoníku*. *Právní rozhledy*. 2013, 11, s. 382. Dále ZUKLÍNOVÁ, M., *Právní jednání podle občanského zákoníku č. 89/2012 Sb.: komentář, srovnání se zahraničím a vybraná platná judikatura*, 2. Vydání, Praha: Linde Praha a.s., 2013, ISBN: 978-80-7201-918-2. s. 168-169.

²⁶⁶ MELZER, F., TĚGL, P. a kol.: *Občanský zákoník: velký komentář. Svazek III. §419-654*. Praha: Leges, 2014, ISBN: 978-80-7502-003-1. s. 821.

²⁶⁷ PULKRÁBEK, Z. *Vyhledky odpůrčího práva (tzv. relativní neúčinnosti) podle nového občanského zákoníku*. *Právní rozhledy*. 2013, 11, s. 382.

4.2.2 Pasivní věcná legitimace

Pasivně věcně legitimovanou osobou, tedy osobou, vůči níž se věřitel může domáhat relativní neúčinnosti právního jednání, není dlužník věřitele, nýbrž některá z osob dle § 594 NOZ.²⁶⁸ Především se jedná o osobu, která s dlužníkem právně jednala (např. kupující). Pasivně legitimovaným je i ten, kdo z právního jednání přímo nabyl prospěch, aniž s dlužníkem bezprostředně jednal (např. si přivlastnil opuštěnou věc).²⁶⁹ Na straně žalovaného může být také dědic dlužníka či osoba, která nabyla jmění při přeměně právnické osoby jako její právní nástupce. Uvedené osoby mají určité privilegované postavení v tom, že se jejich postavení jako pasivně legitimovaných osob presumuje bez dalšího.²⁷⁰

Vůči jiným právním nástupcům, se lze dovolat relativní neúčinnosti právního jednání jen, pokud dojde k naplnění některého z požadavků, podmínek stanovených v § 594 odst. 2 písm. a)-c). Předně se lze dovolávat neúčinnosti vůči jinému právnímu nástupci tehdy, pokud mu „*musely být známy okolnosti, pro něž by se věřitel mohl dovolat neúčinnosti právního jednání*“.²⁷¹ Je tedy vyžadováno, jakož i v ostatních případech, aby právní jednání dlužníka naplňovalo některou ze skutkových podstat odporovatelnosti. Pokud tomu totiž tak není, nelze proti právnímu nástupci odporovat, ani kdyby o zkrácení věřitele věděl nebo od svého právního předchůdce nabyl právo bezúplatně.²⁷² Břemeno tvrzení a důkazní ohledně naplnění požadavků stanovených v § 594 odst. 2 písm. a) NOZ nese věřitel. Musí zde prokázat, že „*právní nástupce věděl o okolnostech, které mohou činit právní jednání dlužníka napadnutelným odporem*“.²⁷³

Věřitel může podat odpůrcí žalobu také vůči právnímu nástupci, který nabyl právo bezúplatně. V neposlední řadě může být žalovaným dle § 594 odst. 2 písm. c) NOZ právní nástupce, který je osobou blízkou tomu, kdo nabyl od

---

²⁶⁸ PETROV, J., VÝTISK, M., BERAN, V. a kol. *Občanský zákoník. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2017, ISBN 978-80-7400-653-1. s. 632.

²⁶⁹ PETROV, J., VÝTISK, M., BERAN, V. a kol. *Občanský zákoník. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2017, ISBN 978-80-7400-653-1. s. 637.

²⁷⁰ ŠVESTKA, J.; DVORÁK, J.; FIALA, J. a kol. *Občanský zákoník. Komentář. Svazek I*. Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2014, ISBN 978-80-7478-370-8. s. 1508-1509.

²⁷¹ Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník. § 594 odst. 2 písm. a).

²⁷² MELZER, F., TÉGL, P. a kol.: *Občanský zákoník: velký komentář. Svazek III. §419-654*. Praha: Leges, 2014, ISBN: 978-80-7502-003-1. s. 848.

²⁷³ ZUKLÍNOVÁ, M., *Právní jednání podle občanského zákoníku č. 89/2012 Sb.: komentář, srovnání se zahraničím a vybraná platná judikatura*, 2. Vydání, Praha: Linde Praha a.s., 2013, ISBN: 978-80-7201-918-2. s. 181.

dlužníka prospěch. Odpůrčí žalobě se tato osoba ubrání, pokud prokáže, že ji²⁷⁴ „v době, kdy právo po předchůdci nabylo, nemusely být známy okolnosti, pro něž by se věřitel mohl dovolat neúčinnosti právního jednání.“²⁷⁵

4.3 Odporovatelná právní jednání

Domáhat relativní neúčinnosti se lze jen těch zkracujících právních jednání, která naplňují některou ze skutkových podstat stanovenou zákonem. Rozdělujeme je do tří skupin, a to právní jednání úmyslně zkracující uspokojení pohledávky věřitele (§ 590 odst. 1 NOZ), tzv. mrhání majetkem (§ 590 odst. 2 NOZ) a bezúplatná právní jednání (§ 591 NOZ). Dle § 592 NOZ je možné odporovat i opomenutí, kterým dlužník buď pozbyl majetkové právo či způsobil, že jiné osobě vůči němu právo majetkové povahy vzniklo, zachovalo se nebo bylo zajištěno. To však za předpokladu, že opomenutím došlo k naplnění některé ze skutkových podstat dle § 590 a § 591 NOZ. Stejně tak je možné úspěšně podat odpůrčí žalobu vůči odmítnutí nepředluženého dědictví dlužníkem.

Jelikož jedno zkracující jednání může být subsumováno i pod více skutkových podstat odporovatelnosti, je na věřiteli, aby zvolil, jaké z nich se bude dovolávat. Nejvýhodnější pro něj je zvolit tu, která mu poskytuje nejlehčí důkazní břemeno, pokud stíhá podat odpůrčí žalobu ve lhůtě s touto skutkovou podstatou spojenou.²⁷⁶

4.3.1 Úmyslné krácení věřitele

Použití institutu relativní neúčinnosti je ospravedlněno zejména v případech, kdy dlužník svým jednáním úmyslně zkracuje své věřitele a druhé straně tento jeho úmysl je znám popř. úmysl dlužníka ji znám být musel. Na tyto situace dopadá § 590 odst. 1 NOZ, který upravuje tři skutkové podstaty úmyslného krácení věřitele. K naplnění těchto tří skutkových podstat je vždy potřeba zavinění dlužníka, a to alespoň ve formě nepřímého úmyslu. Postačí tedy, když si je dlužník vědom toho, že právním jednáním může zkrátit své věřitele, a pro případ, že se tak stane, je s tím srozuměn.²⁷⁷ Úmysl dlužníka je potřeba zjišťovat, jelikož se však jedná o stav mysli, nelze jej pozorovat, nýbrž na něj

²⁷⁴ ZUKLÍNOVÁ, M., *Právní jednání podle občanského zákoníku č. 89/2012 Sb.: komentář, srovnání se zahraničím a vybraná platná judikatura*, 2. Vydání, Praha: Linde Praha a.s., 2013, ISBN: 978-80-7201-918-2. s. 181.

²⁷⁵ Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, §594 odst. 2 písm. c).

²⁷⁶ MELZER, F., TĚGL, P. a kol.: *Občanský zákoník: velký komentář. Svazek III. §419-654*. Praha: Leges, 2014, ISBN: 978-80-7502-003-1. s. 832.

²⁷⁷ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 22. 1. 2002, sp. zn. 21 Cdo 549/2001.

můžeme s určitou pravděpodobností usuzovat z vnějších skutečností. Jako vodítka nám poslouží např. majetkové poměry dlužníka, okolnosti právního jednání či jeho inteligence.²⁷⁸

Odlišení mezi jednotlivými skutkovými podstatami spočívá zejména v míře zavinění na straně odpůrce. Nejzávažněji jsou hodnoceny situace, kdy je odpůrci zkracující úmysl dlužníka znám. Proto se také v těchto případech může věřitel dovolávat relativní neúčinnosti právního jednání, které dlužník učinil v posledních 5 letech. Je mu tedy poskytnuta nejdelší z lhůt pro podání odpůřčí žaloby. Zároveň je však jeho pozice ztížena, když ve sporu musí unést břemeno tvrzení a důkazní o zkracujícím úmyslu dlužníka a o vědomosti odpůrce o tomto úmyslu.²⁷⁹ Pokud by si však odpůrce byl nejen vědom zkracujícího úmyslu dlužníka, nýbrž také on by měl přímý či nepřímý úmysl zkrátit věřitele dlužníka, přičilo by se ono právní jednání dobrým mravům dle § 580 odst. 1 NOZ.²⁸⁰ Došlo by tedy k naplnění důvodu neplatnosti, přičemž tato sankce za vady právního jednání by měla před relativní neúčinností přednost (viz výše).

Podle druhé z úmyslných skutkových podstat (§ 590 odst. 1 písm. b) NOZ) lze odporovat právnímu jednání, které dlužník učinil v posledních dvou letech s úmyslem zkrátit věřitele, přičemž tento úmysl musel být druhé straně znám. Není tedy nezbytné, aby odpůrce o zkracujícím úmyslu dlužníka věděl, v tomto případě postačí, pokud o něm vzhledem k okolnostem vědět měl a mohl (zaviněná neznalost). Oproti předchozí skutkové podstatě je sice věřiteli poskytnuta kratší lhůta k podání odpůřčí žaloby, avšak jeho pozice je z hlediska prokazování zavinění na straně odpůrce lepší. Věřitel prokazuje objektivní okolnosti, ze kterých mohl odpůrce usuzovat na úmysl dlužníka např. samotný obsah jednání, jeho načasování. Soud pak na základě důkazů posuzuje, zda odpůrce musel dlužníkům zkracující úmysl znát, a to za použití objektivního měřítka v podobě průměrně rozumné, běžně opatrné (§ 4 odst. 1 NOZ) a věci znalé osoby (§ 4 odst. 2 NOZ).²⁸¹

Třetí z úmyslných skutkových podstat (§ 590 odst. 1 písm. c) NOZ) dopadá na zkracující právní jednání, ke kterým došlo mezi dlužníkem a osobou

²⁷⁸ MELZER, F., TÉGL, P. a kol.: *Občanský zákoník: velký komentář. Svazek III. §419-654*. Praha: Leges, 2014, ISBN: 978-80-7502-003-1. s. 833.

²⁷⁹ LAVICKÝ, P. a kol. *Občanský zákoník I. Obecná část (§1-654). Komentář*. 1 vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, ISBN 978-80-7400-529-9. s. 2141-2142.

²⁸⁰ ŘEHÁČEK, O., VRBA M. Relativní neúčinnost právních jednání dle nového občanského zákoníku. *Právní rozhledy*. 2013, 21, s. 750.

²⁸¹ ŘEHÁČEK, O., VRBA M. Relativní neúčinnost právních jednání dle nového občanského zákoníku. *Právní rozhledy*. 2013, 21, s. 750-751.

jemu blízkou nebo které dlužník učinil ve prospěch osoby jemu blízké. K naplnění této skutkové podstaty je opět potřebné zavinění na straně odpůrce, které se zde však presumuje, což NOZ vyjadřuje slovy „*ledaže druhé straně v době, kdy se právní jednání stalo, dlužníkův úmysl zkrátit věřitele znám nebyl a ani znám být nemusel.*“²⁸² Přenáší se tak břemeno tvrzení a důkazní na osobu blízkou, jenž musí tvrdit a dokazovat, že její neznalost nebyla zaviněná, a to opět s ohledem na měřítko průměrně rozumné osoby a věci znalé osoby dle § 4 NOZ. Věřitel zde má tedy podstatně výhodnější postavení. Sice má opět jen dvouletou lhůtu k podání odpůrčí žaloby, nemusí však dokazovat zaviněnou neznalost odpůrce, nýbrž jen jeho vlastnost jako blízké osoby. Pojem osoby blízké je vymezen v § 22 odst. 1 NOZ, podle kterého jsou jimi příbuzní v řadě přímé, sourozenec, manžel či partner podle zákona č. 115/2006 Sb., o registrovaném partnerství. Dále jsou jimi jiné osoby v poměru rodinném nebo obdobném, za podmínky, že by újmu, kterou utrpěla jedna z nich, důvodně druhá pocítovala jako újmu vlastní. Pozice věřitele se stala ještě výhodnější, když NOZ nově stanovil vyvratitelnou domněnku, že osobami blízkými jsou také osoby sešvagřené (osoby, jejichž vzájemný poměr vznikl manželstvím jednoho z nich § 774 NOZ) či osoby, které spolu trvale žijí (sdílejí svůj život po všech stránkách, nejsou však manželé nebo registrovaní partneři).²⁸³ Dle NS „*je nutno vzájemný vztah účastníků právního úkonu posuzovat se zřetelem k okamžiku, kdy byl právní úkon učiněn. O právní úkon, k němuž došlo mezi dlužníkem a osobou jemu blízkou nebo který dlužník učinil ve prospěch této osoby [...] jde proto tehdy, jestliže dlužník a druhá strana byli v postavení osob sobě navzájem blízkých v době, kdy byl právní úkon proveden.*“²⁸⁴ K takovému závěru nepochybně dojdeme i dnes. Za zmínku stojí také to, že dřívější judikatura dovozovala existenci poměru osob blízkých i mezi dlužníkem a právnickou osobou např. mezi společností s ručením omezeným a jejím jednatelem. Tyto závěry jsou dnes překonány, právnická osoba již není dlužníkovi v postavení osoby blízké, přesto však může dojít k aplikaci § 590 odst. 1 písm. c) a tím k přenesení důkazního břemene i v jejím případě. Tento závěr je opřen o dikci ustanovení § 22 odst. 2 NOZ.²⁸⁵

²⁸² Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, §590 odst. 1 písm. c).

²⁸³ ZUKLÍNOVÁ, M., *Právní jednání podle občanského zákoníku č. 89/2012 Sb.: komentář, srovnání se zahraničím a vybraná platná judikatura*, 2. Vydání, Praha: Linde Praha a.s., 2013, ISBN: 978-80-7201-918-2. s. 173.

²⁸⁴ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. 1. 2013, sp. zn. 21 Cdo 808/2012.

²⁸⁵ ŠVESTKA, J.; DVOŘÁK, J.; FIALA, J. a kol. *Občanský zákoník. Komentář. Svazek I.* Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2014, ISBN 978-80-7478-370-8. s. 124-125.

4.3.2 Mrhání majetkem

Zkracující úmysl dlužníka není znakem některých skutkových podstat. Tak tomu je zrovna podle § 590 odst. 2 NOZ, jež přiznává věřiteli právo domáhat se relativní neúčinnosti směnné či kupní smlouvy, kterou dlužník uzavřel v posledním roce a na jejímž základě lehkomyšlně zcizil svůj majetek, aniž dbal jeho pravé hodnoty. V důsledku toho se mu tak dostalo za jeho plnění protiplnění, které mělo nápadně nižší hodnotu. Zákon taková právní jednání označuje jako „mrhání majetkem“. Těžko si lze však představit, že dlužník znající své majetkové poměry nezavinil zkrácení svého věřitele alespoň nedbalostí.²⁸⁶ Tato skutková podstata však jeho zaviněním není podmíněna, a proto jej věřitel nebude muset prokazovat.

Vedle nepoměru vzájemných plnění bude muset věřitel prokazovat také to, že druhá strana musela v dlužníkově jednání mrhání majetkem rozpoznat. Samotné rozpoznání se však nevyžaduje, postačuje opět jen zaviněná neznalost. Ačkoliv tak odpůrce mrhání majetkem v dlužníkově jednání nepoznal, poznat jej měl a mohl.²⁸⁷

4.3.3 Bezúplatná právní jednání

Poslední skutková podstata, jež se týká bezúplatných právních jednání dlužníka, je bezpochyby pro věřitele ze všech skutkových podstat nejpříznivější. Jejím účelem je posílení věřitelovi ochrany, vždyť přece uspokojení jeho vykonatelné pohledávky má mít zásadně přednost před zájmem osoby zvýhodněné bezúplatným plněním.²⁸⁸ Tato skutková podstata tak není podmíněna zaviněním na straně dlužníka ani na straně bezúplatného nabyvatele. Jediným jejím znakem je bezúplatnost právního jednání, tedy to, že se dlužníkovi za poskytnutou majetkovou hodnotu nedostalo žádného protiplnění.²⁸⁹ Spadnout sem může například darování, odmítnutí nebo vzdání se dědictví, zřeknutí se dědického práva.²⁹⁰

---

²⁸⁶ MELZER, F., TÉGLI, P. a kol.: *Občanský zákoník: velký komentář. Svazek III. §419-654*. Praha: Leges, 2014, ISBN: 978-80-7502-003-1. s. 838-839.

²⁸⁷ ŘEHÁČEK, O., VRBA M. Relativní neúčinnost právních jednání dle nového občanského zákoníku. *Právní rozhledy*. 2013, 21, s. 751.

²⁸⁸ ŠVESTKA, J.; DVORÁK, J.; FIALA, J. a kol. *Občanský zákoník. Komentář. Svazek I*. Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2014, ISBN 978-80-7478-370-8. s. 1503.

²⁸⁹ ZUKLÍNOVÁ, M., *Právní jednání podle občanského zákoníku č. 89/2012 Sb.: komentář, srovnání se zahraničím a vybraná platná judikatura*, 2. Vydání, Praha: Linde Praha a.s., 2013, ISBN: 978-80-7201-918-2. s. 175.

²⁹⁰ ŘEHÁČEK, O., VRBA M. Relativní neúčinnost právních jednání dle nového občanského zákoníku. *Právní rozhledy*. 2013, 21, s. 751.

Jistým omezením pro věřitele je dvouletá lhůta, ve které musí stihnout podat odpůrcí žalobu. Navíc zákon stanovil určité výjimky z působnosti § 591 NOZ. Věřitel proto nemůže být se svou odpůrcí žalobou úspěšný, pokud naplnění některé z nich bude odpůrcem prokázáno. Za prvé se tedy odpůrci žalobě ubrání, pokud prokáže, že dlužník plnil povinnost uloženou mu zákonem. Příkladem může být povinnost vyživovací či povinnost vydat bezdůvodné obohacení. Přitom plnění musí být poskytnuto ve výši, která odpovídá oné zákonné povinnosti.²⁹¹ Odporovatelné dle § 591 NOZ není také právní jednání, jímž dlužník poskytl obvyklý příležitostný dar. Příležitostmi jsou např. výročí či narozeniny. Přitom dar musí být obvyklý co do jeho výše s ohledem na to, k jaké příležitosti byl poskytnut a se zřetelem k dalším okolnostem konkrétního darování.²⁹² Třetí výjimkou jsou věnování učiněná v přiměřené výši na veřejně prospěšný účel. Požadavek přiměřenosti směřuje pravděpodobně nejen na výši věnování, ale také jeho četnost,²⁹³ přičemž ona přiměřenost by měla být poměřována majetkovými poměry dlužníka a jeho příjmy. V neposlední řadě není odporovatelné právní jednání dlužníka, pokud na jeho základě bylo poskytnuto plnění, jímž dlužník vyhověl mravnímu závazku nebo ohledům slušnosti. Zařadit bychom sem mohli například podporu sourozence či náhradu škody, která nebyla dlužníkem zaviněna.²⁹⁴

4.4 Lhůty k podání odpůrcí žaloby

Věřitel se může domáhat určení, že právní jednání dlužníka je vůči němu právně neúčinné jen ve lhůtách stanovených pro jednotlivé skutkové podstaty. Jedná se o lhůty hmotněprávní a prekluzivní, což znamená, že odpůrcí žaloba musí nejpozději poslední den lhůty dojít soudu, jinak věřitelovo právo zaniká.²⁹⁵

Délka lhůty, ve které věřitel musí stihnout podat odpůrcí žalobu, je závislá na tom, pod jakou ze skutkových podstat lze právní jednání dlužníka podřadit. Nejdelší lhůta, a to pětiletá je věřiteli poskytnuta v případě naplnění nejzávažnější

---

²⁹¹ MELZER, F., TĚGL, P. a kol.: *Občanský zákoník: velký komentář. Svazek III. §419-654.* Praha: Leges, 2014, ISBN: 978-80-7502-003-1. s. 840-841.

²⁹² ZUKLÍNOVÁ, M., *Právní jednání podle občanského zákoníku č. 89/2012 Sb.: komentář, srovnání se zahraničím a vybraná platná judikatura*, 2. Vydání, Praha: Linde Praha a.s., 2013, ISBN: 978-80-7201-918-2. s. 176.

²⁹³ MELZER, F., TĚGL, P. a kol.: *Občanský zákoník: velký komentář. Svazek III. §419-654.* Praha: Leges, 2014, ISBN: 978-80-7502-003-1. s. 841.

²⁹⁴ ZUKLÍNOVÁ, M., *Právní jednání podle občanského zákoníku č. 89/2012 Sb.: komentář, srovnání se zahraničím a vybraná platná judikatura*, 2. Vydání, Praha: Linde Praha a.s., 2013, ISBN: 978-80-7201-918-2. s. 176.

²⁹⁵ ŘEHÁČEK, O., VRBA M. Relativní neúčinnost právních jednání dle nového občanského zákoníku. *Právní rozhledy*. 2013, 21, s. 753.

ze skutkových podstat úmyslného krácení dle § 590 odst. 1 písm. a) NOZ. Naopak v nejkratší lhůtě jednoho roku se může domáhat neúčinnosti kupní či směnné smlouvy, pokud druhá strana musela v dlužníkově jednání rozpoznat mrhání majetkem. V případě ostatních uvedených skutkových podstat je zákonem stanovena lhůta dvouletá.

Počátek běhu lhůt je zásadně vázán na okamžik, kdy dlužník učinil zkracující právní jednání. Výjimka se týká právních jednání, podle nichž práva vznikají až vkladem do katastru nemovitostí. V jejich případě lhůty k podání odpůrcí žaloby „*počínají běžet dnem následujícím po dni, ke kterému vznikly účinky vkladu práva do katastru nemovitostí.*“²⁹⁶ Obdobně by mělo být přístupováno k počátku běhu lhůt i u jiných právních jednání, jejichž věcněprávní účinky nastávají až zápisem do příslušného veřejného seznamu (§ 1102 NOZ). Také u právního jednání s odloženými právními účinky (např. využitím odkládací podmínky, doložení času) není počátek běhu lhůty vázán na okamžik, kdy dlužník právní jednání učinil, nýbrž na okamžik, kdy dané právní účinky nastaly.²⁹⁷

Předpokladem práva domáhat se určení relativní neúčinnosti právního jednání u soudu je vykonatelnost věřiteli pohledávky. K tomu, aby lhůta k podání odpůrcí žaloby neuplynula ještě před tím, než věřitel získá vykonatelný exekuční titul, slouží institut tzv. výhrady neúčinnosti zakotvený v § 593 NOZ. Podle tohoto ustanovení si věřitel, jehož pohledávka ještě není vykonatelnou, může vyhradit právo dovolat se neúčinnosti právního jednání, a tím dosáhnout stavení běhu lhůty až do doby, kdy se jeho pohledávka stane vykonatelnou. Výhradu je nutné oznámit osobě, vůči níž se věřitel může dovolat neúčinnosti právního jednání, a to prostřednictvím exekutora, notáře nebo soudu.

4.5 Výsledek odpůrcí žaloby

Pokud bude věřitel se svou odpůrcí žalobou úspěšný, domůže se vydání rozhodnutí soudu o tom, že je vůči němu právní jednání dlužníka neúčinné. Dle Lebedy má rozhodnutí vyhovující odpůrcí žalobě deklaratorní povahu.²⁹⁸ Opak je však pravdou. Konstitutivní povaha rozsudku plyne ze samotných slov zákona, když podle § 589 odst. 2 NOZ se relativní neúčinnost právního jednání rozhodnutím soudu zakládá.

²⁹⁶ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 18. 7. 2000, sp. zn. 31 Cdo 619/2000.

²⁹⁷ ŘEHÁČEK, O., VRBA M. Relativní neúčinnost právních jednání dle nového občanského zákoníku. *Právní rozhledy*. 2013, 21, s. 753.

²⁹⁸ LAVICKÝ, P. a kol. *Občanský zákoník I. Obecná část (§1-654). Komentář*. 1 vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, ISBN 978-80-7400-529-9. s. 2139.

V návaznosti na vyslovení neúčinnosti právního jednání vznikají věřiteli tři práva.²⁹⁹ Primárně má věřitel dle § 595 odst. 1 NOZ právo na uspokojení své pohledávky i z toho, co neúčinným právním jednáním ušlo z dlužníkovy majetku. Přitom obrat „i z toho“ je potřeba vykládat s ohledem na subsidiární povahu odpůrčího práva tak, že primárním zdrojem uspokojení pohledávky věřitele má být existující majetek dlužníka. Jen tehdy, když dlužníkův majetek nepostačuje k úplnému uspokojení pohledávky, může se věřitel domáhat jejího uspokojení (byť i jen částečného, když dlužník nějaký majetek vlastní) i z toho, co neúčinným jednáním z majetku dlužníka ušlo.³⁰⁰

Subsidiární povahu má právo na odpovídající náhradu, které věřiteli náleží jen tehdy, když není dobře možné uspokojení jeho pohledávky z toho, co z dlužníkovy majetku ušlo. Primární způsob upokojení věřitele není dobře možný buď tehdy, když je vůbec nemožný, nebo je nepřiměřeně obtížný, nákladný či zdlouhavý. V případě, že se věřitel může alespoň zčásti uspokojit z toho, co z dlužníkovy majetku ušlo, jedná se o nemožnost částečnou, a tedy věřitel bude mít částečně právo na uspokojení dle § 595 odst. 1 věty první NOZ a částečně právo na náhradu dle § 595 odst. 1 věty druhé NOZ. Každopádně však věřitel nemůže volit mezi oběma způsoby uspokojení, a pokud se bude rovnou domáhat peněžité náhrady, ponese ohledně nemožnosti důkazní břemeno.³⁰¹

Jestliže třetí osoba nabyla „*k věci, z níž by se věřitel mohl jinak domoci uspokojení, takové právo, že se proti této osobě neúčinnosti dovolat nelze,*“³⁰² náleží věřiteli právo na náhradu škody. V tomto případě totiž nedošlo k naplnění požadavků stanovených v § 594 NOZ, a tedy třetí osoba požívá vůči věřiteli ochrany.³⁰³ Ten se vůči ní nemůže dovolat neúčinnosti právního jednání, takže i uspokojení jeho pohledávky je vyloučeno.³⁰⁴ Věřitel má však právo na náhradu škody, ke které je dle § 596 NOZ povinna osoba, proti níž se věřitel mohl dříve neúčinnosti právního jednání dovolat a za jejíž držby právo třetí osobě vzniklo.

---

²⁹⁹ ŘEHÁČEK, O., VRBA M. Relativní neúčinnost právních jednání dle nového občanského zákoníku. *Právní rozhledy*. 2013, 21, s. 754.

³⁰⁰ ZUKLÍNOVÁ, M., *Právní jednání podle občanského zákoníku č. 89/2012 Sb.: komentář, srovnání se zahraničím a vybraná platná judikatura*, 2. Vydání, Praha: Linde Praha a.s., 2013, ISBN: 978-80-7201-918-2. s. 183.

³⁰¹ MELZER, F., TÉGLI, P. a kol.: *Občanský zákoník: velký komentář. Svazek III. §419-654*. Praha: Leges, 2014, ISBN: 978-80-7502-003-1. s. 852-853.

³⁰² Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník. §596.

³⁰³ ŠVESTKA, J.; DVOŘÁK, J.; FIALA, J. a kol. *Občanský zákoník. Komentář. Svazek I*. Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2014, ISBN 978-80-7478-370-8. s. 1512.

³⁰⁴ ZUKLÍNOVÁ, M., *Právní jednání podle občanského zákoníku č. 89/2012 Sb.: komentář, srovnání se zahraničím a vybraná platná judikatura*, 2. Vydání, Praha: Linde Praha a.s., 2013, ISBN: 978-80-7201-918-2. s. 185.

Rozsah tomu odpovídající povinnosti žalovaného je však dle § 598 NOZ omezen. Pokud se neúčinnosti téhož právního jednání dovolává více věřitelů, nemůže být od povinného požadováno v souhrnu více, než je stanoveno v § 595 a 596 NOZ. Jestliže je tak v souhrnu výše pohledávek věřitelů vyšší, má odpůrce uspokojit ty z věřitelů, kteří uplatnili svůj nárok nejdříve.³⁰⁵ Takto se odpůrce své povinnosti zproští, přičemž odpůrčí práva ostatních věřitelů tím zaniknou.³⁰⁶

4.5.1 Nepoctivý držitel a příjemce bezúplatného plnění

V důsledku kladného rozhodnutí soudu o odpůrčí žalobě se osoba, která je zavázána plnit, považuje za nepoctivého držitele.³⁰⁷ Následkem této fikce bude mít věřitel právo na uspokojení své pohledávky nejen ze samotné věci, kterou odpůrce od dlužníka nabyt, nýbrž dle § 1000 NOZ také právo na uspokojení z veškerého užitku, který žalovaný držbou získal. Odpůrce je povinen rovněž nahradit škodu, která z jeho držby vzešla, což dle Tichého zřejmě zahrnuje škodu věřitele ve formě ušlého zisku.³⁰⁸ Určitá povinnost však stíhá i věřitele dle § 1001 NOZ, a to povinnost nahradit nutné náklady vynaložené žalovaným na zachování podstaty věci, kterou od dlužníka nabyt. Odpůrce má také právo, podle ustanovení o nepřikázaném jednání, na náhradu účelně vynaložených nákladů, které byly k převážnému užitku věřitele. To znamená tedy, když jejich vynaložením došlo ke zvýšení ceny věci, což při exekuci umožní dosáhnoutí vyššího výtěžku.³⁰⁹

Jiné postavení má dědic nebo jiný všeobecný nástupce toho, kdo původně od dlužníka majetkový prospěch nabyt. Ten se totiž dle § 595 odst. 2 NOZ za nepoctivého držitele považuje jen tehdy, jestliže mu musely být známy okolnosti, pro které se mohl věřitel dovolat relativní neúčinnosti. Dle Zuklínové nebude tato osoba za nepoctivého držitele považována, pokud prokáže, že jí dané okolnosti nebyly známy a ani známy být nemusely.³¹⁰ Domnívám se však, že je naopak na věřiteli, aby prokázal její zaviněnou nevědomost. Pokud se mu to nepodaří, má

³⁰⁵ LAVICKÝ, P. a kol. *Občanský zákoník I. Obecná část (§1-654). Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, ISBN 978-80-7400-529-9. s. 2153.

³⁰⁶ PETROV, J., VÝTISK, M., BERAN, V. a kol. *Občanský zákoník. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2017, ISBN 978-80-7400-653-1. s. 642.

³⁰⁷ DVOŘÁK, J., ŠVESTKA, J., ZUKLÍNOVÁ, M. a kol. *Občanské právo hmotné. Svazek I. Díl první. Obecná část. 2.*, aktualizované a doplněné vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s., 2016, ISBN 978-80-7552-187-3. s. 204.

³⁰⁸ ŠVESTKA, J.; DVOŘÁK, J.; FIALA, J. a kol. *Občanský zákoník. Komentář. Svazek I*. Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2014, ISBN 978-80-7478-370-8. s. 1511.

³⁰⁹ MELZER, F., TĚGL, P. a kol.: *Občanský zákoník: velký komentář. Svazek III. §419-654*. Praha: Leges, 2014, ISBN: 978-80-7502-003-1. s. 855.

³¹⁰ ZUKLÍNOVÁ, M., *Právní jednání podle občanského zákoníku č. 89/2012 Sb.: komentář, srovnání se zahraničím a vybraná platná judikatura, 2*. Vydání, Praha: Linde Praha a.s., 2013, ISBN: 978-80-7201-918-2. s. 184.

dědic nebo jiný všeobecný nástupce postavení poctivého držitele. Věřitel v důsledku toho například nebude mít dle § 996 odst. 2 NOZ právo na uspokojení své pohledávky z oddělených plodů věci a vybraných dospělých užitků.

Zvýhodněné postavení má také příjemce bezúplatného plnění, který nevěděl a ani nemusel vědět o tom,³¹¹ že právním jednáním dochází ke zkrácení věřitele. Tento poctivý příjemce je dle § 595 odst. 3 NOZ povinen uspokojit věřitele z přijatého plnění jen v rozsahu, v němž jím byl obohacen. Zákon dále stanovil, že uvedené se neuplatní, „*mohl-li se věřitel dovolat neúčinnosti právního jednání, i kdyby se stalo za úplatu.*“³¹² Tedy například v situaci, kdy dlužník poskytl bezúplatné plnění s úmyslem zkrátit svého věřitele, byl-li takový úmysl odpůrci znám dle § 590 odst. 1 písm. a) NOZ.

4.5.2 Uspokojení pohledávky věřitele a nárok odpůrce vůči dlužníku

Pasivně legitimovaná osoba k odpůrci žalobě se může zprostit povinnosti podle § 595 nebo § 596 NOZ tak, že dobrovolně uspokojí věřitelovu pohledávku za dlužníkem. Učinit to může i předtím, nežli se věřitel neúčinnosti právního jednání dovolá.³¹³ Dle části odborné veřejnosti postačuje, když je pohledávka třetí osobou uspokojena v rozsahu odpůrciho práva dle § 595 a § 596 NOZ.³¹⁴ Ze zákonné dikce se však vykládá závěr jiný, a to, že musí dojít k úplnému uspokojení pohledávky věřitele. K tomuto dochází například Lebeda.³¹⁵

Ustanovení § 597 odst. 2 NOZ upravuje vzájemný vztah mezi dlužníkem a odpůrcem poté, co se věřitel neúčinnosti právního jednání dovolal. Odpůrce má právo na vrácení vzájemného plnění, které dlužníkovi dříve poskytl proti tomu majetkovému prospěchu, který v důsledku dovolání se relativní neúčinnosti musel věřiteli vydat. Pokud však odpůrce neposkytl dlužníkovi za jeho plnění žádné protiplnění a v důsledku úspěšné odpůrcí žaloby byl odpůrce povinen uspokojit pohledávku věřitele, mohlo tímto dojít k oživení dříve zaniklé pohledávky, kterou bude nyní dlužník povinen odpůrci splnit.³¹⁶

---

³¹¹ŠVESTKA, J.; DVOŘÁK, J.; FIALA, J. a kol. *Občanský zákoník. Komentář. Svazek I.* Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2014, ISBN 978-80-7478-370-8. s. 1511.

³¹² Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník. §595 odst. 3 věta druhá.

³¹³ Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník. §597 odst. 1.

³¹⁴PETROV, J., VÝTISK, M., BERAN, V. a kol. *Občanský zákoník. Komentář.* 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2017, ISBN 978-80-7400-653-1. s. 641.

³¹⁵LAVICKÝ, P. a kol. *Občanský zákoník I. Obecná část (§1-654). Komentář.* 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, ISBN 978-80-7400-529-9. s. 2152.

³¹⁶ZUKLÍNOVÁ, M., *Právní jednání podle občanského zákoníku č. 89/2012 Sb.: komentář, srovnání se zahraničím a vybraná platná judikatura*, 2. Vydání, Praha: Linde Praha a.s., 2013, ISBN: 978-80-7201-918-2. s. 186-187.

4.5.3 Poznámka u věcí zapsaných ve veřejném seznamu

Podle ustanovení § 599 NOZ má věřitel, který se dovolává neúčinnosti právního jednání, jehož předmětem je věc zapsaná ve veřejném seznamu, právo žádat orgán pověřený vedením takového seznamu o poznamenání v něm, že se vede spor o odpůrčí žalobě. Pokud taková poznámka ve veřejném seznamu bude zapsána, k čemuž je zapotřebí předložit se žádostí odpůrčí žalobu a důkaz o jejím podání, dojde k rozšíření účinků vyhovujícího rozsudku o odpůrčí žalobě. Ten v důsledku toho účinkuje nejen vůči odpůrci, ale také vůči osobám, které nabyly danou věc či právo k věci poté, co poznámka byla ve veřejném seznamu zapsána.³¹⁷

---

³¹⁷ ŘEHÁČEK, O., VRBA M. Relativní neúčinnost právních jednání dle nového občanského zákoníku. *Právní rozhledy*. 2013, 21, s. 755.

ZÁVĚR

V této diplomové práci jsem se zaměřila na následky vad právních jednání. Máme-li rozebrat problematiku následků vad právních jednání, musíme se nejprve zabývat právním jednáním samotným, kterému je proto věnována první část této práce. Právní jednání je nejvýznamnější právní skutečností, prostřednictvím níž dochází ke vzniku, změně či zániku subjektivních práv a povinností. Má-li vyvolat zamýšlené právní následky, musí splňovat určité požadavky na něj kladené, a to tzv. náležitosti právního jednání. Docházíme k tomu, že absence některé z náležitostí může mít za důsledek i nenaplnění pojmových znaků právního jednání, a tedy o právní jednání vůbec nepůjde. Pověštinou však, pro nesplnění některé z nich, bude právní jednání sankcionováno absolutní či relativní neplatností. Teoretici často hovoří o tom, že tyto náležitosti musí právní jednání mít, aby bylo bezvadné. To je jistě pravdou, ale (!) považuji za nedostatek, že je jimi opomíjena jedna náležitost, jejíž naplnění je nepochybně také předpokladem bezvadnosti právního jednání, a proto mnou byla ona náležitost do výčtu zařazena. V případě, že tato náležitost není splněna, právní jednání je stiženo vadou, přičemž věřitel má právo domáhat se rozhodnutí soudu o tom, že je ono právní jednání vůči jeho osobě neúčinné.

Následující části diplomové práce již pojednávají o následcích vad právních jednání. Svou pozornost jsem v první řadě upřela na institut zdánlivého právního jednání, jenž je nově právem upraven. Zdánlivé právní jednání ve skutečnosti vůbec právním jednáním není, jelikož zpravidla nevykazuje pojmové znaky právního jednání. Jak naznačuje důvodová zpráva k NOZ, nemohou být na zdánlivá právní jednání aplikována ustanovení § 576 a § 579 odst. 2 NOZ. Domnívám se, že aplikaci pravidel o částečné neplatnosti nelze takto striktně odmítnout, nemůžeme však ani jednoduše říci, že by používaná být měla. Někdy jsou opravdu, s ohledem na účel konkrétního ustanovení, pravidla o částečné neplatnosti vyloučena. Jindy se však prosadí princip autonomie vůle, a tehdy je potřeba posuzovat, zda by jednající učinil právní jednání i bez oné zdánlivé části. Docházím též k závěru, že by osobě dotčené zdánlivým právním jednáním nemělo být upíráno dobrodiní v podobě náhrady škody dle § 579 odst. 2 NOZ.

Ve třetí části této práce jsem se zabývala neplatností právního jednání, přičemž jsem se zaměřila zejména na rozebrání jednotlivých důvodů vedoucích k tomuto následku vad právních jednání. Snažila jsem se především poukázat na změnu přístupu k neplatnosti a učinit závěry o tom, jakým druhem neplatnosti

budou, podle platné právní úpravy, vadná právní jednání stížena. Nejvýznamnější změnou je jistě, že právní jednání odporující zákonu jsou neplatná jen tehdy, pokud to smysl a účel zákona vyžaduje. Přitom povětšinou (s výjimkou dle § 588 NOZ) půjde o neplatnost relativní, a tedy bude ponecháno na osobě oprávněné k podání námítky neplatnosti, zda své právo namítnout neplatnost (soudně či mimosoudně) v promlčecí lhůtě uplatní. Dále pozitivně hodnotím například změnu v oblasti porušení zákonné formy, když již dnes její nedodržení nepůsobí vždy absolutní neplatnost právního jednání. Podle platné právní úpravy může mít porušení zákonné formy za následek absolutní či relativní neplatnost, případně dokonce půjde o právní jednání platné. K významné změně došlo též v oblasti bezprávné výhrůžky, která dnes způsobuje relativní neplatnost právního jednání. Vychází se přitom z myšlenky, že ačkoliv osoba byla k právnímu jednání přinucena, přece jen jej možná mohla chtít. Shrneme-li, lze novou právní úpravu hodnotit pozitivně, jelikož prosazuje výrazně princip autonomie vůle osob, a v souvislosti s tím upřednostňuje platnost právního jednání, popř. relativní neplatnost před neplatností absolutní.

Poslední část této práce byla zaměřena na institut relativní neúčinnosti, jehož účelem je ochrana věřitele před právním jednáním, kterým dlužník zkracuje uspokojení jeho vykonatelné pohledávky. Při splnění podmínek stanovených v zákoně se věřitel bude moci onomu zkracujícímu právnímu jednání bránit u soudu odpůřčí žalobou. Dospěla jsem, s ohledem na znění § 589 odst. 1 NOZ a na možnost stavět lhůtu k dovolání se neúčinnosti právního jednání dle § 593 NOZ, k závěru, že podat odpůřčí žalobu bude věřitel nově moci až poté, co se jeho pohledávka stane vykonatelnou. Dovolání neúčinnosti se lze přitom jen právního jednání, které naplňuje některou ze skutkových podstat vymezených v § 590 a § 591 NOZ. Ve své práci jsem jednotlivé skutkové podstaty rozebrala, přičemž jsem se snažila vždy nastínit, co bude muset věřitel v soudním řízení dokazovat. Pozornost si zaslouží, že znakem některých ze skutkových podstat (§ 590 odst. 2 NOZ a § 591 NOZ) není zkracující úmysl dlužníka, což je nepochybně pro věřitele z hlediska dokazování výhodné. Jestliže věřitel důkazní břemeno unese a bude se svou odpůřčí žalobou úspěšný, domůže se vydání rozhodnutí soudu o tom, že je právní jednání dlužníka vůči němu neúčinné. Právní jednání však zůstává nadále platným a schopným vyvolat zamýšlené právní následky vůči osobám třetím.

RESUMÉ

This thesis deals with the consequences of defects in legal acts. If we are to analyse the issues of the consequences of defects in legal acts, we must deal with the legal acts themselves first which is the focus of the first part of this thesis. The legal act is the most important legal fact through which subjective rights and obligations are established, changed or cease to exist. I dealt namely with the requirements to be met by legal acts to come to existence and be able to invoke intended legal consequences. Therefore, I analysed the elements of legal acts and requirements of legal acts. I included one more requirement into the list of the requirements of legal acts which has been omitted by the theory. If this requirement is not fulfilled, the legal act is defective and the creditor has the right, provided certain conditions are fulfilled, to demand the decision of the court that such legal act against the person of the creditor is not effective.

The following parts of the thesis deal with the consequences of defects in legal acts. Firstly, I focused my attention on the institution of non-existence of legal acts. Non-existent legal acts are not legal acts at all in fact as they do not show the elements of legal acts as a rule. Having analysed the respective causes of the non-existence, I described this institution newly introduced into the legislation.

In the third part of the thesis, I dealt with the invalidity of legal acts. Firstly, I outlined the differences between the absolute and relative invalidity. Subsequently, I focused on the analysis of the respective reasons leading to such consequence of defects in legal acts. I mainly tried to show the change of approach to the invalidity and draw conclusions concerning the type of invalidity by which the defective legal acts would be affected according to the legislation in force. The new legislation may certainly be evaluated positively as it stresses the principle of autonomous will of the persons and in connection therewith prioritizes the validity of the legal act or relative invalidity to absolute invalidity.

The last part of this thesis focused on the institution of relative ineffectiveness whose purpose is to protect creditors against legal acts by which the debtor reduces the satisfaction of an enforceable claim. I dealt with the contesting action and in relation therewith I focused namely on the presumptions of active factual legitimacy of the creditor and I defined the passively factually legitimated person. I drew attention to the fact that the creditor may only defend itself by a contesting action against such limiting legal acts of the debtor that meet

any of the merits of the case specified in the Act (No. 89/2012 Coll., Civil Code). I paid attention to the time limits for the filing of a contesting action, their run and suspension. At the end, I focused on the results of a successful contesting action.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY A PRAMENŮ

Knížní literatura

- BEZOUŠKA, P. a kol. *Soudní judikatura ve světle nového občanského zákoníku. Komentovaný rejstřík judikatury a její použití po rekodifikaci.* Praha: Wolters Kluwer ČR, 2016, 748 s. ISBN: 978-80-7552-090-6.
- DVOŘÁK, J., ŠVESTKA, J., ZUKLÍNOVÁ, M. a kol. *Občanské právo hmotné. Svazek 1. Díl první. Obecná část. 2., aktualizované a doplněné vydání.* Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s., 2016, 436 s. ISBN 978-80-7552-187-3.
- ELIÁŠ, K. a kol. *Občanské právo pro každého. Pohledem (nejen) tvůrců nového občanského zákoníku. 2., doplněné a aktualizované vydání.* Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2014, 360 s. ISBN: 978-80-7478-493-4.
- FIALA, J., KINDL, M., a kol. *Občanský zákoník. Komentář. I. díl. 1. vyd.* Praha: Wolters Kluwer ČR, a. s., 2009, 904 s., ISBN 978-80-7357-395-9.
- HULVA, T. *Vady právních úkonů v soukromoprávních vztazích a jejich důsledky.* Praha: Wolters Kluwer ČR, 2011, 264 s., ISBN 978-80-7357-633-2.
- KINDL, M.; ROZEHNAL, A. *Nový občanský zákoník. Problémy a úskalí.* Plzeň: Aleš Čeněk, 2014, 303 s. ISBN 978-80-7380-516-6.
- KUBEŠ, V. *Nemožnost plnění a právní norma.* Praha - Brno: Orbis, 1938, 280 s.
- LAVICKÝ, P. a kol. *Občanský zákoník I. Obecná část (§1-654). Komentář. 1. vydání.* Praha: C. H. Beck, 2014, 2400 s. ISBN 978-80-7400-529-9.
- LAVICKÝ, P.; POLIŠENSKÁ, P. *Judikatura k rekodifikaci. Právní jednání.* Praha: Wolters Kluwer, a. s., 2015, 476 s. ISBN 978-80-7478-821-5.
- MELZER, F., TÉGL, P. a kol.: *Občanský zákoník: velký komentář. Svazek I. §1-117.* Praha: Leges, 2013, 720 s. ISBN: 978-80-87576-73-1.
- MELZER, F., TÉGL, P. a kol.: *Občanský zákoník: velký komentář. Svazek III. §419-654.* Praha: Leges, 2014, 1264 s. ISBN: 978-80-7502-003-1.
- PAULDURA, L. a kol. *Slovník právních pojmů. Občanský zákoník.* Praha: Wolters Kluwer, a. s., 2014, 232 s. ISBN 978-80-7478-660-0.

- PETROV, J., VÝTISK, M., BERAN, V. a kol. *Občanský zákoník. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2017, ISBN 978-80-7400-653-1.
- SALAČ, J. *Rozpor s dobrými mravy a jeho následky v civilním právu: obsahové meze platnosti právních úkonů (smluv) z hlediska rozporu se zákonem, dobrými mravy a veřejným pořádkem*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2000, 240 s., ISBN 80-7179-349-3.
- ŠVESTKA, J.; DVOŘÁK, J.; FIALA, J. a kol. *Občanský zákoník. Komentář. Svazek I*. Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2014, 1736 s. ISBN 978-80-7478-370-8.
- ŠVESTKA, J.; DVOŘÁK, J.; FIALA, J. a kol. *Občanský zákoník. Komentář. Svazek V*. Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2014, 1700 s. ISBN 978-80-7478-638-9.
- TICHÝ, L. *Obecná část občanského práva*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, 390 s. ISBN 978-80-7400-483-4.
- ZUKLÍNOVÁ, M., *Právní jednání podle občanského zákoníku č. 89/2012 Sb.: komentář, srovnání se zahraničím a vybraná platná judikatura*, 2. Vydání, Praha: Linde Praha a.s., 2013, 192 s. ISBN: 978-80-7201-918-2.
- ZUKLÍNOVÁ, M., *PRÁVNÍ ÚKONY, §34 - §51 občanského zákoníku, Podrobný komentář k jednotlivým ustanovením včetně vybrané judikatury a komentáře k právní úpravě této problematiky v tzv. novém občanském zákoníku (zákon č. 89/2012 Sb.)*, Praha: Linde Praha, a. s., 2012, ISBN 978-80-86131-89-4.

Časopisecká literatura

- DVOŘÁK, B. Rozpor právního jednání se zákonem. *Bulletin advokacie*. 2011, 3, s. 28-35. ISSN: 1210-6348.
- ELIÁŠ, K. K pojetí dispozitivního práva v občanském zákoníku. *Bulletin advokacie*. 2015, 9, s. 13-24. ISSN: 1210-6348.
- HANDLAR, J. Právní následky porušení smluvní formy právních úkonů v civilním právu de lege lata a de lege ferenda. *Právní rozhledy*. 2010, 18, s. 643-650. ISSN: 1210-6410.
- JANOUŠEK, M. K pochybnosti o povaze neplatnosti pro rozpor se zákonem a o následcích, které působí trestný čin v občanském právu. *Právní rozhledy*. 2016, 6, s. 214-218. ISSN: 1210-6410.

- MATES, J., MATESOVÁ KOPECKÁ Š. Pár poznámek k úpravě institutu dobrých mravů v NOZ. *Bulletin advokacie*. 2011, 7-8, s. 26-32. ISSN: 1210-6348.
- MELZER, F. Dispozitivní a kogentní normy v novém občanském zákoníku. *Právní rozhledy*. 2013, 7, s. 253-260. ISSN: 1210-6410.
- MELZER, F. Neplatnost právního jednání v návaznosti na nedodržení formy. *Právní rádce*. 2013, 7, s. 31-33. ISSN: 1210-4817.
- PULKRÁBEK, Z. Odporovatelnost tzv. ekvivalentních právních úkonů. *Právní rozhledy*. 2009, 21, s. 753-760. ISSN: 1210-6410.
- PULKRÁBEK, Z. Vyhledky odpůrčího práva (tzv. relativní neúčinnosti) podle nového občanského zákoníku. *Právní rozhledy*. 2013, 11, s. 381-387. ISSN: 1210-6410.
- PULKRÁBEK, Z. „Zjevný“ v občanském zákoníku. *Právní rozhledy*. 2015, 1, s. 1-5. ISSN: 1210-6410.
- ŘEHÁČEK, O., VRBA M. Relativní neúčinnost právních jednání dle nového občanského zákoníku. *Právní rozhledy*. 2013, 21, s. 747-756. ISSN: 1210-6410.
- SPÁČIL, J. Některé sporné otázky relativní neplatnosti v novém občanském zákoníku. *Právní rozhledy*. 2014, 5, s. 172-177. ISSN: 1210-6410.
- SPÁČIL, J. Vážná vůle jako základní náležitost právního úkonu v právní vědě a v judikatuře. *Právní rozhledy*. 2004, 22, s. 811-816. ISSN: 1210-6410.

Právní předpisy

- Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník.
- Zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník.

Judikatura

- Nález Ústavního soudu ze dne 13. 10. 2004, sp. zn. III.ÚS 447/03.
- Nález Ústavního soudu ze dne 14. 04. 2005, sp. zn. I. ÚS 625/03.
- Nález Ústavního soudu ze dne 1. 4. 2003, sp. zn. II.ÚS 119/01.
- Nález Ústavního soudu ze dne 26. 2. 1998, sp. zn. II. ÚS 249/97.

- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 11. 10. 2004, sp. zn. 21 Cdo 1299/2004.
- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27. 1. 2011, sp. zn. 23 Cdo 346/2008.
- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. 10. 2008, sp. zn. 21 Cdo 4841/2007, uveřejněný pod číslem 71/2009 Sbírký soudních rozhodnutí a stanovisek, část občanskoprávní a obchodní.
- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 5. 9. 2000, sp. zn. 30 Cdo 2781/99.
- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 11. 3. 2008, sp. zn. 21 Cdo 1760/2007.
- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27. 7. 2011, sp. zn. 33 Cdo 2237/2009.
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 23. 1. 2013, sp. zn. 23 Cdo 1570/2012.
- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 8. 9. 2015, sp. zn. 22 Cdo 1671/2015.
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 11. 2014, sp. zn. 29 Cdo 3919/2014, uveřejněné pod číslem 43/2015 Sbírký soudních rozhodnutí a stanovisek, část občanskoprávní a obchodní.
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 23. 8. 2007, sp. zn. 28 Cdo 2660/2007.
- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 31. 8. 2005, sp. zn. 29 Cdo 1198/2003.
- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 8. 12. 2010, sp. zn. 31 Cdo 3620/2010, uveřejněný pod číslem 70/2011 Sbírký soudních rozhodnutí a stanovisek, část občanskoprávní a obchodní.
- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27. 4. 2011, sp. zn. 30 Cdo 1467/2010.
- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. 7. 2009, sp. zn. 29 Cdo 1830/2007, uveřejněný pod číslem 55/2010 Sbírký soudních rozhodnutí a stanovisek, část občanskoprávní a obchodní.
- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 16. 4. 2003, sp. zn. 26 Cdo 299/2002.
- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 11. 10. 2008, sp. zn. 30 Cdo 2432/2007.
- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 22. 1. 2002, sp. zn. 21 Cdo 549/2001, uveřejněný pod číslem 64/2002 Sbírký soudních rozhodnutí a stanovisek, část občanskoprávní a obchodní.
- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 22. 6. 2001, sp. zn. 21 Cdo 2285/2000, uveřejněný pod číslem 12/2003 Sbírký soudních rozhodnutí a stanovisek, část občanskoprávní a obchodní.

- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 26. 10. 1999, sp. zn. 31 Cdo 870/99, uveřejněný pod číslem 52/2000 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek, část občanskoprávní a obchodní.
- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 24. 11. 2015, sp. zn. 21 Cdo 4806/2014, uveřejněný pod číslem 80/2016 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek, část občanskoprávní a obchodní.
- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27. 8. 2013, sp. zn. 21 Cdo 2041/2012, uveřejněný pod číslem 18/2014 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek, část občanskoprávní a obchodní.
- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. 1. 2013, sp. zn. 21 Cdo 808/2012, uveřejněný pod číslem 38/2013 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek, část občanskoprávní a obchodní.
- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 18. 7. 2000, sp. zn. 31 Cdo 619/2000, uveřejněný pod číslem 41/2001 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek, část občanskoprávní a obchodní.

Další zdroje

- ACHOUR, G., LEHKÝ, J. Salvátorská klauzule pomůže při zpochybnění platnosti smluv. *www.realit.cz*. 2009, 6, s. 64-66 [online], [cit. 7. 02. 2018]. Dostupné z: http://www.glatzova.com/files/download/realit_%C4%8Dl%C3%A1nek_06_09.pdf
- Důvodová zpráva k zákonu č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, [online]. [cit. 15. 03. 2018]. Dostupné z: <http://obcanskyzakonik.justice.cz/images/pdf/Duvodova-zprava-NOZ-konsolidovana-verze.pdf>
- HROMADA, M., ŠÍMA A. Praktické otázky omezování svéprávnosti. *Soudní rozhledy*. 2015, 4, s. 122. In: *Beck-online* [online právní informační systém]. Vydavatel: C. H. Beck [cit. 6. 11. 2017]. Dostupné z: <https://www.beck-online.cz/bo/document-view.seam?documentId=nrptembrgvpxg4s7grpxgxzrgiza&groupIndex=0&rowIndex=0>
- HULMÁK, M., HAVEL, HOLÁSEK & PARTNERS. *Právní jednání podle nového občanského zákoníku a jeho vady*. [online], 13. 9. 2012 [cit.

8. 02. 2018]. Dostupné z: https://finance.idnes.cz/pravni-jednani-podle-noveho-obcanskeho-zakoniku-a-jeho-vady-p4s-/pravo.aspx?c=A120912_114003_pravo_vr
- HULMÁK, M. Právní jednání a jeho vady. *Rekodifikační novinky*. 2012, 8, s. 2. In: *Beck-online* [online právní informační systém]. Vydavatel: Havel, Holásek & Partners [cit. 16. 10. 2017]. Dostupné z: <https://www.beck-online.cz/bo/document-view.seam?documentId=nrptembrgjp3s7hbpxgxzs&groupIndex=0&rowIndex=0>
  - VRCHA, P. *NOZ: K neplatnosti právního jednání v důsledku přinucení*. [online], 26. 06. 2013 [cit. 7. 11. 2017]. Dostupné z: <http://vrcha.webnode.cz/news/noz-k-neplatnosti-pravniho-jednani-v-dusledku-prinuceni-/>
  - VRCHA, P. *Odporovatelnost právního úkonu podle občanského zákoníku v judikatuře Nejvyššího soudu České republiky*. [online], 30. 11. 2012 [cit. 10. 2. 2018]. Dostupné z: <https://vrcha.webnode.cz/news/odporovatelnost-pravniho-ukonu-podle-obcanskeho-zakoniku-v-judikature-nejvyssiho-soudu-ceske-republiky-/>